

מערכות

טבת תשנ"ג ינואר 1963

קמ"ט

מערכות

תוכן הענינים

2		<u>מה חדש בספרי „מערכות“</u>
3		<u>מי ומה בחוברת?</u>
4	סא"ל ג. לוריא	מבצע „חירם“ טיפור המערכה
18		כיצד ראו הכריזים את מפציצייההרתעה?
		„החצוצרה המהססת“
19	אל"מ א. פלד	גנרל טיילור — ותורת ה„מענה הגמיש“
25	סא"ל ג. ש.	כוח"אוו"מ — טלית שאינה כולה תכלת?
26	רס"נ ג. אבידן	סוריה — מאזן שנת עצמאות-מהודשת
33	רס"נ ל. ג.	טנקים סובייטיים בסיוע-צמוד
37		„הדים“ הכוחות-המזוינים של ברית-הורשה
38	סא"ל שמחה ב.	<u>בשדה ההדרכה</u> הדרכה במסגרות גדולות
40	קול. ס. מוציגוב	משימות-הדרכה חדשות — שיטות מיושנות
46	סא"ל אלחנן אורן	„אבל הגיבורים כבר עיפים...“
44		<u>פינת השריונאי</u>
49		<u>חידושי נשק ומכניקה</u>
50	סא"ל ש. גבעולי	נשק הילה-רגלים כצבא כדאילה
54		<u>מה בצבאות</u>

עריכה גרפית — גילה • דב

מערכות

בית-ההוצאה של
צבא הגנה לישראל

העורך הראשי: אל"מ אלעזר גלילי
סגן העורך הראשי: סא"ל גרשון ריבלין
קציני מערכת: רב-סרן ל. מרחב
רב-סרן צבי סיני
מרים נתנאל
„צקלון“: קצין-העריכה שרגא גפני
„מערכות-ים“: קצין-העריכה רב-סרן אריה בר-ציון
„מערכות-שריון“: קצין-העריכה רב-סרן שאול בייבר
„מערכות-חימוש“: קצין-העריכה רב-סרן יעקב לצרוס
„מערכות-הפלס“: קצין-העריכה רב-סרן ברוך ספיר
המערכת והמנהלה: הקריה"א, רח' ג' מס. 1, טל. 69237

הודפס באמצעות משרד הבטחון — ההוצאה לאור
„הדפוס החדש“ בע"מ

העורך: רב-סרן משה ברימר

149 (ג' כרך מ"ב) טבת תשכ"ו

מה חדש בספרי מערכות?"

צה"ל, על אף "גילוי" הקצר, הוא כנראה אשר יובלות רבים זרמו לתוכו. כיום קשה אולי להבחין בכך מה רבים, ולמבט ראשון שונים-מאוד, היו מקורות-יניקתו של צבא זה. היו מקורות, "עצמיים", מהתרתיים-מובהקים — בראש-וראשונה, ה"הגנה" על כל שלוחותיה; והיו כאלה אשר, "חסו בצל השלטון הבריטי" או, ביתר-דיק — היו שלוחות כוהנראנו לשיתוף-הפעולה הבטחוני והצבאי עם שלטון זה, על כל האפשרויות-הצמיחה ורכישת-ההכשרה (ולעתים — אף "הסואה"), אשר שיתוף-הפעולה זה פתח לפנינו. את חילות-הנוטרים שקמו במהלך שנות-המאורעות 1936-39 — ובעיקרם הוסיפו להתקיים ממש עד אשר קם צה"ל — נוהגים לשייך לסוג השני הזה של מקורות-צבאנו. אך, כפי שינכח כל הקורא בספר "לאש ולמגן" ("תולדות הנוטרות העברית") — אשר הוצא זה-עתה על-ידי בית-ההוצאה של צה"ל, "מערכות" — היתה זו שלוחה בעלת קשר כה בלתי-אמצעי ואינטימי עם הישוב העברי במישרין, ועם כוחו ההגנתי העצמי, עד שכאן ניטשטשו לעתים הגבולות כליל. רק ראייה זו, מאפשרת לך לעמוד כראוי על מלוא משמעותם ומשקלם של הדברים המתוארים בספר זה: בסקירה היסטורית-כוללת — בראשיתו; ובקורות התהוותם, לבטיהם ופעלם של חילות-המשנה השונים — בהמשכו. כאן רואה הקורא כיצד מהטיפות הבודדות, של יחידים וקבוצות לא-גדולות, המנסים כוחם במלאכה זו של שמירה והדיפה, מארב ופשיטה, שלא תורגלו בה מקודם, מתהווים בהדרגה זרמי "כוח-האדם", במובנו המלא של צמד-מלים זה, "כוח-אדם" זה הוא שהוסיף ברבות-הימים כה הרבה על כושר-עמידתו של הישוב בשנות הפורענות — ועל צמיחתו המהירה-כדי-להפגיע של צבאנו-העצמאי במלחמת-הקוממיות. ולא מקרה כי כה רבים הפנים, המוכרות לנו כיום בצמרתו של צה"ל ובתפקידי פיקוד ואחריות ברהבי יחידותיו, אשר עין בוחנת תגלה אותן בעשרות התצלומים המלוים את תיאורו של הספר — או שתחוש תוך-כדי קריאה בשמות בעליהם (תכופות — עדיין בלעז).

יש ושומע הנך אמרות כגון: "מה שהיה בעבר — מענין רק את אלה החיים בעבר". ולא היא. האמת הנה אחרת: לא זו בלבד שבזכותו של עבר זה אנו חיים, אלא ש"עבר" זה חי בתוכנו, ואף משמעותו של ספר זה מופנית לא רק לעבר — אלא גם להיום ולמחר. לאלה שפעלם מתואר בו — ולא לה שיש עוד לחנכם על ברכי מסורתו המגוונת אך המלכדת של כוח-המגן העברי.

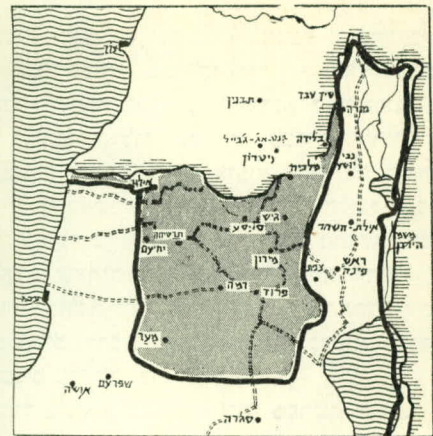
היה זה אחד מדקיה-הבחנה מבין דור אנשי-הרוח של בריטניה שבאמצע המאה-העשרים (ויצוין — מגדולי יידיי ישראל מניאז) לורד בוחבי, אשר כתב: "זהו ספר-המלחמה המרתק והמותח ביותר שקראתי אי פעם. המחקר שהושקע בו זוקק במידה כזו שאינך מבחין כלל בעבודה הרבה שנעשתה בשבילך כאן; כוחו הסיפורי הוא כביר והמתח אינו מתרופף לעולם. לגבי-יידיי חלף, היום הארוך ביותר' כהרף-עין. לא יכולתי להניחו מיד. הצלחה מוחלטת."

זהו ציון קולע ונאמן לתוכנו האנושי ותכונותיו הספרותיות של הספר שהופיע עתה בעברית. אך יש להוסיף: מבחינה צבאית — פרוסה כאן לפנינו, מצד אחד, יריעה רחבה שמסומנים בה הקווים הכוללים של המבצע האדיר, הפלישה לתוך גורמנדיה, קרי — לתוך אירופה; ומן הצד השני — מוזאיקה עשירה של מצבי-קרב ומעשי-קרב, גורמי-נפש של לוחמים וחשבונות פסיכולוגיים של מתכננים, הדגמת כללי-זהירות וגילויים מודיעיניים, גבורה, שיקול ותושיה. אין בספר זה כדי לדלות את קורות יום-הפלישה הגדול, אך יש בו כדי להעשיר ולרוות תוכן כל תמונה הנרכשת מספרים אחרים או מלימוד מקצועי של מאורעות אותו יום. מטוראי ומש"ק ועד למפקד יחידה ועוצבה — יש כאן מה ללמוד ובמה להרהר.

מי ומה בחוברת? מי ומה בחוברת? מי ומה בחוברת?

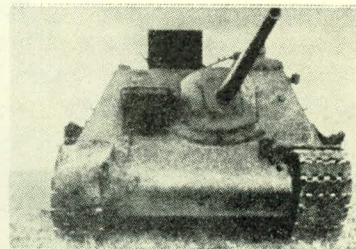
„לכאורה, אין הודעת הישראלים, לפיה כבשו את הגליל כולו תוך 48 שעות, מתקבלת על הדעת. ברם, הנסיון מלמדנו כי אין המפקדה הישראלית מפרחה הודעות כאלו כשאין עובדות בצדן.“ כך כתב ה„טיימס“, נשואהפנים שבעתוני בריטניה, על סף נובמבר 1948. היה זה ימים ספורים לאחר שהמצרים הודיעו על „כיבושה בחזרה“ של באר-שבע עליידי צבאם ומסתבר, שבלונדון כבר ידעו אז, מה ערכה... עתה ביקשו הסופרים הבריטיים לתרץ לעצמם הפתעה זו מהגליל. הם הדגישו, כי „במסגרת צבא-ישראל פעלו גם פרשים דרוזיים“ ורמזו, כי יש בכך משום עדות על מצב-הדברים, וגם הסבר כלשהו למהירות-הבזק בה נכבש הגליל. המבואות למבצע „הירם“, שנערך בשלהי אוקטובר 1948 (פרשת-התכנונים לקראתו) הוצגו כבר ב„מערכות“ קמ"ה במאמרו של סא"ל ג. לוריא (עמ' 15). עתה מגולל הוא את יריעת המבצע עצמו — בו מילאה, כידוע, הטיבה 7 את התפקיד המרכזי, בעוד הטיבות „כרמלי“, „עודד“, הטיבה 1 ויחידות היל-משמר פועלות את חלקן. עם כל השוני שבתנאי התקופות השונות של צה"ל, ניתן לומר, כי היה זה „מבצע-בזק“ הראשון שלו, אשר לפי הקפו הגיאוגרפי-מבצעי אפשר לכנותו „אופרטיבי“. ובכך שימש ביטוי לעלית יכולתם של הכוחות והפיקוד — וסמל לבאות. מחבר המאמר מציין, כי נסתייע ע"י מחקר מדעי שהוכן בשעתו ע"י רס"ן י. מודעי (עמ' 4).

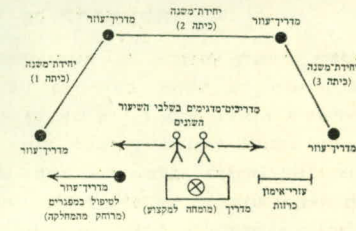
גנ. מכסואל טיילור לא היה היחיד שעיצב את תורת ה„מוענה הגמיש“, כדרך מציאותית ל„מערב“ במלחמה-הקרה — ואף כהכנה קולעת לקראת אותן מלחמות-חמור אשר לא תהפכנה, בסופי-של-דבר, לגרעיניות-כוללות. אך כיום הוא חסמל, יותר מכל האחרים, את הסיכוי אשר ניתן ל„מוענה הגמיש“ במהלך התגבשותה של מדיניות החוץ והבטחון שמעצבה הנשיא קנדי. לכן משתמע מן „החצוצרה המהססת“ מאת אל"מ אל. פלד (עמ' 19) הרבה יותר מן המקובל לגבי „סקירת-ספר“: א. כאן פורס לפנינו „טיילור המתומצת“ את יריעת מבנם, מגמותיהם וניגודיהם של שלושת כוחות-היסוד המזוינים של ארה"ב: ב. מותים כאן הקווים לארגון-מחדש של צבא-ארה"ב, ארגון אשר החל מתגשם מזה כשנה — אך עודנו בההלכו; ג. נרמזים פה דרכי-תפעולו של הכוח הצבאי המשולב האמריקני, אשר הבסיס הארגוני וההדרכתי בשבילו החל עוטה בשר וגידים עוד בהיות טיילור „יועץ“ בלבד, וטרם הפך ל„ראש-ראשי-המטות“.

ראשיתם של טנקים היתה דוקא בתפקידי התגברות על מכשוליה-התיל- והחפירה והשמדת קני-מקלעים של האויב. אך הטנק, שנולד ממשמה כפולה זו בחזית- צרפת הצפונית של שנות 1916-17, הפך אח"כ גם לנשק נומי-מרחבים אופרטיבי, במסעי-בזק הודרים-לעומק (42-1939). אלא שבהדרגה החל חוזר גם אל תפקידו המקורי. את ביטויי הבולט-במיוחד קיבל תהליך זה כשהטנק שב חלקית לתפקיד של צועד-לפני-הרגלים בוירת רוסי-גרמניה, ב'45-1943. רב עליכן הענין שבסקירה היסודית ממקור טוביטי — שתמציתה מוגשת במאמרו של רס"ן ל. ג. (עמ' 33) — על לקח תפעולם ההתקפי של טנקים במשימות סיוע-צמוד לרגלים. ומה גם, שמגמת ה„חיילות-המשולבים“ מעידה כי בכל מלחמה עתידה צפוי לטנקים גם תפקיד זה של „גרעין-המחץ“ בהתקפת-הרגלים.

„לא השם העיקר“, אך יש ושם מכביר על הבחנת תוכנו של ענין, או על התמצאות במשמעותה של מחלוקת. הדרכה „המונית“ — אין זה אפילו ביטוי מדויק מבחינת המושג „המון“. אך ודאי וודאי שאין הוא מבטא את טיבה וצורתה של אותה הדרכה לה מתכוננים אלה המציעים להעתיק את מרכז-הכובד של אימון-חיילים למסגרות גדולות-יותר (קרי: המחלקה — לעומת הכיתה). סא"ל שמחה ב. מנסה להבהיר (עמ' 38) למה נתכונן ההצעות במציאות. תכונה דעות שונות לגופה של השאלה מה הן המסגרות המבטיחות לנו תוצאות מעולות ביותר באימונו של חייל — ולאלה מקצועות ושלבי- מקצועות הן נועדו. אך דבר אחד נעלה מכל ספק: ככל שיובהר יותר הצד הממשי של תכניות והצעות — כן יהיה בירורן פורה יותר.

קיום שוני רב בדפוסי-הארגון ובמינוח המקובלים — ואף בכמה מושגים — בין מערכת-ההדרכה שלנו לבין זו הענקית והמסועפת של צבא-בריה"מ, שרק שמץ ממנה השיים אנו במאמרו של קול. מוציגוב (עמ' 40) על בעיות המתודיקה בבתי-הספר לקצינים. אך כשהנך מציץ לתוך סקירתו — נדמה לך תכופות כי מדובר בדברים מאוד-מאוד קרובים, מוכרים — ואשר ממש מחכים להגבתך ולעשייתך; עדי-דריךך דומות כמה מן הבעיות — והפתרונות המתבקשים להן — לשלנו. ויש ענין לשמוע מקוראי „מערכות“ את דעתם: מה הנו „ישים“ בשבילנו מהמחשבות השונות שהועלו במאמר? ומה מזה טעון סיגול והתאמה — ואיזה?

מי ומה בחוברת? מי ומה בחוברת? מי ומה בחוברת?

מבצע „חירם“

סיפור המערכה

סא"ל גבריאל לוריא

לכאורה לא היו ל„צבא־ההצלה“ ימים טובים מאלה של סוף אוקטובר 1948, בשבוע (28—22 באוקטובר) שקדם למבצע „חירם“. כוחות צה"ל הובסו בגזרת מנרה; הנקודה עצמה היתה נתונה במצור, מוצלפת ומופגזת; „אצבע הגליל“ כולה משתרעת לרגלי ההר שבידי „צבא־ההצלה“ — וכאילו נתונה לחסדו. נסיונותינו לשחרר את מנרה מהמצור ולתפוס את שיך־עבד נכשלו והוסבו לנו אבידות כבדות. קרנו של קאוקגי עלתה מעלה מעלה. תובן איפוא התדהמה שאחזה בכפרי הגליל והלבנון כאשר תוך יממה נתהפך הגלגל ובכפר רומישי שבלבנון הופיעו שיירות־רכב של „צבא־ההצלה“ המור כה והמובס. הבהלה שאחזה בכפרי הגליל גרפה אחריה גם את כפרי הלבנון; וכאשר החלו כוחות צה"ל להתקדם לתוך הלבנון מיהרו הכפרים להכנע בפניהם, ואף כפרים רחוקים במבואות צור מוכנים היו לכניעה. רצוי איפוא להתחיל בתיאור מבצע „חירם“ מפרשת מנרה.

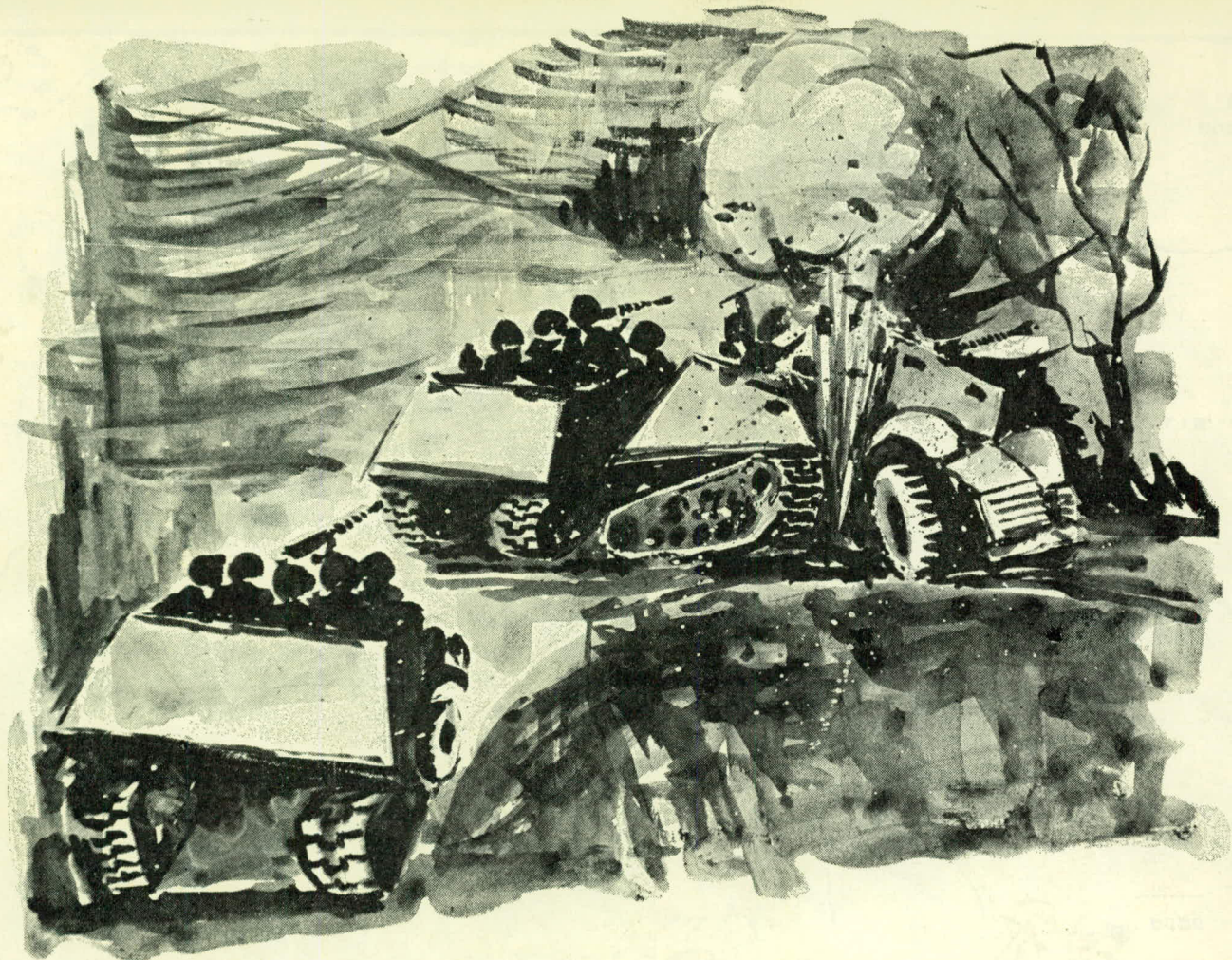
פרשת מנרה

ב־19 באוקטובר סייר מפקד חטיבת „כרמלי“, (סא"ל מכסי כהן), במוצב שיך־עבד. במוצב נישא זה (902 מ') שמצפון למנרה — אשר מדרונו לעבר מזרח, אל „אצבע הגליל“, הנו מצוק זקוף — הוחזק על־ידי כוחות חיל־משמר קטנים. הוא היה כעצם בגרונם של כוחות „צבא־ההצלה“, כיון ששלט על אחד מעורקי־התחבורה העיקריים שלהם. למפקד החטיבה היו חששות כבדים לאור מצבו המזונוח של המוצב שעמד עליו בסיוור, והוא הורה מיד על שיפורים ותגבורת. חששות אלה התאמתו במלואם, כי בשעות הבוקר המוקדמות של ה־22 באוקטובר תקפו כוחות „צבא־ההצלה“ את שיך־עבד, הניסו כלאחר יד את כוח חיל־המשמר והחלו בצליפה והפגזה על מנרה. חטיבת כרמלי הגיבה מיד. 3 כיתות מקיבוץ יפתח נשלחו כתגבורת למנרה; ועל כוח המורכב מפלוגת רגלים של גדוד 23 ומשוריינים של גדוד 24 הוטל להגיע בדרך נבי־יושע למנרה. כבר בשעה 09.00 ב־22 באוקטובר התקדמה מחלקת משוריינים (3 משוריינים) בדרך העולה מנבי־יושע למנרה. לאחר שהתקדמה בדרך כ־5 ק"מ — עלתה על מארב;

דוד נהרי מספר על ההיתקלות

התחלנו לעלות בסרפנטינות של הכביש. העליה הקשה הביאה לצמצום הרוחים בין כלי־הרכב, כאשר בין משורין אחד לשני כ־50 מטרים בלבד. נמצאנו כ־2½ ק"מ צפונית ליפתח. בשעה 0930 לערך הגיע המשורין המוביל לסיבוב הגדול, ובאותו רגע עלה על מוקש וחסם את המעבר בכביש. התפוצצות המוקש שימשה אות לפתיחה כללית באש של מקלעים ורובים מן הרכסים שממערב לנו. פתחנו באש נגדית ממקלענו. הוריתי למשורין השלישי ולמשורין שלי לרדת מהכביש ולחפות על הוצאת אנשי המשורין הממוקש. המשורין השלישי, שהיה אחרון בשיירה, הסתובב וירד ואילו המשורין שלי התהפך תוך כדי התנועה לאחור והתנגלגל לתעלה שבצד הכביש. קשר האלחוט פעל כל הזמן. דיוחתי למפקד הפעולה על המצב והוא הודיעני שכוח־רגלים יוצא מיד לדרך כדי לכבוש את שורת הרכסים השולטים.

ואז יצאו שני המקלעים שבמשורין מכלל שימוש. הראשון בגלל קלקול טכני (קפיץ שנשבר) והשני בגלל קליע חודר־שורין שפגע בו. מן המשורין הראשון מסרו על מצב דומה. נשארנו, איפוא, שני משוריינים תקועים בשטח, ללא נשק להגנה וללא יכולת

שלושת המשוריינים נפגעו ולאנשינו נגרמו אבידות. חלק מאנשיה הצליח לפרוץ לו דרך בנטשם את המשוריינים. מיד הוחש למקום עלידי חטיבת „כרמלי“ כוח רגלי (2 מחלקות) ומחלקת משוריינים. גם המשוריינים האלה נתקלו במארב. משורין אחד נפגע (בסה"כ אבדו לנו 4 משוריינים ו-2 ג'יפים). כוח הרגלים של גדוד 23, שנע במשימה לטהר את הדרך ולחלק את המשוריינים, הצליח לכבוש את גבעה 695 ולהתבסס עליה — אולם נעצר שם מבלי יכולת להמשיך במסעו למנרה. החטיבה תכננה לשחרר את מנרה מהמצור עלידי שתי פעולות מקבילות: האחת — חידוש ההתקדמות בדרך למנרה; והשניה סינון תגבורת רגלית מחלסה (קרית-שמונה דהיום) למנרה על-מנת לכבוש מחדש את שיד-עבד. המשימה השנייה — להסתנן ברגל למנרה — הוטלה על פלוגה של גדוד 22. בחצות החלה הפלוגה, על נשקה המסייע, לטפס במעלה הצוקים בואך מנרה (2 ק"מ בקוראוויר, 750 מ' עליה). כפי שנקל להבין היתה הדרך מפרכת. הכוח הגיע למנרה ב-04.30 — והוחלט לתקוף מיד את שיד-עבד. הכוח תקף את המשלט באור היום — ונכשל. נסיגתו למנרה, שנמשכה כ-4 שעות, היתה קשה וכרוכה באבידות רבות. יום ה-23 באוקטובר היה יום שחור לחטיבה גם במשלטים שבדרך למנרה (גבעה 695). הכוח במקום לא היה מסוגל לפרוץ צפונה והתקפות האויב על 4 המחלקות אשר התבססו במשלטים אלה החלו עם בוקר בעצמה רבה. בשעות אחה"צ נשברה ההגנה. הכוח שלנו נסוג אל קיבוץ יפתח וסבל אבידות רבות באנשים ובציוד.

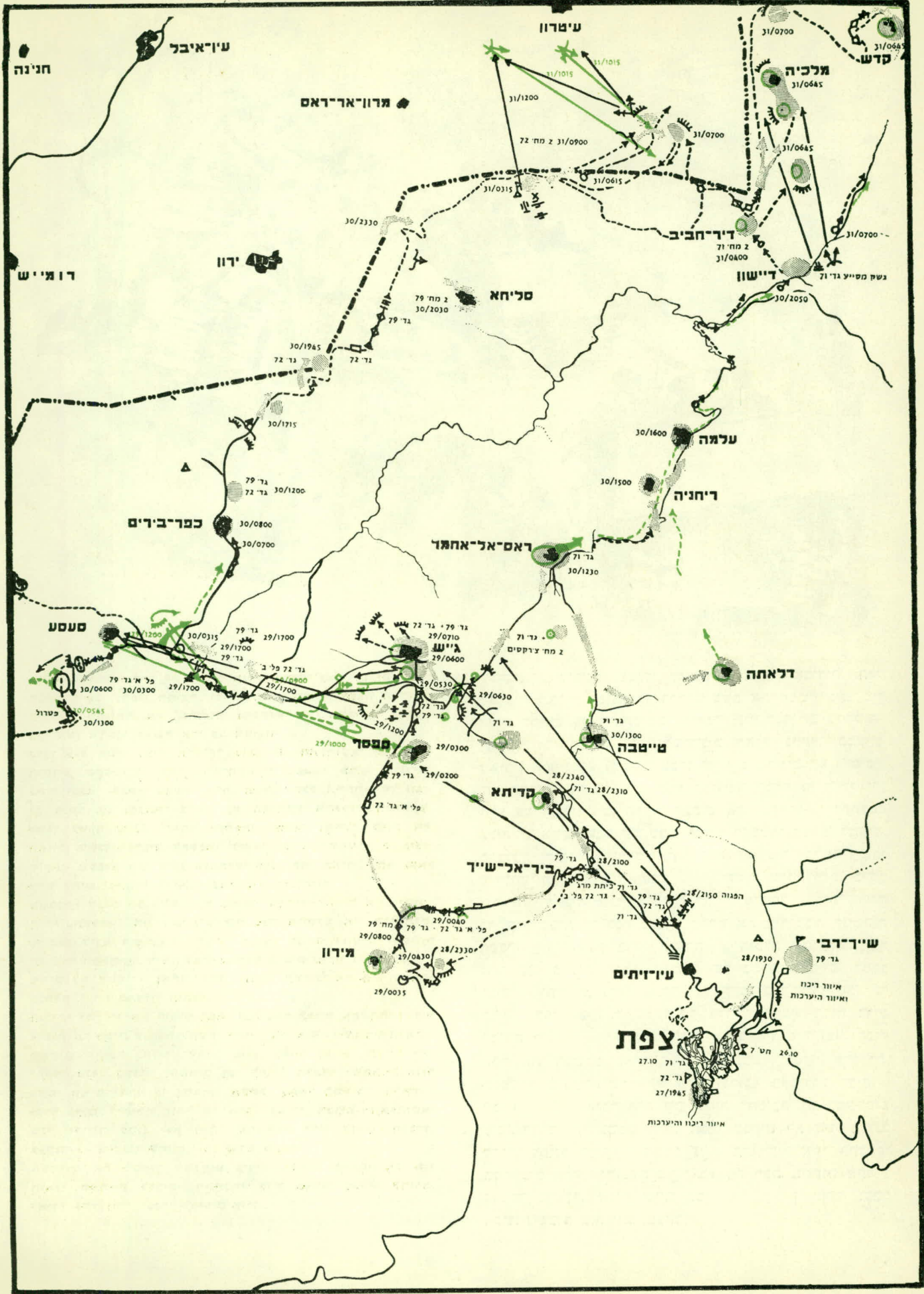
תנועה. נותרו בידינו רק רימוני-הגנה ורימוני-עשן. הוריתי לנחם המשורין שלי לקפוץ החוצה, ולרדת מיד לדוח על מצבו המדויק. ביקשתי שתונחת אש מרגמות ומכונות-יריה ותכוונתי לשמש בקראש; אך לא הגיעה אלי כל תשובה.

כדור פגע בידי. ומיד אחר-כך נפצע גם האלוטאי בידו. מן הנתזים שהשתוללו בתוך תא-המשורין נפצענו כולנו ברגלינו, בחזה ובבטן. לבסוף נפגעי שנית, הפעם בחלק התחתון של גופי. כל אותו זמן נמצאתי בקשר עם המשורין הראשון, הממוקש-סמוך לשעה 1100, לאחר שנמצאנו כשעה ומחצה תחת אש האויב, החלו הערבים להסתער במורד. כנראה שהניחו כי כולנו נהרגנו. מספרם היה כ-30 שנתחלקו כ-15 לכל משורין. הם נשאו עמם פחים, במגמה להעלות באש את המכוניות.

משהגיעו לטוח של כ-40 מטר מאתנו הוריתי להטיל את רימוני היד. „הקפצנו“ את המנופים עוד לפני שהטלנו את הרימונים, על-מנת לודא התמוצות מידית עם הגיעם למטרה. השפעת תגובתנו המפתיעה היתה רבה. שלושה ערבים נהרגו בו במקום — שניים ליד המשורין ואחר לידנו; היתר השליכו את הפחים ונסו בבהלה חזרה במעלה הגבעה.

הוריתי להפעיל את רימוני-העשן ובחיפויים לפנות את המשוריינים ולסגת אל הכוח שנמצא למטה. ראיתי את אנשי המשורין הראשון מזנקים החוצה. הנהג, שהיה פצוע, נשאר בפנים (לאחר מכן נתברר שנפל בשבי). האנשים רצו לאורך הכביש כשהאויב צולף בהם. שניים נהרגו בו במקום; הסמל, מפקד המשורין הראשון, נפצע ברגלו וראיתו זוחל על ארבע לאורך הכביש. האלוטאי שלי (ידידיה כהן) יצא והחל אף הוא לרוץ לאורך הכביש. צעקתי לו שיקפוץ לוואדי, ואז נעלם מעיני.

השמדתי את מכשיר האלוט בירת אקדה וקפצתי אל תוך הוואדי שמתחת לכביש. התחלתי לנוע צפונה בכיוון למנרה, לאורך צלע ההר, בכדי להזעיק עזרה.

חנינה עיראיבל

תרון-ארראם

עיטרון

תלכיה 31/0645

קדש 31/0645

חנינה

רומייש

ידון

די-חכיב 71 מח 2 31/0400

דיישון 30/2050

סליחא 79 גר 2 מח 2 30/2030

גשק מטייע גר 71 30/2050

עלמה 30/1600

ריחניה 30/1500

כפר-בירים 30/0800

ראס-אל-אחאר 71 גר 30/1230

סעטע 30/1200

גיינע 29/0600

דנאחה 30/1300

טיטבה 30/1300

קדיתא 28/2340

ביר-אל-שייר 28/2100

שייר-רבי 28/1930

עיויתים 28/2150

תרון 29/0830

צפת 27.10 גר 71 27/1945

מיוור ריכוז והיערכות

כך נשארה מנרה מנותקת, מוצלפת ומופגזת ללא הפסק. בלילה נורו יריות גם על כביש ראש-פינה—מטולה. כבר בשלב זה היה ברור כי מנרה לא תיושע על-ידי פעולה מקומית, אלא חייבת לבוא מתקפה כללית על הגליל, לשחרורו המוחלט.

פעולותיו של „צבא-ההצלה“ היו בחינת הפרה גסה של שביתת-הנשק, בימים 24-28 באוקטובר נמשך מו"מ מיגע בתיווך האו"ם, בנסיון לאלץ את „צבא-ההצלה“ לפנות את השטחים שתפס — ובעיקר גבעה 744 הנמצאת בשטחנו בדרך למנרה. מו"מ זה לא הביא לכל תוצאות. שיכורי-הצלה מנצחונם*, התעקשו מפקדי „צבא-ההצלה“; ועקשנותם זו נוצלה היטב על ידינו — הן בשטח הצבאי והן במדיני. היא נתנה לנו את העילה המשפטית, קבל האו"מ והעולם למבצע „חירם“; וכן נוצלה לשם הטעיה באשר לכיוון מתקפתנו הצפויה. הטעיה זו ששולבה לתוך פרק-הסיום של המו"מ היתה רק חלק ממערכת סיורים-אלימים, שיירות מבוטאות והפגזות, שנתכונה כולה להסיח את דעת האויב. בעוד כוחותינו משלימים, ב-28 באוקטובר, את ריכוזם והכנותיהם האחרונות בצפת — נפגשו אהה"צ נציגנו (ק. מבצעים חטיבת „כרמלי“ רס"נ ח. בן-דוד ורס"נ ספקטור) בנוכחות נציגי או"מ עם סגנו של קאוקג'י, שוקייר, בכבודו ובעצמו. פגישה זו נתקיימה בשטח האויב, בחורשת זיתים על-יד קדש. דרישתנו לפינוי גבעה 744, החולשת על דרך נבי-יושע, הוצגה באורח אולטימטיבי; ואכן סירב שוקייר בעקשנות לקבלה. אז הודיעו נציגינו בצורה דרמטית כי ניתנת ארכה של 30 דקות לנציגי האו"מ לפנות את השטח לפני שנתחיל בפעולה. נציגי האו"מ לא חיכו להודעה שניה והסתלקו במהירות — כל אחד לעברו. היה זה כשעתיים לפני שעת ה"ש" של מבצע „חירם“.

האויב

הידיעות שהיו בידנו על „צבא-ההצלה“ קבעו כי הוא מורכב משלוש חטיבות קטנות, המכונות כולן בשם „חטיבות הירמוק“. עצמתה של „חטיבה“ כזו לא עלתה על גודל מוגבר. פריסתן בשטח היתה כדלהלן:

חטיבת-הירמוק הראשונה — היתה חטיבה חדשה שהוחשה מהעורף בזמן מבצע „דקל“, כדי לחסום את בקעת בית-נטופה בפני כוחותינו. היא היתה אחראית לכביש עכו-צפת ומנתה כ-1000 איש. המטה שלה נמצא בפרדיה וכוחותיה היו פזורים בגזרת מגדל-כרום, בירנה, עילבון, כפר מנדה. לסיוע היו לה 2 תותחים בני 75 מ"מ, 2-4 משורינים בעלי-צריחים ותותחים בני 2 ליטראות**. חטיבה זו כללה גם גדוד-מתנדבים לבנוני.

חטיבת-הירמוק השניה — שמנתה כ-750 איש ונבנתה על בסיס הגדוד העלאוי***. היא הופקדה על הגזרה המזרחית והצפונית. היו בה כ-5 פלוגות, שהוצבו באזורים: מירון-ספס, ג'יש-קדיא, סעסע, איקרית-תרביחה, מלכיה-קדש-בלידה. החטיבה נסתייעה בתותח נ"ט, 2 תותחים בני 75 מ"מ, 2-4 משורינים, שלפחות שניים מהם חמושים בתותח בן 37 מ"מ נ"ט (או נ"מ). חטיבה זו — היא שספגה במבצע „חירם“ את המכה העיקרית.

חטיבת-הירמוק השלישית — הקטנה מבין „חטיבות“. היא נבנתה על בסיס שרידי גדוד-חטיי, אשר הוכה במבצע „דקל“, אליהם צורפו גדוד טירונים ממחנה-קטנה וכנופיות מקומיות של המופתי. היא היתה מופקדת על הגזרה הקריטית של תרשיחה ונסתייעה בתותח נ"מ (ויתכן גם תותח נ"ט אחד), 2 תותחי-שדה בני 75 מ"מ המוצבים במשרת תרשיחה, ו-2 משורינים חמושים-בתותח.

לכוחות האויב יש להוסיף את 3 גדודי החי"ר של לבנון, שהיוו איום-בכוח — אם כי בסופו-של-דבר לא נטלו חלק במערכה זו — וכן גדוד סורי אחד, התשיעי, שנועד לשמש תגבורת ל„צבא-ההצלה“. גדוד זה הועבר ב-27 באוקטובר ממרג'עיון לבנת-אג'יובייל — וזכה ליטול חלק (שאינו מוסיף לו כבוד) במבצע „חירם“.

תושביו הערבים של הגליל, אשר לכאורה בא „צבא-ההצלה“ להגן על חירותם, לא שותפו כמעט בכוחותיו הסדירים. שכן „צבא-ההצלה“ ראה עצמו כ„צבא-כיבוש“. המקומיים שותפו בהגנה על כפריהם ולפרקים גם הוטלה עליהם החוקה בקו. כן הוטלו על המקומיים עבודות-כפיה בסלילת כבישים

שני המברקים הבאים משקפים נאמנה את מצב הדברים בצד הערבי:

צבא-ההצלה
איזור — צפת — הנדוד העלאוי
נספח מס' 127
16-9-48

פקודה מנהלתית

נודע לי שחלק מהחיילים התחיל למכור את התחמושת שלו. על מפקדי הפלוגות להשיג על התחמושת המחולקת לחייליהם. וכל חייל אשר יחסרו לו — יובא לדין.

*

אל ראיס — ג'סאן ג'דיד
מפקד גדוד העלאוי
נספח מס' 144
3-10-48

העתקים אל:

מפקד הפלוגה המסייעת
" " השלישית
המטרה הצבאית.

פקודה מנהלתית

1. נא לכתר את כפר אל ג'יש. 2. לאסוף את כל הגברים המסוגלים לעבודה עם מכשירי עבודה. 3. החרמת כל הפרדות.
4. החרמת הנשק. 5. מותר לירות בבורחים.

* ביומן המפקדה בג'יש נרשם ביום 24.10.48 מברק מס' 199, בדלקמן:

מאת: שוקייר

אל: היחידות

המערכה נסתיימה הערב. האויב נהדף עם אבדות כבדות העולות על 500 הרוגים בקרב ערא צפון ודרום לאל-מנרה. הושמדו לאויב 14 משורינים. השלל שלנו רב מאוד. תקבלו הידיעות בדואר.

בפועל היו אבידות צה"ל בקרב זה: כ-70 פצועים והרוגים, 4 משורינים ו-2 ג'יפים.

** בכל מקום בו מדברים דו"חי מודיעין דאו על „תותחי 2 ליטר-אות“ אצל „צבא-ההצלה“ — יש להניח כי היו אלה תותחים נ"ט צרפתיים בני 37 מ"מ.

*** יתכן שהגדוד העלאוי, שהחזיק בגזרת סעסע-מירון היה כפוף לירירות למפקדת „צבא-ההצלה“ בעיטרון.

ובהקמת ביצורים. גיוס הפלחים ובהמותיהם לעבודת-כפיה — תוך מתן הרשות לחיילי „צבא-ההצלה“ לירות במסרבים — והעובדה שהיו כפרים בהם הוצאו בלילות הנשים והבנות מבתיהן למקומות-מבטחים מפחד חיילי „צבא-ההצלה“, מעידיס על היחסים ששררו בין „צבא-ההצלה“ והפלחים. המשמעת ב„צבא-ההצלה“ היתה ירודה. מסחר בתחמושת, עריקה, התמרדות — עד כדי פתיחת אש על מפקדים במסדר — כל אלו לא היו בגדר תופעות נדירות.

התכנית

היות ותכנית הפיקוד העליון למבצע „הירם“ כבר הוצגה

קויה העיקריים של תכנית חזית-הצפון

פעולת כיתור בשתי זרועות. האחת — מזרחית: מצפת לאורך הציר מסעף-מירון-ספסף-ג'יש-סעסע — עלידי חטיבה 7. השנייה — מערבית: פריצה בתרשיחה, ותנועה בציר תרשיחה-סעסע — עלידי חטיבה 9. התמקדות שתי הזרועות נועדה להתבצע בסעסע. לאחר ההתמקדות נועדה חטיבה 7 לפנות צפונה ולטהר את פאתו הצפון-מזרחית של הגליל לאורך כביש-הצפון. חטיבה 9 נועדה לפנות מסעסע מערבה, לאורך כביש-הצפון ולאילון. הטעיה. פעולות הטעיה וריתוק-כוחות לאורך כל נורת „צבא-ההצלה“ הוטלו: על חטיבה 2 באיזור נבי-יושע-מנרה; על חטיבה 1 בנורת עמק בית-נטופה, ועל גדודי חיל-המשמר של מחוז חיפה — בנורת מנדל-כרם.

בקויה הכלליים בחלקו הראשון של תיאור המבצע, נוכל לעבור עתה למהלך המבצע עצמו. ניתן לחלקו לשני חלקים:

- שלב ההבקעה — מ'28 באוקטובר ועד נפילת סעסע, בליל 29/30 באוקטובר;
- שלב ניצול-ההצלחה והטיהור — עד 31 באוקטובר. התפקיד המכריע במבצע „הירם“ נפל בחלקה של חטיבה 7; ועל-כן נפתח בתיאור פעולותיה.

שלב ההבקעה

הזרוע המזרחית. על חטיבה 7 הוטל להבקיע בלילה הראשון, 28-29 באוקטובר, את מערך האויב בגזרת ג'יש-ספסף — ולהגיע בתנופה אחת, ניתכן בסופו של אותו לילה, עד צומת סעסע; ומשם חזתה מפקדת-החזית שתי אפשרויות: א. באם יתנהל המבצע כמתוכנן ותושג הבקעה גם בגזרת תרשיחה — תמשיך חטיבה 7 בטיהור כביש-הצפון, לעבר מלכיה; ב. אם לא תושג הצלחה בגזרת תרשיחה — תכבוש חטיבה 7 עצמה את תרשיחה מעורפה, מכיוון סעסע — ושלב טיהורו של מרחב הגליל יבוא מאוחר יותר. מפקד החטיבה (סא"ל בן דונקלמן) חזוה את ההתנגדות העיקרית בסעסע ובמלכיה. את ההתקפה בנה הוא בעיקר על המחירות, בידיעה כי יכולת התמרון הניתנת בשטח ההררי למשוריינים שלנו היא מצומצמת. הוא היה בטוח כי התקדמות מהירה תמוטט ממילא את העורף, וכי טיהורו של זה לא יהיה אחר-כך בעיה קשה. הוא תכנן להבטיח

תחילה את עורפו על-ידי כיבוש מירון, וניתוק הכביש על-ידי פיצוץ גשר מירון. לאחר-זאת יתקדם כוח-המחץ העיקרי במהירות לעבר ספסף וג'יש (היא גוש-חלב) וכבשן; כוח שני ינוע בדרך-העפר וישתלט על קדיתא. על-ידי כך יבטיח את האגף המזרחי — וגם את שטח פריסת הארטילריה ליד עין-זיתים. כוח זה יטריד וירתק את ביצורי האויב בגזרת ג'יש וספסף מכיוון מזרח. הכיוון כלפיו היו ערוכים ביצורים אלה. על-ידי כך ישמש גם הסחה למאמץ-העיקרי, שיבוא מכיוון דרום בכביש הראשי. טיהור והתבססות בשטח הזה כולו (מירון-קדיתא-ג'יש) ייעשו על-ידי כוח שלישי, בסיוע גדוד חיל-משמר. במקביל לכיבוש ג'יש ימשיך הכוח בתנועה לסעסע. בהתאם לכך נערכה חטיבה 7** בשלושה כוחות.

כוח א' — הבנוי על גדוד 79*** פלוגת צ'רקסים ופלוגת רובאים — היה את כוח-המחץ העיקרי, שעליו הוטל להבקיע צפונה לעבר ג'יש וסעסע. פלוגת הצ'רקסים ומחלקת משוריינים נועדו לכבוש את קדיתא, בנוען בציר נפרד.

גדוד 79 עצמו פוצל לשלושה כוחות-משנה, המכילים כל אחד 1-2 מחלקות משוריינים ומחלקת רגלים-משוריינים. לגדוד צורפו 2 זחל"מים החמושים כ"א בתוחה נ"מ 20 מ"מ****. כוח ב' — הבנוי על גדוד 72 (פחות פלוגה), פלוגה של גדוד 71 ומחלקה מתוך חטיבת „כרמלי“ (מחלקת-רובאים וחבלנים) — נועד לכיבוש מירון ופיצוץ הגשר.

כוח ג' — מורכב מגדוד 71 וכוחות חיל-משמר לטיהור האיזור מירון-ספסף-ג'יש ואבטחתו. גדוד 71 פוצל בשלב הראשון של הפעולה ונועד להתרכז-מחדש אחרי כיבוש ג'יש.

ההיסע מאיזור נהריה וריכוז החטיבה בצפת וסביבתה אורגנו יפה. כל החטיבה רוכזה באיזור צפת תוך משמעת-הסתר קפדנית****. הגזרה היתה ידועה היטב לכל המפקדים בחטיבה הודות להכנות למבצעים הקודמים שבוטלו, וכן כתוצאה מסיורי-האיור שנערכו בזמנו מעליה. אנשי חיל-ההנדסה כבר סיירו ובדקו בזמנו את החסימות והמיקוש שבכביש

* לפי התכנית הראשונית נקבע כי הכוח התוקף את ג'יש יגיע בדרך-עפר מכיוון מזרח ולא דרך הכביש-הראשי. אולם זמן קצר לפני המבצע סייר מפקד כוח ג' של גד' 79 את הדרך ונוכח כי אינה עבירה לשריון שלנו. המח"ט לא היסס לשנות את התכנית וקבע כי כל גד' 79 ינוע בכביש.

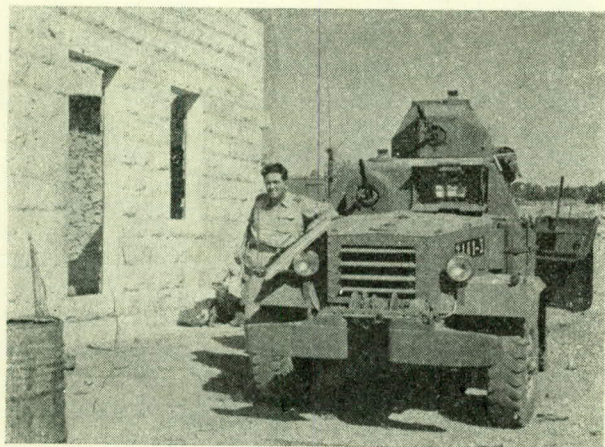
** המצבה הממוצעת של הגדודים היתה כ"450-350 איש, לעומת כ"720 שבתקן.

*** גדוד 79 (מפקדו רס"ן ברוך פרידמן, היום — ברוך ארז) כלל: 2 פלוגות משוריינים — בהן 19 משוריינים (תוצרת שלנו, שריון בעובי 8 מ"מ) בעלי צריח וחמושים במקלע מ"ג-34, 2 משורייני „מרמון-הרינגטון“ ומשורין „דאימלר“ (שלושת האחרונים חמושים בתוחה בן 2 ליטראות); פלוגת-רובאים מוסעת (ב"212 זחל"מים); פלוגה-מסייעת — מק"בים ומרגמות בנות 81 מ"מ מוסעים על-גבי ג'יפים. 2 מחלקות משוריינים מתוך הגדוד הוקצו: האחת לחטיבת „עודד“ והשנייה לפלוגת הצ'רקסים; כך שנותרו 4 מחלקות.

**** היה זה אלתור „צה"לי“ מובהק, שנבע מהמחסור בנשק ג"ט ראוי-לשמו. כלי זה כבר הוכיח עצמו — לאחר שנוסה כבר בשלבי התפתחות קודמים — בקרב שבמבואות נצרת. אחד מיתרונותיו טמון היה בקליעו הנפיצים. כנכור, התותח הנ"ט בן 2 הליטראות חמוש היו יעילים גם לפיצוץ עמדות. מבחינת שיוך חילי נמנו זחל"מים נושאי-תותח אלה על חיל-התותחנים.

**** במקרה אחד הוחזרה על עקבותיה שיירה שנסעה במורד תלול באורות מלאים — והיא הורה אחר-כך ועברה שוב אותה כבדת דרך באורות מאופלים. החיילים לא הורשו לצאת ביום ממקומות ריכוזם. כל ריכוזי-כוחות הוסתר והוסיה וטיב.

מסעף-מירון — ופונות צפונה, לעבר ספסף הארטילריה, המוצבת ליד עין-זיתים, החלה בהפגזת ספסף ג'יש. משמאלו של הכביש, במבואות ספסף, נתפסה עמדה ערבית ובה תותח נ"ט צרפתי, בן 37 מ"מ, מוכן לירי, שהיה מוצב באופן שאשו תכסה את כל אורכו של הכביש שלפני ספסף. צותו נמלט לפני שהספיק להפעילו. מחלקת-המשוריינים של כוח החוד פתחה באש על הכפר בכל מקלעיה, כשהיא ערוכה על הכביש — ואילו מחלקת הרגלים-המשוריינים של כוח החוד זינקה מזחל"מיה, הסתערה על הכפר וכבשה אותו לאחר התנגדות קצרה. בשעה 4 בבוקר היתה ספסף בידינו. התנגדות, בצורת צליפות, נמשכה כל הזמן מהמטעים שב-

המח"ט בן דונקלמן בספסף

סביבת ספסף, כדי למנוע נסיגת כוחות אויב, בדרכי הסתננות, מאזור קדיתא-ספסף אל ג'יש, הוטל על פלוגת הר"ר באים (פל' א' של גדוד 72) לחסום את דרכי הנסיגה. הפלוגה ירדה מרכבה, החלה לנוע רגלית והגיעה בסופו של דבר לג'יש ברגע הקריטי של הלחימה על כפר זה.

גדוד 79 המשיך ללא שהיות בהתקדמות צפונה לג'יש המרוחקת רק ק"מ אחד מספסף. החוד היה כוח מס' 3 (שכלל 2 מחלקות משוריינים, ומחלקת רגלים-משוריינים — מפקדו היה סגן-ראשון עמוס בנין).

✱

קרב ג'יש ניתן לשחזור לפי המסמכים והעדויות המצויים בידינו — אם כי בכמה פרטים שונות העדויות זו מזו.

כוחות גדוד 79 נשאר עם המג"ד בספסף להשלמת הושתל-טות עליה וטיהור הכפר וסביבתו — פרט לכוח מס' 3, שהועד מראש לכיבוש ג'יש, ועתה נע הוא מיד לעבר יעדו. כוח זה כלל שתי מחלקות משוריינים, מחלקת זחל"מים, כיתת מרגמות בנות 81 מ"מ וחל"מ, נושא תותח בן 20 מ"מ. הכוח נע צפונה לכיוון ג'יש, כקילומטר אחד בסדר הבא:

בראש — משוריינו של סמל אורי גינזבורג; אח"כ משורין מפקד הכוח, סגן-ראשון עמוס בנין; וחל"מ נושא תותח בן 20 המ"מ; יתר המשוריינים; מחלקת הזחל"מים; כיתת מרגמות.

הכוח נע צפונה לכיוון ג'יש, כקילומטר אחד, בסדר הבא: כשמולו מסתמנת על קו-הרקיע כיפתה הנישאת של הגבעה אשר עליה הכפר עצמו. כאן נפתחה עליו אש חזקה: רובה — מכיוון הרכס, המטעים, וגדרות האבן (כולם — ממזרח) ומי-

צפת-מסעף-מירון. צפת והר-כנען שימשו במת-תצפית מצוין לנצפות על איזור-המבצע. לפעולה קדמה הפצצה של חיל-האוויר על ג'יש, ספסף ומירון. כן הוקצב סיוע ארטילרי על-ידי 2 מרגמות בנות 120 מ"מ וגדוד-שדה 4 שכלל סוללת תותחים בני 75 מ"מ, "קרופ" (4 תותחים) וסוללה של 4 תותחים בני 65 מ"מ מובלים על פרדות — שהוכיחו עצמם יפה במהלך המבצע.

עם רדת החשיכה ביום 28 באוקטובר החלה בצפת פעילות קדחתנית. כלי-הרכב הגיחו ממחבואם והכוחות נעו לעבר הכביש המוביל מצפת מערבה ונערכו בו בשדרה צפופה. בעוד השדרה העיקרית נערכת ויחידת-הנדסה מתחילה, בחיפוי פלגת משוריינים, בהכשרת הכביש לתנועה — יצא כוח ב' (גדוד 72) ברגל לעבר מירון, לכבשה ולפוצץ את הגשר. אבטחת איזור-הפעולה של כוח זה הוטלה על פלוגה מעורבת של גדוד 71 ואנשי חיל-משמר.

כבר בשלב זה אירעו שני שיבושים. האחד — פינוי הדרך ממכשולים והתקנתה למעבר הכוח נתמשכו למעלה מכל ההערכות המוקדמות; השני — חלו תקלות בתנועת כוח ב' למירון שכתוצאה מהן חל איחור של כשעתיים בפיצוץ הגשר (הפיצוץ שנועד לשעה 22.00 צריך היה לשמש את מוסכם לתזוזת הכוח העיקרי); ואילו ההתקפה הראשונה של גדוד 72 על מירון עצמה נכשלה — ורק בשעה 07.00 של ה-29 באוקטובר הצליחו לכבשה. שיבוש לוח-הזמנים בכיבוש מירון לא היה אולי כה חמור כפי שנראה ממצב-הדברים על המפה, מכיון שעצם מציאות הכוח שלנו ליד מירון, והלחימה במקום, היו לכשעצמם גורמים להבטחת העורף של ההתקדמות הראשית לעבר הצפון. מכל מקום חייב מצב זה החלטה נועזת למדי מצד מפקד חטיבה 7: להמשיך בהתקדמות בטרם אובטח בשלמות העורף בפני התקפה מעבר דרום-מערב. ברם, יתכן שחמור יותר היה העיכוב בתנועת כוח א', הערוך כבר בשדרה ונתון לצליפה כשיחידות חיל-הנדסה עודן מפרקות מחסומים ומתקינות מעברים. יש לציין כי הדרך סוירה היטב לפני המבצע — אך למרות זה נתמשכה העבודה והיא נסתיימה באיחור של כשלוש שעות; ורק בשעה 03.30 החל הכוח בתנועתו, כשהדי הקרב במירון מגיעים אליו מדרום. לעומת זאת, בצפון, נכבשה קדיתא כבר בחצות על-ידי הצ'רקסים, שהמשיכו אחר זאת בתנועתם וחסמו את הדרך שבין קדיתא וג'יש.

בעוד מירון מותקפת וקדיתא כבר נפלה בידי כוחותינו, התחילו כוחות האויב בספסף מרגישים בסערה העומדת להתחולל-קריאות עזרה ומבוכה החלו זורמות בין שתי המפקדות ונרשמו בכתב ערבי נאה ביומנים.

בשעה 2300 (למי שעון לבנון, דהיינו 2400 לפי שעון הקיץ, שהיה נהוג בישראל) רשם היומנאי בספסף בנפיקסו את המברק הכנס הבא:

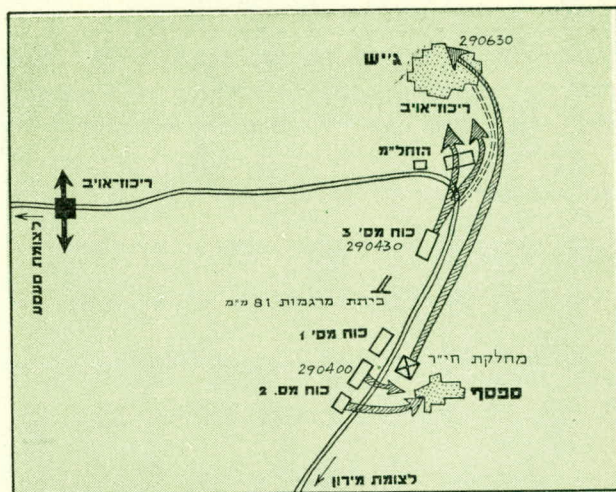
אל: תאיב חסאן

— הרוג מיני את הסמל טה עלי באם יתמרד — הרוג מיני כל מי שיפר פקודתך — אל תסוג בכל מחיר — הגיע לנו יודור סורי כתגבורת.

שעה 2300

כשהן נתונות לצליפות של נשק-קל מהגבעות הסמוכות, החלו שדרות גדוד 79 מתקדמות בתנופה בכביש בואך

עוטה — מכיוון הכפר עצמו (דהיינו — בעיקר מעבר הצפון). המשוריינים נעצרו ופתחו באש לכיוון הרכס, ממנו החלו חיילי-אויב גולשים לעבר השדרה. כנראה, שאלה החזיקו עד אז בעמדות המבוצרות שבין ג'יש לספס, ועתה נמצאו

בנסיגה אל סעסע. צותי המשוריינים החלו מטילים רמוניידי לעבר גדרות-האבן והמטעים, כדי לפגוע באויב אשר נמצא בטנח קרוב מכדי שיהיה פגיע לאש המשוריינים. מחלקת הרובאים שעל הזחל"מים, נצטוה לרדת מרכבה ולטהר את המטעים.

אותה-שעה הובחן באש נ"ט, שנורתה כנראה משני משוריינים (סברה שאומתה אח"כ), שעמדו בכניסה לכפר, בטנח קרוב מאוד. למקרה כזה היתה בגודל תרגולת קבועה, לפיה היה הזחל"מ בעל התותח בן 20 המ"מ מגיח מהשדירה ופותח באש על משורין האויב (כפי שנעשה לפני כן במבצע "דקל", במבואות נצרת). אך הכביש היה צר, ולפני הזחל"מ ניצבו שני משוריינים שאחד מהם מקולקל. עתה, תחת אש האויב, דחפו אנשי הכוח את המשורין המקולקל לצד הדרך; הזחל"מ הגיח, פתח באש על משורייני האויב והשתיקם.*

אותו זמן ראה מפקד-הפלוגה בדאגה גוברת אורות של כלי-רכב הנעים מסעסע לכיוון ג'יש, נעצרים וחיילי אויב יורדים מהם. מצבה של השדירה היה קשה. היא "נתקעה" בכביש צר, באור השחר, נתונה בצפיפות, ללא יכולת לנוע.

מספר סגן מפקד-הכוח, סגן אשר שלנק: "היתה לנו ברירה אחת: להסתער במשוריינים לתוך הכפר. לאחר התייעצות עם אורי גינזבורג שלחתי את הזחל"מ אל מעבר לעיקול, לחסום את הכביש בפני התגבורת המתקרבת מסעסע; ואילו אורי ואני קפצנו על המשוריינים שלנו והאצנו בנהגים להסתער לתוך כיכר-הגורן שבכניסה לכפר."

משוריינים אחדים הצליחו להיפרס איכשהו בכיכר — ופתחו באש עזה. לאור דמדומי הבוקר נתגלתה לכוחותינו בכיכר זו מהומה גדולה, ריכוז כלי-רכב, והתרוצצות של חיילי האויב. הזחל"מ הצליח לפגוע במשאית-תחמושת של האויב שעמדה על הכביש בכניסה לכפר — וזו החלה בוערת כשהתחמושת מתפוצצת. אולם תותחן הזחל"מ נפצע קשה ברגלו; ובסופו של-דבר יצא הזחל"מ מכלל-פעולה.

בשעה זו הגיעה למשוריינים מחלקת רובאים שנשלחה על-ידי המג"ד מספס, לאחר שנודע לו על מצבו של הכוח בג'יש. מחלקה זו הגיעה לג'יש בעיצומו של הקרב ונצטוה על-ידי מפקד המשוריינים לתקוף את הכפר באיגוף ממזרח ולתפוס את החלק הגבוה והשולט שבו, בחיפוי אש המשוריינים.

בעוד התנגדות האויב במבואות הכפר נשברת והולכת, ודג"לים לבנים מונפים על הבתים, טיפל מפקד כוח מס' 3 בכוח האויב שהופיע מכיוון סעסע. מפקד מחלקת המרגמות, אברהם לבני, הצליח להציב את מרגמותיו בין העצים שמשמאל הכביש בזנב השיירה, וזאת תחת אש האויב. המרגמות טווחו לעבר האויב שבא מסעסע — ועד-מהרה הושגו פגיעות קטלניות, שבלמו את התקדמות האויב והביאו לנסיגתו.

אומר המג"ד: "ההתנגדות בג'יש היתה חזקה מכפי שציפינו. במקום שתי מחלקות נתקלנו בכוח שעצמת אשו היתה כשל שתי פלוגות."

אנשים שהשתתפו בקרב זה מספרים:

"השמש הזורחת האירה את הכפר. לעינינו נתגלתה מהומה נוראה. ברחבת הכפר שמצפון לכביש, על-יד בנין אבן, עמדו שני אוטובוסים לבנוניים צבועים בצבעים רועשים, מיזאיות חדשות וטנדרים אחדים, ביניהם התרוצצו עשרות חיילים חבושים כפיות שחורות ולבושים מכנסיידי צהובים, בהירים. מבין המשאיות, בכפר ובבוסתנים ניסו חיילי האויב להשיב מלחמה שעה. בפאת הכפר, בערה משאית-תחמושת, כשקור לות הנפץ הנשמעים ממנה מתוספים אל מהומת-הקרב..."

ג'יש — היא גוש-חלב, מולדתו של יוחנן, מראשי המרד הג'דול ברומאים — נפלה בידי צה"ל בשעה 0630 של 30 באוק-טובר. הקרב על ג'יש היה הקשה בכל מבצע חירם — וגם המכריע.

לאחר מכן התברר כי בעיצומו של הקרב הגיע למקום כוח סורי — הוא הגדוד-התשיעי שהוזכר כבר לעיל. גדוד זה הוחש ממקום חנייתו במרג'עיון (דרך נבטיה — בית-אג' —

מרגמה צרפתית — מן השלל

גיובייל) אל מלכיה. עם קבלת הידיעות הראשונות על התקפת צה"ל החליט מפקדו לחוש לעזרת מירון. כוח-החלוץ של הגדוד נקלע לג'יש מבלי שעמד כנראה בכלל על המתרחש —

* שני המשוריינים, המושים בתותח נ"ט 37 מ"מ קצר מנוהל-כתף, נמצאו לאחר מכן נושמים בפאת הכפר, כשניכרות בהם פגיעות תותח 20 המ"מ. מצויר היה עליהם סמל "צבא-ההצלה": פגיון נושף דם, תקוע במרכזו של "מגן-דוד".

המחסום העיקרי היה על־יד תל־מרדה („מחסום ענק, 2 מטר גובהו 3 מטר רוחבו — וכן תעלה באורך 700 מ', משני עברי הכביש... — כפי שמציין דו"ח מודיעין). בגזרה שלנו החזיקו אותו זמן כוחות חיל־משמר.

חטיבה 9 החליטה להמנע מהתקפת־מצה על תרשיחה לאורך הכביש, שהיה חסום ומוגן. היא תכננה את כיבושה מכיוון דרום־מערב, דרך האיזור הגבעי המשתרע שם. בשלב הראשון הוטל על גדוד 92 לכבוש את מוצב גבעת־הסלעים (כ־2 ק"מ מדרום לכביש נהריה—תרשיחה). במקביל, הוטל על גדוד 11 עם כוח־ההנדסה שצורף אליו, לטהר את הכביש ממיקוש; ואילו על הפלוגה הדרוזית היה לכבוש את הכפר ינוח, שתושביו דרוזים ויחסיים עם „צבא־ההצלה" היו מתוחים. בשלב השני הוטל על גדוד 91 לעבור דרך גדוד 92 ולכבוש שני מוצבים החולשים על תרשיחה עצמה מדרום־מערב. גדוד 11 הממוכן ימשיך בתנועה בכביש לתרשיחה ויחפה בכך על אגף התקדמותם של יתר כוחות החטיבה. בשלב השלישי, בהתאם לפקודה מיוחדת, יבוא כיבוש תרשיחה עצמה וטיהורה. על כוחות חיל־המשמר הוטל להטריד ולהטות את האויב בגזרה שמצפון לכביש ובגזרת מגדל־כרום שבדרום.

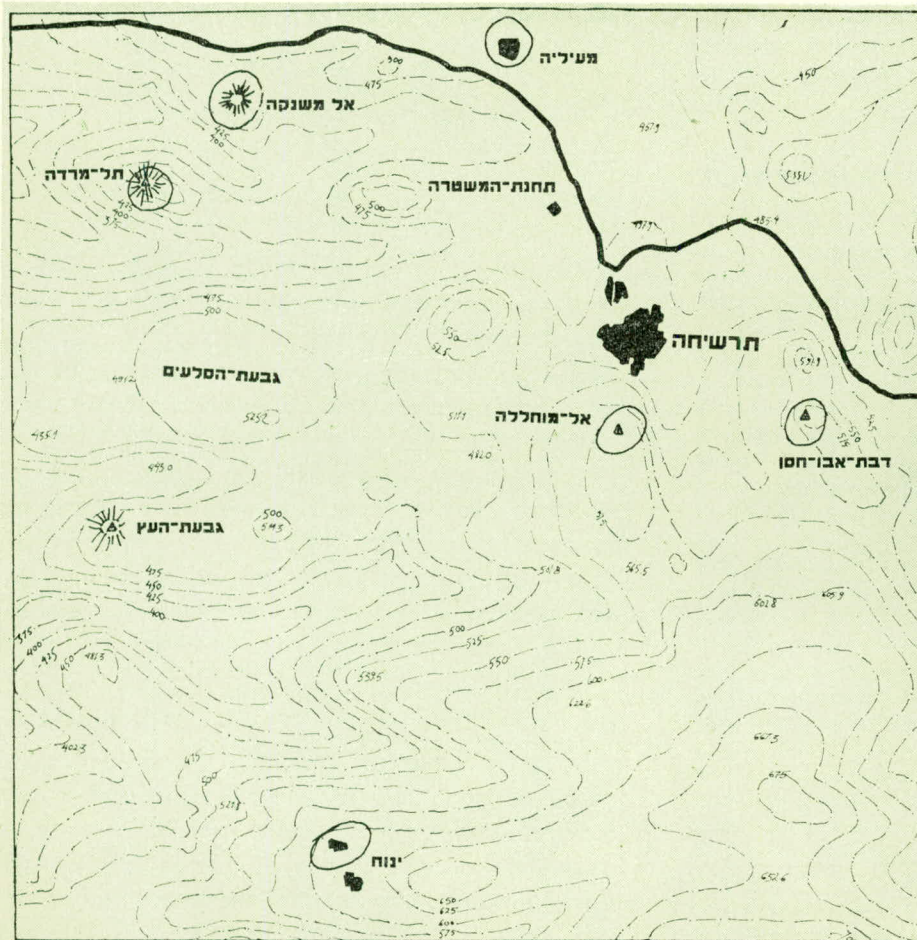
כוחות החטיבה רוכזו באיזור כברי בלילה שקדם למבצע. הפלוגה הדרוזית התרכזה בכפר עמקה. להתקפה קדמה הפצה מן־האוויר.

והושמד על ידינו לפני שהספיק להתארגן. שרידיו נתפזרו. עובדת הימצאותו של כוח זה בגזרה לא היתה ידועה לנו. זהותו נתבהרה רק אחרי הקרב מתוך הקירת השבויים המועטים ששרדו ממנו.

★

עם הכיבוש השתררה בגיש אנדרלמוסיה האופינית לשעות שלאחר הקרב. חוסר הוראות ותכנון מוקדם, כיצד לטפל בשבויים ולאן ואיך להעבירם, הוסיפו אף הם למהומה. מפקד החטיבה הופיע במקום. הוחל מיד בהתארגנות. היה חשש להתקפת־נגד, שתמצא אותנו בלתי־מוכנים. הארטילריה דילגה לאיזור ספסף. גדוד 71 החל להתארגן ולטהר את השטח הכבוש. בשעות הבוקר המוקדמות הפעיל האויב התקפת־נגד חלשה־למדי מכיוון סעסע, בכוח של שני משוריינים וכשתי מחלקות־רובאים. ההתקפה נשברה, בעיקר על־ידי קלרי עותיהן המדויקות של המרגמות בנות 81 המ"מ. חטיבה 7 לא זזה כל אותו יום ולא הגיעה אל צומת־סעסע — הוא היעד שנקבע ללילה הראשון. היא חידשה את התקפתה רק עם ערב. על הסיבות לכך נעמוד לאחר סקירת ההתרחשויות בגזרות האחרות.

הזרוע המערבית. חטיבה 9 („עודד"), עליה הוטלה המשימה של כיבוש תרשיחה, כללה אותו זמן שני גדודי חי"ר (91 ו־92) בני שתי פלוגות כל־אחד — וגדוד־מסייע (מס' 11), אשר נוסף על הנשקה־מסייע כלל גם 2 מחלקות משוריינים ופלוגת גיפיים. לכוח זה נוספו: פלוגה דרוזית, מחלקת משוריינים מחטיבה 7, סיוע הנדסי וסיוע ארטיילרי (2 סוללות: אחת של תותחים בני 65 מ"מ — ואחת של 75 מ"מ). החטיבה חזרה זה עתה מחזית־הדרום, מקום בו תקפה ללא הצלחה את המוצבים המצריים בגזרת קרטיה־עיראק־סויידן. היאויב, אותו נועדה חטיבה 9 לתקוף היה חטיבת־הירמוק השלישית שכללה כ־4 פלוגות חי"ר. פלוגות אלו נערכו בשורת מוצבים, כ־3 ק"מ ממערב לתרשיחה: בכפר הדרוזי ינוח; צפונה משם, בגבעת־העץ; בגבעת־הסלעים; בהרבת־מרדה שליד כביש תרשיחה—עכו; במעיליה — וכן בתרשיחה. הכיבוש היה ממוקש וחסום במחסומים ובתעלות.

בגזרה זו פעלו מתנדבים מוסלמים מיוגוסלביה, שהיו בקיאים היטב במלאכת המיקוש. דו"חי המודיעין שלנו מוסרים כי המוקשים שהונחו הנם ממולכדים. כן מוסיפים דו"חי המודיעין כי „מקס הגרמני", החבלן ששמו הלך לפניו, נמצא בעיטרון על־יד מפקדת „צבא־ההצלה". יש בכך משום הסבר לזהירותם הרבה של חבלנינו בטיפולם בפיוני מוקשים ומחסומים.

החלטות בנוקר יום ה'29 באוקטובר

כפי שהוזכר לעיל, נשארה חטיבה 7 במקומה, בג'יש, ולא המשיכה בתנועה אלא בערבו של אותו יום. נשאלת השאלה: מדוע נתבזבו יום יקר במבצע זה שכל עיקרו היו ההפתעה ומהירות התנועה? והרי כיבוש סעסע היה מתוכנן לשלבו הראשון של המבצע.

שני נימוקים היו להשתוות זו. המכריע שבהם היה העובדה שלא עלה בידי חטיבת „עודד“ לכבוש את תרשיחה; ולמפ"קדת החזית היה ברור כי אין לצפות לכך שחטיבת „עודד“ תשיג בלילה הבא יותר משהשיגה בראשון. הנימוק השני היה (לפי התמונה שנסתכמה במפקדת החזית) — התנגדותו העזה של האויב במירון, ספסף וג'יש. מפקדת החזית, האלוף כרמל, שהיה במקום בשעות הבוקר יכול היה לעמוד על הדברים מקרוב. כן נוכח לדעת שלאויב מגיעות תגבורות (הגדוד הסורי) — ונראה היה כי ההתקפה על סעסע תצריך ריכוז מחדש ועריכה של הכוחות. אי לכך החליטה מפקדת החזית לותר על פריצה בגזרת תרשיחה — ולהשלים את הכיתור בזרוע אחת בלבד, על ידי חטיבה 7, שתנוע לסעסע — ומשם בכביש, מערבה, לערפה של תרשיחה — וכך תמוטט כל התנגדות שמדרום לקו זה. לשם תנועה זו היה צורך לתגבר את חטיבה 7. גדוד 92 הועבר לשם כך מגזרת תרשיחה*.

במקביל ניתנה הוראה לכל הגזרות האחרות (כולל גזרת תרשיחה) להמשיך בלחץ ובריתוק. על חטיבה 1 שבעמק בית-נטופה הוטל לתקוף את עילבון, כדי לרתק את חטיבת הירמוק הראשונה ולמנוע ממנה לחוש לעזרת הכוח שבסעסע או לבסס את קרההגנה החדש.

כיבוש סעסע

בשעות אחה"צ הושלמו ההתארגנות והתחלפות היחידות, בגזרת ג'יש—ספסף בהתאם לחזוי בתכנית. האויב המשיך

אוטובוסים סוריים עליי מירון

לצלוף על כוחותינו, בעיקר ממורדות הג'רמק ולהפגין את ריכוזינו בספסף וג'יש עליי חותחיו המוצבים בסעסע.

* הגדוד החל בתנועה בשעה 300130 והגיע במשך הלילה לצפת. אל סעסע הגיע אחרי שכיבושה כבר הושלם.

יש לציין את השוני במצב של חטיבת „עודד“ לעומת מצבה של חטיבה 7 שנהנתה מתצפית מצוינת על גזרת הפעולה. בגזרתה של חטיבת „עודד“ היה המצב הפוך. כאן נהנה האויב מתצפית על שטחנו — דבר שהצריך עריכת פעולות הטעיה וביום שיירות במגמה להעלים את ריכוזי כוחותינו. הפעולה של חטיבת „עודד“ בליל 28-29 לא נשאה פרי.

אחרי פעולות הטעיה שבוצעו עליי חיל-המשמר והאר-טילריה, נע גדוד 92 לכיוון גבעת-הסלעים. חלו שיבושים בתנועה ובהתמצאות בשטח הגבעי, המכוסה שיחים, וקשיים בזיהוי היעד. אחרי מסע של כ-5 שעות, כשהגיע הגדוד למגע — היה כבר תשוש. הכוח נתגלה לאויב והותקף באש מכל מוצביו. לא הועילו כאן הסיוע הארטילרי וסיוע המ"ק"בים המוצבים ביחיעם. במצב זה, של חילופי יריות עם האויב הנמצא בכיוונים שונים, לא הגיע גדוד 92 לידי הס-הערות. עם שחר ניתנה פקודת נסיגה.

אותו זמן פינה גדוד 11, באמצעות פלגת-ההנדסה המסופחת אליו, תחת אש האויב, את המוקשים בכביש עכו—תרשיחה (שהונחו מקצתם עליי, ומקצתם עליי האויב) עד מרחק של כ-4 ק"מ לפני תרשיחה. עם בוקר, כתוצאה מאי-הצלחתו של גדוד 92, נצטוו גדוד 11 לסגת ולחזור לבסיסו. גורל רע יותר מונה לפלוגת הדרוזים. הפלוגה השתלטה על כפר ינוח בסיוע תושביו. אולם לפנות בוקר ניתק הקשר שלה עם החטיבה ולא קיבלה את פקודת הנסיגה. האויב שהתאושש שלח כוח לכיבוש-מחדש של ינוח. תושבי הכפר הפכו את עורם ותקפו שכם אחד עם „צבא ההצלה“ את פלוגתנו. הפלוגה נמצאה במצב קשה ונחלצה בסיוע ארטילרי רק אחרי שסבלה אבידות רבות בהרוגים ובפצועים. אי-הצלחה זו של חטיבה 9 היתה השיבוש העיקרי במהלכו של מבצע „חירם“.

הפעולות בגזרות אחרות

לצורך ביצוע ההטעיה בעמק בית-נטופה הופעל כוח מתוך חטיבה 1 (פלוגת רגלים, נשק-מסייע ושתי מחלקות ג'יפים). כוח זה הטריד את משלטי עילבון במשך כל הלילה ונסוג עם בוקר. כן הופעלו בגזרה זו 2 תותחים בני 65 מ"מ, מוצבים על משאיות, שהיו עוברים במהירות מעמדת-אש אחת לשניה, כדי להטעות את האויב באשר למספרם של כלי-הארטילריה שלנו. בגזרת מג'דל-כרם—מיאר—בירוח — הטרידו כוחות חיל-המשמר את משלטי האויב במשך כל הלילה באש מק"בים ומרגמות. פעולה דומה נקטה חטיבת „כרמלי“ בגזרת נבי-יושע; כך, שבליל 28-29 באוקטובר מצא את עצמו „צבא-ההצלה“ מותקף לאורך כל החזית.

תגובות האויב

נפילת ג'יש, הפצצות חיל-האוויר, הפגזות הארטילריה, הלחץ בכל גזרות החזית האחרות — כל אלה הביאו את מפקדת „צבא-ההצלה“ להחליטה לסגת מכל הגזרה הדרומית ולבסס את מערך-ההגנה שלה על המשולש תרשיחה—רמה—סעסע. בהתאם לכך ניתנה הוראה למפקדת חטיבת-הירמוק הראשונה (דרומית) לסגת מעמדותיה לעבר מרחב „משולש“ זה.

כזכור, היה על חטיבה 7 להוסיף ולהתקדם לעבר תרשיחה. אולם בבוקר הסתבר כי תרשיחה נכנעה — כך שניתן היה לחזור לתכנית המקורית.

בינתיים הגיע לסעסע גדוד 92 וקיבל על עצמו את ההחזקה בכפר זה ובכפר-בירים. בשעה 5 בבוקר הגיע מפקד החטיבה לסעסע והודיע שהיעד הבא של החטיבה הוא מלכיה. כוחות

מספר סמוג' 79 (רס"נ אפרים פורת) :

„עם בוקר הגיע המח"ט (בן דונקלמן) לסעסע ולפני שהספקתי לברכו לשלום, הקדים אותי ואמר מלה אחת — מלכיה!“

חטיבה 7 התכוננה, איפוא, לחזור לביצוע התכנית המקורית ולפנות צפונה. עם נפילת סעסע היה ברור, כי הקרב על הגליל הוכרע. כל שנותר איפוא, היה לסיים את טיהורו.

כינוש תרשיחה

בליל 29/30 תקפה חטיבה 9 בשנית את משלטי תרשיחה, על-ידי גדוד 91. לאחר הפגזה ארטילרית כבשה פלוגה, סמוך לחצות, את גבעת-העץ. גבעת-הסלעים נמצאה ריקה — והפלוגה שתפסה אותה המשיכה בהתקדמות אל תרשיחה. על הכפר הונפו דגלים לבנים: כוחות „צבא-ההצלה“ נסוגו. תחנת המשטרה נתפסה בשעה 5 בבוקר של יום ה-30 באוקטובר. הכביש לתרשיחה פונה — ובשעה 0800 נכנס גדוד 11 לתוכה והמשיך אחר-כך בדרכו לכיוון סעסע.

פעולות בגזרת עמק בית-נטופה

בעוד שבלייל 28/29 באוקטובר הוטל על חטיבה 1 להטריד ולהטעות את האויב בכוח קטן בגזרת עמק בית-נטופה. הרי ביום 29 באוקטובר הוטלה עליה המשימה לתקוף ולהשמיד את האויב בגזרת עילבון-מרר, כדי למנוע נסיגת כוחותיו לתרשיחה.

בשעות אחה"צ של ה-29 באוקטובר החל צות מתוך חטיבה 1 (פלוגת-רובאים מגדוד 12, כיתת מרגמות ומק"בים, טור משורין ובו 3 זחל"מים, 6 משורינים עם צריחים, זחל"מ עם תותח בן 20 מ"מ, 2 מחלקות גיפים, מחלקת-הנדסה, ושני תותחים בני 65 מ"מ) מבצע את משימתו. הוא יצא בשעה 15.30 מסג'רה ונע בשני צירים. הטור המשורין והרגלי נע בכביש צומת-גולני-מרר. בהתקדמו לעבר עילבון נפתחה עליו אש; 3 משורינים עלו על מוקשים בנקודה הרחוקה כ-2½ ק"מ מדרום לעילבון. למרבית הצרה חלו קלקולים ב-8 מקלעי ה„בראונינג“ של המשורינים וכן התקלקלו 2 התותחים בני ה-65 מ"מ. הטור נעצר. בציר השני, בדרך-העפר בפאתו הדרומית של עמק בית-נטופה, נעו 2 מחלקות הגיפים דרך הכפר רומנה והגיעו כמעט לקצהו המזרחי של עמק בית-נטופה; אולם שם נתקלו באש עזה מהרכסים שמצפון לבקעה — ונעצרו אף הם.

* כוח זה נכנס בדרכו לחורפייש ופקיעו, חזר לתרשיחה ומשם נצטוו המשורינים לנסות ולהגיע לסעסע דרך כביש-הצפון. הדרך מאילון מזרחה היתה משובשת ולא אפשרה התקדמות. הכוח נצטוו לחזור על עקבותיו והצטרף לגדוד 79 כשזה היה כבר בשערי מלכיה.

בשעה 1600 החלה הפגזה ארטילרית מרוכזת ויעילה שלנו על סעסע. בשעה 1700 יצא גדוד 79 לכיבוש סעסע. כשבראשו פלוגת-משורינים א'. אותה שעה לא היה ידוע כי האויב כבר נסוג ממנה. בהגיע הכוח אל פיתולי הכביש, מאות מטרים אחדות לפני צומת-סעסע, נתקל במחסום עליו ידע-מראש, ונפתחה עליו אש מהמצדית שליד הצומת.

יחידה של הנדסת-שדה נשלחה לפירוק המחסומים, בחיפוי אש מרגמות; ואילו מחלקת-רובאים איגפה עתה את המחסום מימין והצליחה לכבוש את המצדית ולפוצצה. פירוק המחסום ופינוי הכביש התנהלו בקצב אטי ושוב חזרה התמונה של הלילה הקודם: שדירת הגדוד ערוכה וממתינה לסיום עבודת החבלנים (שארכה 4 שעות במקום שעתיים, כפי שנקבע בהערכה מוקדמת). הדרך פונתה לתנועה בחצות והמחסום האחרון לפני סעסע נפרץ.

גדוד 79 התפצל כאן: כוח אחד נשלח לפנות בוקר לחסום

מספר קציני-מודיעין של חטיבה 7 :

„היינו עיפים מאוד. כשהגענו למקום החסימה על-יד סעסע, הבחנו במרחק כמה מאות מטרים באורות כלירכב — ופתחנו עליהם באש. האנשים שכבו לישון על-יד גדר אבנים. עם אור ראשון עבר עמוס, המ"פ, לבדוק את הערכותנו וגילה לתמהונו מעבר לגדר, על-ידינו, שלושה מחיילי-האויב ישנים שנת ישרים, על נשקם...“

את הכביש לכיוון תרשיחה כשהוא מוכן להמשיך בדרכו מערבה*. כוח שני נשלח מעבר לצומת צפון-מערבה, חסם את כביש-הצפון כלפי תרשיחה — אולם לא תפס את משטרת סעסע. כוח שלישי (מחלקת זחל"מים) פנה צפונה — וחסם את כביש-הצפון כלפי כפר-בירים. הזחל"מים הריקים של כוח זה נשלחו עתה בחזרה אל ג'יש, להסעת פלוגת-הרגלים של גדוד 72 — אשר עם בואה החלה ההשתלטות על סעסע עצמה, שהיתה כאמור, ריקה. ההשתלטות על סעסע נסתיימה

כיצד נלקח התותח

מספר קציני-מודיעין של חטיבה 7 (אז סרן דוד גורפינקל — כיום בן-חור):

„לאחר שנסתיים פינוי הכביש, הגעתי לסעסע עם סיירים אחדים של גדוד 71. הכפר היה ריק; כוחותינו טרם נכנסו אליו פרט לחבלנים שעסקו במיקוש הכניסות לכפר. בהיותי בפאתו הדרומית-מזרחית של הכפר, הבחנתי באורות של מכוניות הקרבות לכפר מכיוון תרשיחה. מכיון שבשלב זה טרם נחסמה דרך זו על-ידי כוחות גדוד 79, היה ברור כי אלו הן מכוניות האויב שלא ידע עדיין כי סעסע בידינו. ארבנו למכוניות הקרבות. עד מהרה הופיעו בעיקול הדרך 2 משאיות באורות מלאים; פתחנו עליהן באש מטוח של כ-200 מטר וראינו דמויות מניחות מהן ובורחות. קרבנו אליהן ולהפתעתנו גילינו כי האחת נורת תותח-שדה 75 מ"מ — והשניה גרור עם תחמושת. את התותח גרר נהגו למפקדת החטיבה. זו היתה משאת נפשו משכבר הימים — לקחת בשבי תותח אויב. לפני כן היה צורך לפנות את המוקשים שהחבלנים שלנו הניחו זה עתה בכביש לשם חסימתו.“

לפנות בוקר של ה-30 באוקטובר. כוחותינו לא נתקלו בכל התנגדות. עם בוקר נתפס גם כפר-בירים.

הנסיגות לחץ את המשורנים באור היום עלו בתוהו. כן לא הצליחה התקפת מחלקת-רובאים על משלט אויב („משלט העץ“ ששלט על הכביש במבואות הכפר עילבון), שנערכה לפנות ערב. זחל"מ נושא-תותח בן 20 מ"מ עלה אף הוא על מוקש, בסייעו להתקפת הרגלים. התנגדות האויב היתה חזקה ואשו — מדויקת.

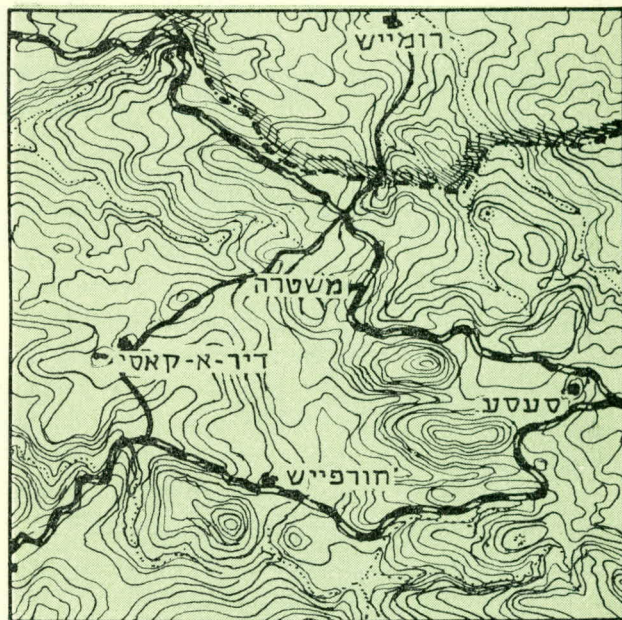
עם החשיכה הוחל בפירוק מוקשים ובחילוץ הטור המשוריני, פעולה שנסתיימה סמוך לחצות. בחיפוי ארטילרי יעיל של שני תותחים בני 65 מ"מ תקפו הרגלים שוב את „משלט-העץ“ למול התנגדות חזקה — וכבשו אותו. רק בשעה 06.15, לאחר פירוק המחסום והמוקשים שעל הכביש, נכנס הכוח הרגלי לעילבון — שנמצאה ריקה מאויב.

יש לציין, כי האויב ניהל בעילבון קרב השהיה נמרץ ומנע מכוחותינו מלתפסה בטרם השלים את נסיגתו צפונה.

מעילבון נע הכוח למרר, עליה התנוססו דגלים לבנים. במסעף רמה התפצל הכוח: הגיפים פנו מזרחה, לעבר מירון, והתחברו בצהרים עם כוחות חטיבה 7; חלק שני עלה בכביש רמה — פקיעין ונפגש ליד סוחמתה עם יחידות מחטיבת „עודד“; חלק שלישי פנה מערבה — ונתקל במגידל-כרום בכוחות חיל-המשמר של מחוז חיפה. כאן אירעה תקלה בזיהוי ההדדי, כשפתחה השיריה המשורינת באש על כוחות חיל-המשמר אשר עסקו אותו זמן בקבלת הכניעה של הכפר — והספיקה לפצוע חייל אחד בטרם עמדה על טעותה*.

נסיגת „צבא-ההצלה“

עוד ב־29 באוקטובר נצטווה חטיבת-הירמוק הראשונה לסגת אל הקו רמה-תרשיחה-סעסע. לא ברור מתי קיבלה חטיבת-

דרך הנסיגה של „צבא-ההצלה“

הירמוק השלישית, שבגזרת תרשיחה, הוראה על נסיגה — ואם בכלל החליט מפקדה לסגת על-דעת-עצמו. חטיבת-הירמוק השנייה, בגזרה המזרחית, התפוררה כבר אחרי נפילת ג'יש.

מכל מקום, משנפלה ג'יש החלה התרוצצות בין המפקדות השונות ופקודות סותרות הוצאו בזו אחר זו. סכנת הכיתור ריחפה על „צבא-ההצלה“. נפילת סעסע הכריעה את הכף — ובאותו לילה נסוגו כוחות „צבא-ההצלה“ מהגליל נסיגה מבר-הלת, כשחלק מהציוד ומהרכב הושאר במקום. יש להניח, כי חלק מהכוחות נסוג עוד בשעות היום דרך סעסע. נפילת צומת סעסע בידינו חסמה דרך זו והותירה לכלי-הרכב רק דרך אחת והיא דרך-עפר, שהותקנה בשעתה על-ידי „צבא-ההצלה“ ואשר עברה מנקודה בכביש תרשיחה-סעסע מזרחית לסוחר מתה, דרך דיר-אל-קאסי, חצתה את כביש-הצפון ממערב למש-טרט-סעסע והגיעה לכפר רומיים שבלבנון. בדרך זו נסוג, כנראה, חלק של חטיבת-הירמוק הראשונה והשלישית.

כך אירע שבבוקר ה־30 באוקטובר היה הגליל כולו ריק למעשה מכוחות האויב — פרט לפאתו הצפונית-מזרחית, בה נותרו עוד שרידי חטיבת-הירמוק השנייה בקטע כפר-בירים — קדש. נסיגה זו של האויב הוצגה לא אחת כהפתעה שהופתעו על-ידו; הפתעה שנבעה מכך, שלא הצלחנו לגלות מראש את עוד בחודש אוגוסט נתגלתה דרך זו על-ידי טיסות-סיוור. בחודש ספטמבר אושרה הידיעה מחדש ונקבע, כי הדרך חוצה את הדרך „הסודית“. מן הראוי להקדיש לענין זה מספר שורות. כביש-הצפון בנקודה הנמצאת כקילומטר אחד צפון-מערבה לתחנת המשטרה של סעסע (בנין זה עצמו נמצא כ־5 ק"מ לאורך כביש-הצפון ממערב לסעסע). תפיסתה של תחנת מש-טרה זו היתה חוסמת את הדרך. אולם יש לציין, כי הובחן רק באותו קטע של הדרך שנמצא מצפון לכביש (הקטע שבשטח לבנון), ואילו קטע הדרך שמדרום לכביש, דהיינו החיבור עם כפר דיר-אל-קאסי לא נתגלה בסיוור-אוויר. כך, שעצם קיום הדרך היה ידוע לכוחותינו, אולם לא בודאות מלאה. מכל מקום ברור היה, כי אינה מתאימה לתעבורה רבה**.

פקודת-המבצע של חטיבה 7 לקראת „חירם“ (מיום 27 באוק-טובר) כוללת, בסעיף „המגמה“, את כיבוש משטרת סעסע. בהמשכה, אומרת אותה פקודה:

„עם כיבוש סעסע יתקדם גדוד 79, עם הכוח הנספה, וכיבוש את תחנת המשטרה...“ „המהנדסים יהיו מוכנים למקש ולפוצץ את הכביש המוביל לרומיים...“

מכאן ברור, שחשיבותה של תחנת-המשטרה, ומציאות הדרך („כביש“) המוליכה לרומיים, היו ידועים ונכללו בתכנון.

כוח מתוך חטיבה 7 הגיע לצומת-סעסע בשעה 20.00. סעסע עצמה נתפסה אחרי חצות. תפיסת תחנת-המשטרה היתה אפי-שרית בהחלט במשך אותו לילה — בו נסוגו שתי חטיבות-הירמוק. בדיעבד, נתפסה תחנת-המשטרה, על-ידי גדוד 11 של חטיבת „עודד“, רק בערב המחרת (301900) — כלומר כ־24 שעות ניתנו ל„צבא-ההצלה“ להשלמת נסיגתו.

* מתוך דו"ח-מודיעין של מחוז חיפה ליום 30 באוקטובר: „1210 אנשינו נכנסים למגידל-כרום. בהגיעם נראה טור של משורנים צרפתיים מתקדם ממזרחה לכפר. המשורנים החלו להמטיר אש חזקה. אנשינו נסוגו לכרם זיתים. התברר שהמשורנים הם שלנו. הם קיבלו הודעה כי בכפר נמצאים כוחות סוריים. מפאת הקשר הגרוע אי-אפשר היה להתקשר כדי לזהותם. הוץ מזה — זו היתה הפעם הראשונה שכוחותינו השתמשו במשורנים צרפתיים בצפון...“
** בבדיקת הדרך שנעשתה אחרי המבצע הסתבר, כי התיקונים שנ-עשו בחלקה הדרומי היו פרימיטיביים; השיפוע הקטן והקרקע הקשה איפשרו נסיעה; עקבות המכוניות ניכרו בקושי גם מקרוב; בחלקה עברה בשטח מכוסה בצמחיה.

מסתבר, כי למעשה, לא יחסה מפקדת חטיבה 7 לדרך זו חשיי-
בות כה מכרעת — מתוך ההנחה, כי תנועת כלי-רכב כמעט
ואינה אפשרית בה וכי מכל-מקום לא תיתכן בה נסיגת עיקר
„צבא-ההצלה“*.

מעניין לציין, כי סגן-מפקד גדוד 79 אומר, כי המג"ד הטיל
עליו אותו לילה לדאוג לחסימת הדרך ולתפיסת תחנת-המש-
טרה; והוא, מצדו, הורה על כך לאחד ממפקדי הפלוגות של
הגדוד. הכוח יצא — ודיות באלחוט כי הגיע למקום המיועד.
כעבור זמן-מה נתברר, כי הוא חסם את כביש-הצפון על-ידי
המצדית שבעיקול הדרך, כ-3 ק"מ מזרחה לתחנת-המשטרה.
החסימה שהתה שם כל אותו לילה, כשבמרחק קצר מהמקום
נסוג, ממש „תחת אפה“, חלק מכוחות „צבא-ההצלה“; ואין
הדבר משנה כלל לגבי התוצאה, אם היתה זו טעותו של סגן
מפקד הגדוד בציון המקום — או טעותו של מפקד הפלוגה
בויהוי השטח.

ניצול ההצלחה וההשתלטות על הגליל

בבוקר יום ה-30 באוקטובר הסתבר למפקד-החזית, כי הקרב
על הגליל הוכרע — ויש להשתלט במהירות על מרחבו.
ההשתלטות נעשתה לאורך הכבישים ומכל הכיוונים. חטיבה 7
המשיכה בטיהור כביש-הצפון; חטיבה 9 — בטיהור החלק
הצפון-מערבי של הגליל שבין תרשיחה, סעסע ואילון; חטי-
בה 1 — בקטע רמה, פקיעין, מירון, מג'דל-כרום; וגדודי חיל-
המשמר של מחוז חיפה — בפאת הגליל הדרום-מערבי; מג'דל-
כרום, סכנין, ערבה, דיר-חנה. ההשתלטות בוצעה כמעט ללא
התנגדות, כשמלחות מכפרים שונים מגיעות בבקשות כניעה.
פה ושם היה צורך בפעולה של חיל-הנדסה לפינוי דרכים
ממוקשים והתקנת מעברים.

מיד עם תפיסת תרשיחה החל גדוד 11 של חטיבה 9 במסעו
מזרחה; כוח שנשלח על-ידו לעבר פקיעין—סוחמתה נתקל
בשיירת אויב, שבחלקה נמלטה ובחלקה נפלה בידינו. סוחמתה
נכבשה אחרי קרב קצר. בשעה 14.30 הגיע הגדוד לפסוטה

אותו יום שידר מפקד חזית-הצפון את המברק הבא אל המטה-
הכללי:

טופס מברק
בהול

מאת: חזית א'

- אל: מטכ"ל אנ"מ
תאריך וזמן החיבור: 301800
1. הושלמה התחברות כוחות חטיבה 7 שנעו ממזרח עם כוחות
חטיבה 9 שנעו ממערב. הננו שולטים שלטון מלא על דרך תר-
שיחה—סעסע. כל צומתי הדרכים ממרכז הגליל צפונה בידינו.
2. חטיבה 7 עולה למלכיה.
3. חטיבה 9 נעה מסעסע לאילון בכביש-הצפון.
4. חטיבה 2 השתלטה על שיך-עבד ותופסת המשלטים החול-
שים על ואדי דובה מערבה מקו נבי-יושע—מנרה.
5. יחידותינו משוטטות בכל כבישי הגליל. אין יותר התנגדות
בכפרים.

אותו יום נכנס גדוד 11 למשטרת סעסע. ההתקדמות בכביש-
הצפון לעבר צפון-מערב חודשה למחרת, עם עלות השחר.
בצהרי ה-31 באוקטובר הגיע הגדוד לקיבוץ אילון לאחר

ונפגש עם כוחות חטיבה 7 בסעסע בשעה 16.30. בערבו של
שהתקדמותו נתעכבה פעמים אחדות בשל מכשולים שהונחו
במקומות אחדים בכביש זה שהיה משובש וקשה מאד לתנועה.
חטיבה 7 פעלה להשלמת הטיהור בפאה הצפון-מזרחית של
הגליל בשני צירים. גדוד 71 עם יחידת הצ'רקסים פנה בדרך-
העפר מג'יש והשתלט על הכפרים ראס'אל-אחמר, ריחניה
ועלמה והגיע בלילה לדיישון. מכאן פנה הכוח צפונה, לעבר
כביש-הצפון, כבש עם שחר ב-31 באוקטובר את המצדית
שבעיקול הכביש מדרום למלכיה ותפס את הגבעה 622 השו-
לטת על הגישות המוליכות אל מלכיה.

בציר כביש-הצפון החלה ההתקדמות של הגדודים 79 ו-72 רק
בשעות אחה"צ המאוחרות. אחת הסיבות לעיכוב היה הצורך
להתגבר על מצדית ותוחח נ"ט בן 37 מ"מ, שצלף לעבר
כוחותינו. רק לאחר איגוף על-ידי רגלים-משוריינים ותפיסת
המצדית נתאפשרה ההתקדמות. סליחה נתפסה על-ידי שתי
מחלקות. בשעות הבוקר, עם קבלת הידיעה על התקדמותו
של גדוד 71 באיזור פעולתו, התארגן גדוד 79 לכניסה
למלכיה עצמה. התנועה בכביש נתבצעה תחת צליפות משטח
לבנון. תחנת המשטרה של מלכיה נתפסה — ולאחר מכן נכנסו
כוחותינו למלכיה, בבוקר יום ה-31 באוקטובר. מלכיה, בה
נערכו במאי—יוני 1948 קרבות מרים וקשים, עברה זו הפעם
החמישית מיד ליד — ונשארה בידינו לצמיתות.

מכאן התקדמו עתה הכוחות ותפסו את קדש, שנמצאה עזובה.
משם נשלחה מחלקת משוריינים למצודת נבי-יושע והתחברה
עם כוחות חטיבת „כרמלי“, טיהור הגליל הושלם — וגבול
המדינה הוצב לאורך כביש-הצפון.

חבירות

יש לציין, כי כל החבירות בשלב זה של המבצע עברו ללא
תקלות. פרט למקרה ההיתקלות בין הטור של חטיבה 1 ואנשי
חיל-המשמר ממחוז חיפה במג'דל-כרום, שהוזכרה כבר לעיל.
יש לזכור, כי מספר החבירות היה רב וכדאי לפרטן: של
חטיבה 9 עם חטיבה 1 בפקיעין, עם חטיבה 7 בסעסע ועם
כוחות חיל-המשמר באילון; של חטיבה 7 עם חטיבה 2
במשטרת נבי-יושע וכן עם טור של חטיבה 1 במבואות מירון.

ההתקדמות לשטח הלבנון

כיבוש של שטחים בלבנון לא היה חלק מתכנונו המקורי של
מבצע „חירם“ והוא בא עתה כדי להבטיח אחיזה איתנה
בגזרת מנרה—נבי-יושע. ערב מבצע „חירם“ היתה חטיבת
„כרמלי“ ערוכה, על שלושת גדודיה, כשגדוד 21 מוצב מול
הגזרה הסורית, במשמר-הירדן; גדוד 22 בגזרת רמות-נפתלי—
מנרה וגדוד 23 — בגזרת מטולה—תל-עזיזיא. בתחילת
המבצע צפתה החטיבה בדריכות לתגובת הצבא הסורי, אולם
במהרה נתבדה חשש זה.

במהלך המבצע מילאה החטיבה תחילה תפקידי ריתוק והטעיה.

* לא ידוע לנו בבירור, איזה חלק מ„צבא-ההצלה“ נסוג בדרך זו. יש
להניח, כי רק חלק קטן מכוחותיו יכלו לסגת ברכב — ואילו חלק
נאלץ לסגת ברגל. לפי מקורות ערביים הושלמה הסתננות הכוחות
ללבנון רק ב-5 בנובמבר. מקורות אלה אינם מזכירים כלל את קיומה
של דרך רומייש.

דו"חי המודיעין שלנו מה-13 בנובמבר מציינים כבר, כי חטיבת-
הירמוק השלישית (בה 750 איש על נשק) חונה בבנט'אג'—ג'ובייל.

סיוע אוירי וארטילרי

לסיום הפרשה כדאי להתעכב בקצרה על הסיוע שניתן לכוחות הקרקע על-ידי חיל-האוויר והארטילריה.

חיל-האוויר. התקפות חיל-האוויר החלו כ-4 שעות לפני המבצע — ונסתיימו בהפצצת מלכיה בבוקר ה-31 באוקטובר. בהפצצות נטל חלק מכלול המטוסים שהיו בשירות חיל-האוויר, החל מה"מבצר-המעופף" (ב/17), המשך במטוסי "דקוטה" ו"רפיד" וכלה ב"אוסטר" (הוא ה"פרימוס" הנודע). בסך-הכל הופצצו במשך המבצע 14 מטרות. המשקל הכללי של הפצצות שהוטלו על היעדים היה 27.5 טון (350 פצצות בנות 20 ק"ג ו-100 ק"ג). רוב ההפצצות נערכו בלילה. בוצעו 26 גיחות. כן הוטלו על-ידי חיל-האוויר מעל לכפרי הגליל והלבנון 20,000 כרוזים, הקוראים לכניעה.

ארטילריה. הסיוע הארטילרי שניתן בכל גזרות החזית היה יעיל. הארטילריה דילגה במהירות בעקבות הכוחות המתקדמים והשתלבה בכל תכניות-ההתקפה והוכיחה יכולתה לגבי הדרישות והמטרות השונות שהוצגו בפניה, כולל אש נגד-סוללתית לשיתוק ארטילריה האויב. בסך-כל נורו במבצע 1693 פגזי ארטילריה.

אבידות ושלל

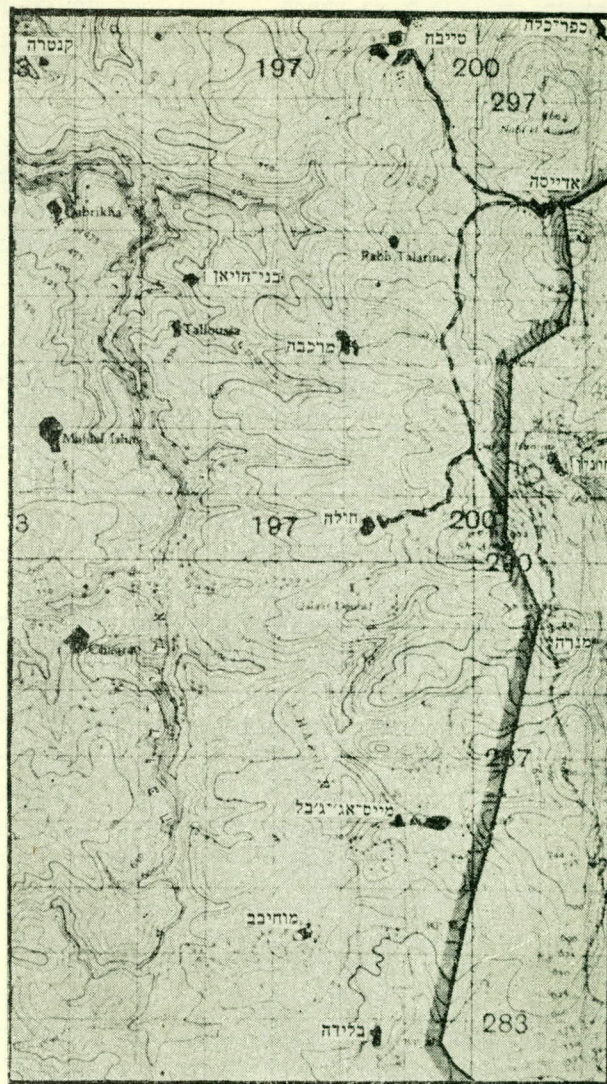
אבידותינו במבצע "חירם" לא היו כבדות: 23 חללים וכ-60 פצועים (למעלה ממהצית החללים היו מחיילי הפלוגה הדרורית שנפלו ביננו). אבידות האויב בהרוגים, פצועים ושבוים הסתכמו בכמה מאות. בידינו נפל מספר שבוים גדול, כולל כמה חיילים סוריים. השלל היה מגוון וכלל: 2 תותחים, 2 משוריינים, 15 מכוניות, 1500 רובים, 4 מקלעים-בינוניים, 8 מקלעים, 3 רובים נ"ט, תחמושת ופגזים — וכן מספר גדול של מסמכים.

לסיכום

מבצע "חירם" הופקד כבר בשלהי מלחמת-הקוממיות ול-אחריה. לקחים רבים בכל הרמות ומן הראוי להבליט לפחות מקצתם.

פעולת כיתור נראית פשוטה כשהיא מפורטת על-גבי מפה בשני הצידים המציינים פריצות בשתי גזרות מרוחקות זו מזו — והמתמקדים לבסוף בנקודה אחת. אך זוהי, למעשה, פעולה מסובכת בתכנונה ולעתים מסוכנת בביצועה — המחייבת שיקול מדוקדק של חלוקת העצמה בין זרועות המלחמה. תיאום מועדי התקדמות וכושרת-מרון רב לנוכח מצבים בלתי-צפויים. יש לציין, כי ב"חירם" התכנון וחלוקת הכוחות על-ידי מפקד דת חזית-הצפון, בחירת היעדים, ובעיקר — ראית צומת-סעסע כיעד החיוני, הוכיחו במהלך המבצע את נכונותם. ומכאן — לשליטה האופרטיבית בכלל. זו נתבטאה בגמישות הביצוע, בשינויי משימות והעתקת כוחות מגזרה לגזרה, שנעשו על-ידי מפקד-החזית בכוח-החלטה ובמהירות, באופן שהמבצע לא איבד מתנופתו.

כבר ב-29 באוקטובר שונה המשימות שהוטלו על חטיבה 7 והוגבר הלחץ על גזרת עילבון על-ידי חטיבה 1, ומשנוכחה מפקד-החזית, בבוקר ה-30 באוקטובר, כי חל שינוי במצב ו"צבא-ההצלה" נסוג — חזרה מיד, וללא סיבוכים, לתכנית

קטן מהגבול הלבנוני והכפרים שנכבשו

ב-30 באוקטובר עזב האויב את משלט שיר-עבד, זה שתפסו על-ידי כוחות קאוקגי הביאה במישור למבצע "חירם". המשלט נתפס על-ידינו. אותו יום קיבלה חטיבת "כרמלי" אישור להתקדם לתוך הלבנון, עד ואדי דובה. בליל ה-30/31 באוקטובר החלו כוחות החטיבה בהשתלטות על כפרים, שנכבשו ללא התנגדות. פעולה זו נמשכה גם ביום ה-31 באוקטובר בשיתוף עם כוחות חיל-משמר. כל השטח שמזרחה לואדי דובה ועד נהר הליטאני בצפון נתפס על-ידינו. הכפרים העיקריים שנתפסו על-ידי כוחותינו (יהדות "כרמלי", כוחות חיל-משמר ופלוגה מתוך חטיבת 7) היו: בלידה, מוחיבב, מייס-אג'ג'בל, חולה, מרכבה, בני-חויאן, אדיסה, טייבה, כפר-כלה, קנטרה ואלמאן.

לאחר סיום המבצע הוסיפו להגיע משלחות מכפרים רחוקים בהצעות כניעה לכוחות צה"ל*.

* שטחים אלה נעזבו, כידוע, על-ידינו עם חתימת הסכם שביתת-הנשק עם הלבנון.

בכך משום השג שישי לצינו במיוחד לגבי חטיבה שהוקמה באביב 1948 ללא פרק-צמיחה קודם בתוך החי"ש או הפלמ"ח של כוחות-ההגנה ושהיה צורך בהתפתחות דינמית ומכוונת-היטב בשביל שתגיע לרמה זו של ליכוד ושיתוף.

תכנית הסיוע הארטיילרי — השתלבה אף היא יפה במהלך המבצע: הקצאת ארטילריה, מתן ריכוזי-אש שנקבעו מראש, דילוגיה, פתיחה באש על מטרת לפי קריאה, ריכוזי האש — כל אלה הוכיחו את ההתקדמות הרבה שחלה בשטח זה מאז מאי 1948 — כאשר רבים ממפקדי צה"ל התקשו בסוגיה של ניצול נשק זה ושילובו במבצעים.

חבירה. השלב השני של הכיתור הוא, כרגיל, ביתור ה"כיס" המכותר וטיהורו. פעולה זו נעשת במספר צירים ניכר, על-ידי כוחות שונים ובכיוונים מתמקדים. ב"חירם" בוצעה על-ידי שותפים רבים: חטיבות 9, 7, 2, 1 וגדודי חיל-משמר של המחוז. זות. יכולה היתה להינצר סכנת התקלות כוחותינו אלה באלה. — בשל הקושי בתיאום תנועותיהם, בזיהוי כלי-רכב וגייסות. החבירה במבצע "חירם" עברה כמעט ללא תקלות. אף לקח חיובי זה — היוניות רבה גם במבצעים מורכבים מסוגים אחרים, כפי שעוד התנסה צה"ל בפרקי-מלחמה שלו מאז, והיה בהם משום נכס שנרכש במבצע "חירם".

פיקוד ומנהיגות. נקודה, אשר חשיבותה שרירה וקיימת בכל הזמנים, היא כושרו של הפיקוד ויכולת המנהיגות שלו. בכל מבצע תלוי העיקר בטיב ביצועה של המשימה המרכזית — אף שהיא עצמה לא תוכתר בהצלחה מבלי שעשו את חלקם נאמנה שאר הכוחות הפועלים בכיוונים "משניים". והנה, במבצע "חירם" בחטיבה התוקפת שמילאה את המשימה המרכזית — היא חטיבה 7 — התגלה הפיקוד, החל מהמח"ט וכלה בצותים משוריינים, כשהוא חדור רוח של "משיכה קדימה": נעשה כל מאמץ להבטיח לשריון חופש תנועה ותמרון; המפקדים היו תמיד לפנים, במקום בו יוכלו להכריע בכוח אישיותם והחלטתם במצבים קריטיים — ערכים שהיו והנם כיום נכסי-צאן-ברזל של צה"ל כולו.

המקורית. מבחינת ניהול אופרטיבי של מספר חטיבות על-ידי מפקדה אחת, במאמצים שונים בגזרה רחבה, הושג במבצע "חירם" השג רב. היה זה מעין "קורס מכין" ביכולת אופרטיבית, שאת פרוץ הפגין צה"ל במבצע "חורב" בנגב בדצמבר-ינואר 1948-1949.

בתחום המודיעין — היתה לכוחותינו לפני המבצע תמונה מדויקת למדי על האויב והיערכותו, פרי עבודת איסוף רצופה ושקדנית.*

באיו מידה הצליח המודיעין לספק ידיעות תוך המבצע? לא מצאתי סימוכין לעובדה, שסירי-אוויר נוצלו במידה מספקת במהלך המבצע. נראה, כי סירי-אוויר מעל לגזרה בזמן הקרבות (בימים 30-28 באוקטובר) היו נותנים תמונה על שינויים בהיערכות האויב, הופעת התגבורת וכן התפוררותו ביום 29 באוקטובר והכנותיו לנסיגה.

ועוד ענין — בגבול הטקטיקה והמודיעין. באיו מידה שמרו כוחותינו על מגע מתמיד עם האויב, על-מנת לעמוד על הכנותיו לנסיגה? לא היה מגע כזה בגזרת תרשיחה בליל 29/30 באוקטובר ועל נסיגת חטיבת-הירמוק השלישית עמדנו רק בשעות הבוקר, וגם אז עבר זמן רב עד שיצאו כוחות ליצור מגע עם הנסוגים. עם נפילת ג'יש לא הפעילה חטיבה 7 סיורים לשמירת מגע עם האויב, לעמוד על מערכו וכונותיו. עובדה היא, כי ניתוק המגע של עיקר כוחות האויב ונסיגתם בוצעו מבלי שעמדנו על כך — וכמעט ללא הפרעה.

שיתוף פעולה. ב-30 במאי 1948, 5 חודשים לפני מבצע "חירם", נכשלה התקפת-הלילה של חטיבה 7 על מצודת-לטרון. הסיבה העיקרית היתה נעוצה בכך שחיל-הרגלים כשל במשימתו לבוא בעקבות השריון ולשתף עמו פעולה. רק לנוכח נסיון זה יובן מלוא ההשג, אותו השיגה חטיבה 7 תוך פרק הזמן שחלף מאז. במבצע "חירם" ניכר איזון בצות-המשורין של גדוד 79, בין המשוריינים והחרמ"ש אשר פעלו, הן בספסף והן בג'יש, תוך תיאום ושילוב הדוק, כגוף אורגני אחד. והיה

* אולם דוקא בענין החיוני לכוח משורין בשטח הררי, הוא ידיעה מדויקת על מצב הדרכים, לא היתה האינפורמציה מלאה.

העתק מברק ח' חשוון תש"ט 10.11.48

לבנימין בן-דוד ובחירת לבו

ברכה נאמנה לכלולותיהם

במקום מתנות חתונה שהיינו רגילים לתת לחתן, הביא החתן

הפעם דורון לעם היהודי - שחרור הגליל, ויחד עם כל חייליו

וכל עם ישראל אני מברך אותו וכלתו לחיי אשר, נצחון ושלום.

ד. בן-גוריון

כיצד ראו הבריטים את מפציצי ההרתעה?

„הפיכת סקאיבולט“

לא תחולנה על ה„סקאיבולט“ — טיל אמריקני אף הוא; שכן נקנהו, פשוט, כאמצעי-שילוח — ונרכיב עליו ראש-מחץ גרעיני משלנו.

★

עצם העובדה שהממשלה הבריטית החליטה על צעד כזה — סילוק הטילים — יש בה משום תשלום-מס להשגיהם של המפציצים הנהוגים בידי טייסי חיל-האוויר-המלכותי; אותם מפציצים עצמם אשר רק לפני שנים אחדות ניסתה העתונות לשכנענו כי בקרוב יפנו את מקומם לטיילים. והנה, במקום זאת: האדם נשאר במקומו — והטיל מסולק; או, ביתר דיוק — הטיל נשאר, אך כאמצעי-משלים לטייס.

דברים אלה — מדברים בעד עצמם; והם מעידים דים על המצב בו הועמד עתה הכוח הגאה, בעל העבר המפואר, לנוכח המציאות החדשה. אך האם רק במעמדו-הוא אמורים הדברים — או במעמדה הצבאי (קרי: גם המדיני) של בריטניה לפחות למספר שנים חיוניות? עקב החרדה הכללית, התיצבה משלחת חברי-פרלמנט ממפלגת-השלטון בפני שר-ההגנה הבריטי, פיטר תורנייקרופט. מה היה בפיו?

• יוסיפו לייצר ולשכלל (במה?) את מפציצי „וולקן ב“.

• ישתמשו בטייל „בלוטסטיל“ — שטנחו הוא כשמינית מזה של ה„סקאיבולט“ — וגם בכך אין חידוש;

• יזרזו פיתוחו של מפציץ בריטי חדש, שיצלח לא רק לטיסה והפצצה מגובה ניכר (כמפציצי V הקיימים), אלא יתאים גם לשמש כמפציץ-מנמיך-טוס — דבר שיקטין את ה„פגיעות“ שלו למערכת-המכ”מ הסוביטית, וממילא גם לטייליה-המגן המופעלים על ידה; ויש להניח שישאפו שיהיה אף על-קולו, שלא כמפציצי V.

לקראת מה היו מכוונים דברי הסבר והרגעה אלה? בעיקר, כאמור, לשנות 1965—1970. מה משמעותם של שני תאריכים אלה?

משמעותו של המועד השני כבר הזכרנו פעמים מספר בעתונות ובשידורי-האליחוס. זהו, כנראה, המועד המציאותי בו תוכל בריטניה להעמיד לרשות הצבתם של טיילי „פולריס“, שייקנו מאמריקה, צוללות משלה (כנראה — גרעיניות) מדגם אשר יצלח להחזקת הטילים ולשיגורם. אמנם, ישנם ספקות גם לגבי המצב שיתהווה אז, אם „הכל ילך לפי התכנית“. העמדה כזו של כל חישובי-ההרתעה על צורות מעטות-מדי של נשק-תגובה — סבורים כי סיכון מוחשי כרוך בה. אך מה בדבר המועד הראשון, 1965? זהו המועד שבו, לפי הערכות „מערביות“, תגיע מערכת אמצעי-המכ”מ הסוביטית לרמת-שכלול כזו שלא יהיה זה עוד תכליתי ו„משתלם“ לנסות ולפרוץ דרכה באמצעות מטוסים מהדגמים הקיימים — ולקראת מצב-דברים זה ציפה חיל-האוויר-המלכותי בדריכות כזו ל„סקאיבולט“ ה„פנטסטי“, ארוך-הטווח, שישחררו מלהתקרב אל מערך-ההגנה המכ”מ-מיהיטייל הסוביטי.

אכן, ה„סקאיבולט“ — שפירושו „חזיד-משמים“ — הצדיק את שמו. אך לא-דווקא באותו מובן לו נתכוננו נותני-שמו.

ציבורנו נתבשר באמצע דצמבר על המפנה ב„מדיניות-הטיילים“ האמריקאית לגבי הטיל משוגר-המטוס „סקאיבולט“; הוא הטיל האמריקני המובטח שעליו העמידה ממשלת-בריטניה מאז 1960 את עתיד כוח-ההרתעה שלה — משויתרה על המשך פיתוחו של טייל-בנייבשתי עצמי משלה (ה„בלוטסטיק“). אך ספק אם עמד הציבור על מלוא משמעותה של המכה אשר הונחתה — עם ההודעה האמריקנית על ביטול פיתוחו ויצורו של ה„סקאיבולט“ — על תכניתו ותקוותיו ואף עצם מבנהו של חיל-האוויר הבריטי ואולי גם על קיומו ככוח-מלחמה בעל-ערך; יותר מזה, המכה ירדה גם על ממשותו של „גורם-ההרתעה בריטי עצמאי“ בכלל, לפחות בשנות 1965—1970. שכן לארה”ב כמה כלי-זין-להרתעה; אך מאז ביטול ה„בלוטסטיק“ העמידה בריטניה, כאמור, את כל הרתעתה על טייל-מחר יחיד זה שהובטח לה. קטעים קצרים ממאמר-מכון ברבעון חיל-האוויר-המלכותי לחורף 1962, שהופיע שבועות מעטים לפני פרוץ „משבר-סקאיבולט“, יעמידונו על חומרת האכזבה של כוח-האוויר הבריטי, אשר הניח (כדברי המאמר) כי „ארה”ב זקוקה למפציצי V של בריטניה לא פחות מעצמנו“ — ועל חוסר מוצא נראה-לעין (בתחום עצמה-אווירית) שבפניו הועמדו עתה חיל-האוויר והממשלה הבריטיים.

הטיל הבליסטי המוטל-מרחוק, בלוטסטיל של המפעלים הבריטיים „אברו“, כבר נבחן עתה בחניס-מבצעים במטוסי „וולקן ב“ (של הטייסת מס’ 617 — היא טייסת „פורצייה-הסכרים“ הנודעת). טיל מסוג בלוטסטיל יכול המטוס לשגר כשהוא בריחוק של כמעט 200 ק”מ מן היעד — והטיל ימצא דרכו אל המטרה מבלי-להחטיאה. כצעד הבא, שלאחר בלוטסטיל, מחכה לכניסה לשירות ביחידות, החל מ-1964, הטיל הבליסטי המשוגר-מטוס, סקאיבולט של מפעלי דאגלס אשר תכונותיו ממש לא-תאומנה — ושאפשר לשגר בו עוד המטוס מרוחק למעלה מ-1,500 ק”מ מן היעד, איזהו מטוס-הקרב אשר יוכל ליירט מפציץ „וולקן“ או „ויקטור“, בטרם שילה הלז כלי-זין שכזה? ואיזו מערכת-טיילים תוכל לערוב לירוט טיל כ„סקאי-בולט“ — הנכנס בחזרה לאטמוספירה במהירות על-קולית.

אכן, כידוע אין „סקאיבולט“ מוכן עדיין לתפעול מבצעי. והאמת היא כי בחנייה-ירי המוקדמים שלו לא הוכתרו בהצלחה יתרה. אך אין בכך כדי לגרום לדאגה חמורה. ראשית תולדותיו של טייל-בליסטי ארוך-טווח אחר מתוצרת מפעלי דאגלס שהגיע לשימוש בחיל-האוויר-המלכותי — תור, (טייל קרקע-קרקע) ראשית קורותיו היתה זרועת-פגיעים-ותקלות הרבה יותר משל ה„סקאיבולט“; אך במשך שנים אחדות הפך הוא לכלי-זין אשר אמיתותו ושימושיותו הן כמעט ללא-תקדים. נראה שבעצם היה, פיקוד-המפציצים רוצה לשמור בידו את 60 טיילי ה„תור“ כמשען-משנה לכוח מפציצי ה-V, עד אשר יכנס ה„סקאיבולט“ לשירות מבצעי.

החל מהשנה הבאה יהיה, פיקוד-המפציצים בגדר גורם-ההרתעה בלתי-תלוי יותר מכפי שהיה מעולם; שכן, ראשיה-מחץ של טיילי „תור“ שלו נמצאו להלכה בפיקוח אמריקני, כשלצורך תפעולם היה הכרחי לקבל את אישורו המפורש של נשיא ארה”ב. אך שום הגבלות כאלו

החצוצרה

אל"פ אילעז פלד ז"ל הנגיד הסג"ת

גנרל טיילור - ותורת ה"מענה הגמיש"

אחד מפעליו הראשונים של טיילור כיועץ לנשיא קנדי היה בויאטנאם — והפעלת הצבא האמריקני בסיוע-צבאי ישיר לממשלת דרום-ויאטנאם במלחמתה נגד הגרילה הקומוניסטית. מבצעו הבולט השני, בהיותו כבר "רמטכ"ל משולב" של כוחות ארה"ב, היה מבצע קובה — בו היו כוחותיה של ארה"ב מוכנים ומזומנים לפתוח במלחמה הן נגד קובה עצמה והן נגד מגיניה.

כל זה בא ללמדך על מידת האקטואליות בספר — שנכתב על-ידי טיילור בהיותו "אזרח" החופשי להביע דעותיו — ועל מידת כנותו של מחברו; בחינת: אמר ועשה.

הספר עוסק בשתי בעיות-היסוד במדיניות-הבטחון-הלאומי של ארה"ב: האחת — מהי התפיסה האסטרטגית הנכונה, לפיה תכון ארה"ב צעדיה: שיטת ה"תגמול המסיבי" (Massive Retaliation) — או שיטת ה"מענה הגמיש" (Flexible Response). השניה — כיצד תאורגן מערכת הפיקוד והשליטה בכוחותיה המזוינים של ארה"ב וכיצד תעוצב האסטרטגיה האמריקנית ותכניותיה המבצעיות?

טיילור משתמש בספרו בשתי הגדרות-יסוד: מלחמה כוללת — מלחמה בין ארה"ב ובריה"מ, בה מופעל נשק אטומי על-ידי שני הצדדים מראשיתה של המלחמה; מלחמה מוגבלת — מלחמה בה לא תשתמש ארצות-הברית בנשק אטומי להשגת מטרתיה. היא תתנהל, בדרך-כלל, בזירות וארצות "מתפתחות" — וישתתפו בה רק כוחות אמריקניים מוגבלים. השיי מוש בנשק אטומי יתכן במלחמה כזו במקרים מיוחדים בלבד, בהם יהיה הכרח בכך למען האינטרסים החיוניים של ארצות-הברית — אולם בשום פנים ואופן לא יופעל הנשק הגרעיני מיד עם פרוץ המלחמה.

בשנת 1959 עזב גנרל מקסוול ד. טיילור את תפקידו כרמטכ"ל צבא-היבשה האמריקני, כשניגוד-דעות חריף שורר בינו לבין הקו השליט במשרד-ההגנה האמריקני דאז. אז הוציא מאמתחתו את שופרו ותקע בו בקול גדול, השונה כל-כך מקולה של המדיניות-הצבאית הרשמית של ארה"ב באותן שנים, שטיבה נרמזו בשם הסמלי "החצוצרה המהססת" (The Uncertain Trumpet), אשר נתן לספרו. הספר נכתב אמנם בשלהי שלטונו של הנשיא איזנהאואר — אך בעוד תפיסותיו של הלז מושלות בכיפה.

מאז ועד היום חלו תמורות רבות בממשל האמריקני ובאורח ניהולה של מדיניות ארה"ב. תהיינה אשר תהיינה הערכותינו בקשר ל"פרשת קובה", אי-אפשר שלא להודות כי הפעם תקעו האמריקנים בחצוצרתם תקיעה פסקנית ונמרצת. מה יהיה מצב הדברים להבא — על כך מוקדם עדיין להתנבא. בעלות ג' פ. קנדי לנשיאות ארה"ב — ועמו רוה חדשה בבית-הלבן ובמפרשי ה"עולם המערבי" — נקרא גנ. טיילור לכהן כיועצו הצבאי של הנשיא; ולפני חדשים מספר הפך להיות יושב-ראש "ועדת ראשי-המטות" — מעין "רמטכ"ל משולב" לכוחות המזוינים של ארה"ב.

מן הראוי לציין אף את התמורות הארגוניות והמהותיות, שחלו בשנים האחרונות בכוחותיה המזוינים של ארה"ב. הצוללות האטומיות נושאות טילי "הפולריס" הפכו לנשק מבצעי רבי-עוצמה; הטיל קרקע-אוויר נגד טילים נוסה בהצלחה מסוימת; פיקוד-ההגנה-האווירית של צפון-אמריקה (NORAD)* אורגן מחדש וגובש; הוקם ואורגן פיקוד שני בעל חשיבות אסטרטגית רבה: בצד הפיקוד-האווירי האסטרטגי (S.A.C.)** — כוח ההרתעה העיקרי של ארה"ב — קם פיקוד ההתערבות האסטרטגית (STRIKE) של כוחות צבא וחיל-אוויר משולבים, שתפקידו כיובי "שריפות" והשתתפות בהתמודדות, קונבנציונליות" בכל חלקי העולם.

* "North American Air Defence"
** "Strategic Air Command"

שתי תפיסות יסוד באסטרטגיה

תורת ה"תגמול המסיבי"

ביסודה של תורת ה"תגמול המסיבי" מונחת הגישה של "קלה כחמורה". משמע: כנגד כל איום מצד הגושה הסוביטי על המערב ובני בריתו עומד מגן ה"תגמול הכולל" — שכן כל התקפה על המערב, תהיה אשר תהיה, תביא בעקבותיה מענה מוחץ של כוח-ההפצה הגרעיני על ברה"מ וגרורותיה.

מקורה ההיסטורי של תורת ה"תגמול המסיבי" נעוץ בתורת ההפצה ההמונית של גנרל-האוויריה האיטלקי דוג (Douhet), שראתה בהפצת מרכזי-אוקלוסיה ותעשייה אמצעי העשוי להכריע אויב במלחמה. הנשק הגרעיני נתן משנה תוקף לתורה זו בהקנותו להפצצה כוח-הרס עצום. המסקנה הראשונה, והעיקרית, משילוב הנשק הגרעיני בתורתו של דוג ומיצירת תורת ה"תגמול המסיבי" היתה צמצום ניכר בכל הכוחות שאינם מסייעים ל"תגמול המסיבי"; בראש-וראשונה: כוחות-היבשה (הצבא). מגמה זו תובן על רקע עיפותה של ארה"ב ממלחמת-העולם השניה וממלחמת-קוריאה והלחץ הגדול לשחרר מספר רב של חיילים משירותם הצבאי. האמריקנים רצו לראות ביכולתם ובעצמתם הטכנית תחליף משביע-רצון לשירותם של בני העם בצבא.

השפעתם של שני מאורעות החלה מערערת במרוצת הזמן את יסודותיה של תורת ה"תגמול המסיבי":

האחד — מלחמת-קוריאה, שבה, על אף עליונותה הגרעינית המוחלטת של ארה"ב ועל אף נחיתותה האופרטיבית והאסטרטגית בשלבים מסוימים של המלחמה, לא הופעל נשק אטומי; השני — מערכת דין-בין-פנו ונפילת צפון-וייטנאם לידי הקומוניסטים. גם שם, אף למול איום השתלטות קומרוניסטית על דרום-מזרח אסיה, איום שמקורו היה בנחיתותה של צרפת במלחמה שהתנהלה בהודו-סין, לא הופעל נשק גרעיני. ללמדך שישנם מצבים בהם אין המענה מושג על-ידי "תגמול מסיבי". בסיכומו של דבר, ניתן להגדיר את תורת ה"תגמול המסיבי" כך: תורה זו הנה המשך לתורת ההפצצה ההמונית של דוג; היא שמה מבטחה בכוח-ההרתעה גרעיני שימנע מלחמות; שמה דגש על כוח-ההפצה אוירי (מטוסים וטילים) — ומחייבת צמצום ניכר בכוחות הקונבנציונליים.

תורת ה"מענה הגמיש"

מול תורת ה"תגמול המסיבי" עומדת תורת ה"מענה הגמיש". שמה כבר מעיד על מהותה. היא באה להרחיב כושר תגובתה של ארה"ב על-פני מכלול רב של אמצעים — החל ביחידות קטנות הפועלות בנשק קונבנציונלי וכלה במחץ גרעיני אדיר.

חסידי תורת ה"מענה הגמיש" טוענים כנגד מצדדי ה"תגמול המסיבי", כי תורתם של הללו שוללת, למעשה, מארה"ב את חופש הפעולה. לכאורה — נשמע טיעון זה כפרדוקס; אך בפי אנשי ה"מענה הגמיש" ראיות כי המציאות הוכיחה טענתם. שכן שורת עובדות באה להוכיח זאת; שתיים — שכבר הוזכרו למעלה ונוסף להן עובדה שלישית: בעת המתוחות סביב איי קמוי ומאטסו הודרזה ארה"ב להבהיר כי

פלישה קומוניסטית לאיים אלה לא תגרור אחריה בהכרח תגמול גרעיני אמריקני.

מכאן, כי בהתיצב תורת ה"תגמול המסיבי" במבחן השימוש למעשה — יותר משהיתה מקור-כוח לארה"ב שימשה כגורם לחולשתה. וכל זאת — משום שהעמידה בפני נשיא ארה"ב את ההכרח להכריע הכרעה גורלית: הלגרור את ארה"ב, ועמה את העולם כולו, לשואה גרעינית או לאו? ו"לאו" — פירושו ויתור ונסיגה, בהעדר כל אמצעי אחר, פחות חריף, למניעת תוקפנות.

ברה"מ וסין הבחינו במהירות בחולשתה של ארה"ב הנובעת משיטת ה"תגמול המסיבי"; ותכליתו של כל מהלך בו נקטו מאז היתה להעמיד את ארה"ב בפני הבחירה: להלחם — קרי להביא על ארה"ב ועמה את סכנת ההפצצה הגרעינית, או לותר על זו או אחרת מן העמדות ה"משניות".

משמע, תורת ה"תגמול המסיבי" הלכה וצמצמה, דרך-פרדוקס, את מרחב-התמרון האמריקני ושמרה את משקלו ואימתו של תגמול זה רק לשירות האינטרסים החיוניים ביותר של ארה"ב. לא נותר לפיכך לברה"מ ולסין אלא לגלות היכן נמצא גבולם של אינטרסים אלה, עליהם מוכנה ארה"ב להלחם אף מלחמה גרעינית.

לעומת זאת — ביסודה של תורת ה"מענה הגמיש" מונחת ההנחה כי ארה"ב חייבת להשיב-מלחמה-שערה בכל שעה, בכל מקום ובכל אמצעי שיימצא דרוש — בין שיהא "קונבנציונלי" ובין גרעיני.

גורמי הערכת-המצב

טיילור מבסס את תורתו זו על ניתוח-גורמים המביאו לידי הנחות-היסוד הבאות:

- ארה"ב איבדה את יתרונה הטכנולוגי על ברה"מ בתחומי נשק רבים;
- לברה"מ יתרון על ארה"ב בטילים ארוכי-טוח;
- אין לארה"ב הגנה יעילה מפני התקפת טילים בין-יבשתיים;
- יתרונה של ארה"ב על ברה"מ טמון בעדיפות שיש לארה"ב בצירוף של טילים בין-יבשתיים ומפציצים ארוכי-טוח;
- לארה"ב ולבעלות-בריתה נחיתות בכוחות "קונבנציונליים" לעומת הגושה-המזרחי;
- העובדה שכוח-ההרתעה האמריקני מורכב ממפציצים ומ-טילים יש בה משום חסרון לעומת כוח-ההרתעה הסוביטי, המורכב כולו מטילים. השואת הטיל למפציץ מגלה כי המפציץ מרותק לשדות-תעופה, קל לאיכון מודיעיני ופגיע יחסית. הטיל, לעומת זאת, נוח לפריסה ולפיזור, קשה לאיכון מודיעיני ופגיע פחות מהמפציץ;
- מהסעיף הקודם אפשר להסיק כי כושרה של ברה"מ להכות "מכה שניה" — לאחר מכה-גרעינית אמריקנית ראשונית — רב יותר מכושרם של האמריקנים לעשות כן. וזאת מפני שלרוסים יהיה קל יותר להוציא מסכנת השמדה על-ידי המכה-הגרעינית האמריקנית הראשונה חלק מבסיסהם שנועדו לשמש להנחתת מהלומות גרעיניות;

● השואת פוטנציאל כוח-אדם בין הגוש-הקומוניסטי לגוש-המערבי מצביעה על יתרון כמותי למערב, במספר הגברים המתאימים לשירות צבאי (המספרים — מיליונים):

המזרח	המערב
41.0	31.0
17.4	54.4 (להוציא ארה"ב)
58.4	85.4
84.5	סיאט"ו (להוציא חברות נאט"ו)
0.9	20.4
1.6	ארגון-מדינות-אמריקה (להוציא ארה"ב וקנדה)
145.4	2.2
	2.8
	18.3
	2.4
	1.4
	156.9

(הערת המלביה"ד: ניתן, כמובן, לערער על כך האם מוצדקת הכללתן של מדינות אמריקה-הלטינית ויפן במחנה ה"מערבי").

● תורת ה"תגמול המסיבי" עשויה, בסופר-של-דבר, להרחיק מעל ארה"ב את בעלות בריתה — משום שהללו מטילות ספק בנכונותה של ארה"ב לפתוח במלחמה גרעינית אם הן תוקפנה ורואות אפשרות של שימוש באמצעים גרעיניים על-ידי ארה"ב רק במצבים בהם קיומה עצמה יועמד בסכנה על-ידי התקפה גרעינית, או סכנתה המוחשית והממשית;

● בתקופת ה"שפע הגרעיני", בה ישרור כושר-הרתעה הדדי, יותר הצד הקומוניסטי על התגוששות ישירה וגלויה — ויעבור לשיטה של חתרנות ושל "תוקפנות מוגבלת";

● כשלון ארה"ב בהרתעת "תוקפנות מוגבלת" כזו עלול לגרור אחריו חלק מן התוצאות שלהלן, או אף את כולן: הדרדרות במישור מלחמה-מוגבלת למלחמה-כוללת; ערעור תוקפו הנפשי של הגוש-המערבי — ותהליך כניעתו הנפשית עוד בטרם נלחם; הגדלת מספר המדינות הנייטרליסטיות והצטמקות המחנה ה"מערבי"; שיקולים מוטעים בהנהגה הסובייטית באשר לנכונותה וכושרה של ארה"ב להלחם — ועקב כך היגררות ב"היסח הדעת" לתוך מלחמה גרעינית.

יסודות של חורת ה"מענה הגמיש"

טיילור מנסח את תורתו בבחירות רבה — ומונה את יסודותיה כדלהלן:

מטרות ויעדים לתכנית הבטחון-הלאומי. מטרת תכנית הבטחון-הלאומי לשמור על קיומה ובטחונה של ארה"ב ועל ערכיה ומסודותיה. תכליתה המרכזית של התכנית הנה, איפוא, הרתעת הגוש הקומוניסטי מפני התפשטות נוספת. על ארה"ב להיות בעלת אמצעים מדיניים, צבאיים, כלכליים ורוחניים שיאלצו את הגוש הקומוניסטי להמנע מכל צורה שהיא של תוקפנות. עצמתה של ארה"ב חייבת להיות ברורה לאויב-שכוח ולעולם כולו — כדי שתיצור את ההרגשה וההכרה המוחלטת כי כל תוקפנות שהיא תבוא על עונשה.

מטרות ויעדים לתכנית הצבאית. על הכוחות המזוינים של ארה"ב להיות מסוגלים, במסגרת תכנית הבטחון-הלאומי, לפעול בכל מקרה של מלחמה כוללת או מוגבלת. עליהם להבטיח, אם אפשר, מניעת מלחמה על-ידי הרתעה; אם פורצת מלחמה — הגבלתה ואיתורה; הכרעת כל אויב וחיסול כל תוקפנות שתסכן את הענין הלאומי של ארה"ב ושל בעלות-בריתה.

קריטריון לארגון הכוחות-המזוינים. לאור כל האמור-לעיל חייבים הכוחות-המזוינים לכלול: כוח-הרתעה גרעיני — למלחמה כוללת; כוח-הרתעה למקרי תוקפנות מקומית; כוח המסוגל לנצח ולהביא לשלום ברקיימא בכל מקרה של מלחמה — מוגבלת או כוללת; מערכת-הגנה קונטיננטלית (לצפון-אמריקה) שתבטיח את ארה"ב על-ידי אמצעים פעילים (בראש-ראשונה — טילים נגד-מטוסים וטילים-נגד-טילים) ועל-ידי אמצעים "פסיביים" (מקלטים, התראה מוקדמת וכיו"ב) נגד היפגעות והתמוטטות לאחר הנחתת מכת-פתע גרעינית מקדימה על-ידי האויב.

ארגון הכוחות-המזוינים, ותכנית הפעלתם, צריך שיהיו בנויים לפי הכללים הבאים: כוננות גבוהה להתערבות מהירה בכל פינה מחלקי התבל בה יארעו גילויי תוקפנות מן הצד הקור מוניסטי; כושר-ניידות אסטרטגי (ימי ואוירי), שיאפשר העברה מהירה של כוחות-ההתערבות אל נקודות-התבצעה; תכנית לוגיסטית נאותה, שתאפשר תחזוקת כוחות-ההתערבות בכל מקום בהם יופעלו; הכנת מלאי ציוד והימוש שתאפשר ניהול תקין של מלחמה עד שיעלה המשק על פסי יצור מלחמתי; תכנית להעברה מהירה של המשק ליצור מלחמתי שתאפשר ניהול מלחמה-כוללת לתקופה ארוכה-יחסית; שמי-רה מתמדת על עליונות טכנולוגית ומדעית לעומת הצד הסובייטי.

הארגון הקיים - וביקורתו של גנ. טיילור

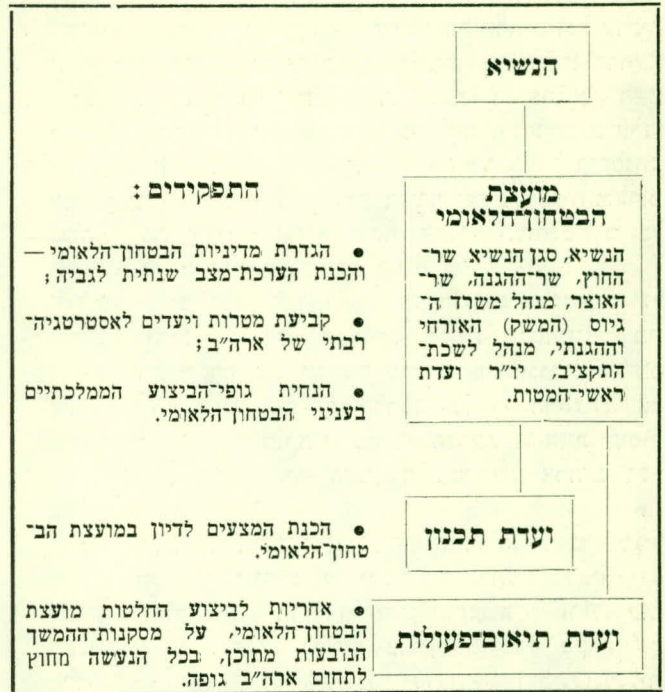
שנעמוד תחילה גם על אותו "איוון כוחות" שנתגבש במערכת-ההגנה של ארה"ב לאמצע המאה-העשרים.

ארגון הפיקוד-העליון

המפקד העליון על כוחות-המזוינים של ארה"ב הוא נשיא המדינה, שליטו "מועצת הבטחון-הלאומי". למשרד-ההגנה סמכויות בתחום ארגון הכוחות, אימונם וציודם — וכן אותן

בחלקו השני של הספר דן גנ. טיילור בארגון הפיקוד-העליון של הכוחות-המזוינים האמריקניים ובתהליכי עיצובה של אסטרטגיה-לאומית. אף בחלק זה פותח הוא בתיאור המצב הקיים (בשעה בה כתב את הספר — דהיינו, על סף שנת 1960 ושקיעת "תקופת-איונהאואר"), עובר אח"כ לביקורת מצב-קיים זה ומסיים בהצעתו לארגון-מחדש. אין להבין את מגמות מחשבתו של גנ. טיילור ואת משמעות הצעותיו, מבלי

סמכויות פיקוד אשר הופקדו בידו על-ידי הנשיא, אולם אין הנשיא חייב למסרן לו. מבנהו ואופן-פעולתו של הפיקוד-העליון הם כלהלן:

כי אמנם מאפשר תקציב-ההגנה את ביצוע התכנית שהותוותה. מבנה הפיקוד-העליון והמטות-הכלליים. כפי שצוין כבר, נתונות בידי שר-ההגנה אותן סמכויות-פיקוד שניתנו לו על-ידי הנשיא; אולם עיקר תפקידו הוא ארגון, חימוש והכנתם למלחמה של כוחותיה-המזוינים של ארה"ב.

מבנה הדרג הצבאי העליון וצינורות-הפיקוד מודגם בטבלה שבתחתית העמוד. להבהרת מבנה זה ראוי לציין: יו"ר ועדת ראשי-המטות אינו מפקד על הרמטכ"לים של הזרועות — אלא רק מתאם אותם.

סמכות-הפיקוד על הזרועות נתונה, בדרך-כלל, בידי שר-ההגנה — באמצעות שרי הצבא, הצי והאוויריה. ברם, ליו"ר ועדת ראשי-המטות ישנה סמכות פיקודית — באמצעות מטה מצומצם משלו — על הפיקודים המאוחדים הזירתיים ועל הפיקודים היעודיים המיוחדים. סמכות זו נוגעת לכוננות ולמבצעים בלבד. מטהו של יו"ר ועדת ראשי-המטות הופך בשעת מלחמה למוצב-הפיקוד של הנשיא. לרמטכ"לים של הזרועות אין סמכות פיקודית-מבצעית על כוחותיהם שבזירות השונות.

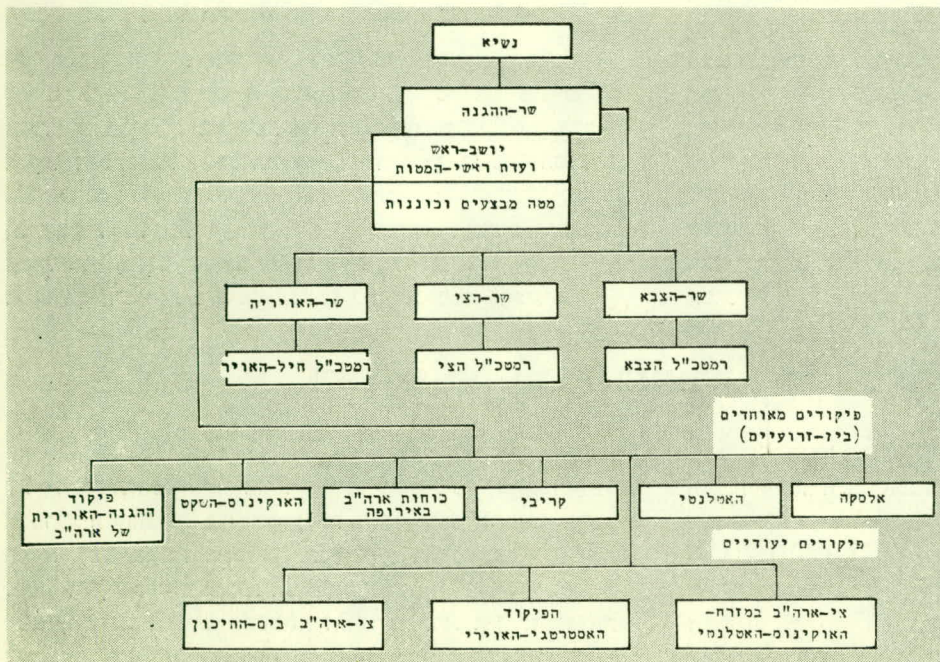
שר-ההגנה שולט בכוחות-המזוינים בעיקר באמצעות תקציב ההגנה. גורלו של תקציב זה נקבע על-ידי לשכת-התקציב שליד "הבית-הלבן" (שאינה כפופה לשר-האוצר) והוא מעובד על-ידי משרד-ההגנה לפי הנחיות לשכת-התקציב הנוגעות לענין הקף כוח-האדם, הוצאות-ההגנה כוללות וחלוקת התקציב בין הזרועות.

לאחר שהועבר התקציב אל משרד-ההגנה, מוציא זה הנחיה לעיבוד התקציב על-ידי הזרועות. לוועדת ראשי-המטות אין כל השפעה על עיבוד התקציב — ועל-כן חסרה היא, למעשה, גם כל השפעה על ארגון הבעיות.

חסרון נוסף שמונה טיילור בשיטה זו של עיבוד תקציב-ההגנה היא העובדה כי חלוקת התקציב היא "אופקית" (ז"א — לזרועות); אין בה כל ניתוח-תקציבי "אנכי"

ניצוד מועצת מדיניות הבטחון

ועדת התכנון מכינה טיוטה של הערכת-המצב הנ"ל — ללא השתתפות הזרועות ומשרד-ההגנה. הטיוטה מועברת אל משרד ההגנה וזרועות הצבא, הצי וחיל-האוויר, להערותיהם, בטרם תוגש למועצת הבטחון-הלאומי. להלכה, צריכה הערכת-המצב להיות ניתוח ושיקול צירופים של כל הגורמים המשפיעים על בטחון ארה"ב — וההצעות לתכנית פעולה לשנה הבאה המוגשות בעקבות ההערכה. למעשה, מהוה מסמך זה פשרה בין אינטרסים מנוגדים, והוא מנוסח בנוסחאות כלליות, שני-תנות לפירושים רבי-פנים. כפי שמגדירו גנ. טיילור: "תעור דה זו המנסחת את מדיניות הבטחון-הלאומי — פירושה לכל אחד כפי שהוא רוצה לפרש, והיא אינה מישבת סופית דבר". ובהערה נוספת קובל טיילור על ש"אין בכל מנגנון-הממשל בארה"ב תהליך ונו-הלים תכליתיים לבדיקה ולבני-קורת שיעמידו זה מול זה את יכולתה הצבאית של ארה"ב לעומת התחייבויותיה המדיניות". כן, אין מוסד המנדא

מאבק הזרועות על חלקם בתקציב ההגנה

(ז"א — לפי משימות; כגון: תקציב הרתעה, תקציב הגנה אווירית, תקציב לניידות אסטרטגית, וכיו"ב).

ועדת ראשי המטות

בעקבות הערכת המצב השנתית והנחית מדיניות הבטחון הלאומי המתפרסת על ידי מועצת הבטחון הלאומי, מפרסת ועדת ראשי המטות מסמך המגדיר את האסטרטגיה הצבאית ויעדיה לפרק הזמן הנדון. בשל אי-הצלחתה הכרונית של הועדה להביא לידי הסכם בין הרמטכ"לים של הזרועות, הפך מסמך זה לתלוש מהמציאות — שכן מתעלם הוא ממסגרת התקציב שהוקצבה לכל זרוע. ועדת ראשי המטות, המתכנסת פעמיים בשבוע חייבת היתה לתאם בין הזרועות ולקבוע תכניות פעולה משולבות לשלושתן. בפועל — לדעת טיילור — הפכו דיונים אלה למו"מ בין צדדים בעלי אינטרסים נוגדים, אשר העקרון של "שמור לי ואשמור לך" הפך לחס-חוקם. אכן, אין זה סוד כי קיימים בארה"ב ניגודי דעות חריפים בין הזרועות השונות, המגיעים לעתים עד לידי חתירה של זרוע תחת רעותה. את ניגודי הדעות ניתן לחלק לשלוש קבוצות: ניגודי דעות שבהשקפה ובעקרון — לגבי תפיסת היסוד בנוגע לאסטרטגיה רבתית של ארה"ב (נקיטה בשיטת ה"תגמול המסיבי" או בשיטת ה"מענה הגמיש"), ניגודים בענין אורח-ניהול המלחמה — והכנת הכוחות למלחמה הנוכחית עם המניגודים שבקבוצה הראשונה; ניגודים מקצועיים וטכניים — בבעיות פיתוחם של אמצעי-לחימה, הצטיידות וכו'.

נקודות המחלוקת העיקריות היו, איפוא:

- "תגמול מסיבי" או "מענה גמיש"?
- באיזו מידה לסמוך על נשק גרעיני — אם אמנם יש בכונת ארה"ב להשתמש בו בפועל?

- האם עשויה ארה"ב להלחם שוב בנשק קונבנציונלי במלחמה כוללת?
- מה יהיו הקפם ומבנם של: כוח-ההרתעה הגרעיני; כוח-ההגנה הנ"מ והנגד-טילי; הכוחות שמעבר-ליים; הכוחות המיועדים למלחמה-מוגבלת.
- מחלוקת לגבי קביעת סוגיהם ומספרם של הטילים למי-ניהם — והאחריות לטיפול בהם. בתוך זה — גם היחס הכמותי שבין טילי קרקע-קרקע ומפציצים; וכן בעית הצורך בהשקעת סכומים ומאמצי-פיתוח ניכרים בטילים-נגד-טילים.
- הבה ונראה את עמדותיהן של הזרועות השונות בויכוח על הנושאים העיקריים (כפי שנסתמנה בתקופת כהונתו של גנ. טיילור כרמטכ"ל הצבא). באופן סכמטי אפשר להציגן כדלהלן:

הסוגיה	הצבא	חיל-האוויר	הצי ו"צבא-הצי" ("המרינס")
תפיסת היסוד	● תורת ה"מענה הגמיש"; ● נגד תורת ה"תגמול המסיבי"; ● מחייב כוננות למלחמה מוגבלת; כוננות למלחמה ארוכה.	● אבות תורת ה"תגמול המסיבי"; ● כוננות למלחמה קצרה בלבד; ● עדיפות לכוח-הכוננות המידי (חיל האוויר).	● חסידי תורת ה"מענה הגמיש"; ● מחייבים כוננות למלחמה מוגבלת (תוך ראית צירוף הצי-וה"מרינס" כ"תשובה נאותה); ● כוננות למלחמה ארוכה.
אופי ההרתעה	הרתעה ע"י אמצעי-שיגור גרעיניים — וע"י הגנה אווירית ונגד-טילית, וכן ה"גנה-פסיבית.	התקפה אסטרטגית אווירית — היא מי-טב-ההגנה נגד הת-קפת טילים ומטו-סים. לכן — עדי-פות ל" SAC" על פני הגנה נ"מ ונגד-טילית.	הרתעה עיקרית ע"י צוללות נושאות טי-לים; מסתייגים מ-הגנה נגד-טילים.
הרכב זרוע האוויר ואופיה	החלפה מודרנית של מפציצים בטילים. צים ארוכי-טווח.	טילים בין-יבשתיים בשילוב עם מפצי-צים ארוכי-טווח.	הדגשת חשיבותן ה-נמשכת של נוש-אות-מטוסים (להפ-צצה) בצד חיל-האוויר מושתת-היב-שה (ראה למטה!)
הרכב זרוע הים ואופיה	צמצום נושאות-מטו-סים; דגש בצוללות אטומיות נושאות-טילים ובלוחמה נגד צוללות.	נגד שילוב הצול-לות בפקוד-ההרת-עה האווירי; צוללות נושאות-מטוסים "פולריס" כחלק עיקרי בכוח-ההר-תעה; נושאות-מטוסים ב-הקף גדול.	
פריסת כוחות מעבר לים	מצדד בפריסת כו-חות מוהשיים כדי לעמוד בהתחייבויות מדיניות; מחייב ה-קמת כוח-התערבות מרכזי בעל כושר ניידות-אסטרטגית.	צמצום פריסת כו-חות מעבר לים — ולכן צמצום פיתוח התובלה הימית וה-אווירית.	עצורים לגבי פיתוח תובלה ימית ואוו-רית להגברת כו-שר הניידות-האס-טרטגית — בראותם את עיקר המענה ל"תבערות אזור-יות" בצירוף הצי-וה"מרינס".

הויכוחים בין ראשי המטות במשך שנות כהונתו של גנ. טיילור היו ארוכים ומגיעים לדעתו ולא הביאו את שר-ההגנה לידי

החלטות ברורות ותוכות. והלא ידוע כי בימי נשיאות איזנהאואר תמכו שר-ההגנה והנשיא בעמדה שהובעה על-

ידי אנשי חיל-האוויר ודחו לחלוטין את אותן התפיסות שרווחו בקרב אנשי הצבא.

הצעה לארגון הכוחות המזוינים ומערכת הפיקוד

וכלי-הנשק הדרושים לביצוע משימתה — אף אם יגרום הדבר לכפילויות בין הזרועות. וזו חלוקת המשימות בין הזרועות השונות המוצעת על-ידי טיילור:

● זרוע-היבשה — תלחם ב„זירת היבשה“ ותכלול כוחות צבא, אוויריה וטילים כנדרש לסיוע ללוחמת-יבשה (אך לא טילים בין-יבשתיים). לפיכך יאורגן, איפוא, הצבא במתכונתו של צי-ארה”ב, הכולל אף הוא בצד כלי-שיט — מטוסים ואף כוחות-יבשה („צבא הצי“).

● זרוע האוויר — תלחם ב„זירת האוויר“ — ותהיה אחראית לפעולה נגד מטרות שבעורפיה-עמוק של האויב, (ומחוץ לזירת לחימת-הקרקע). וכן להגנה נ”מ ונגד-טילים על בסיסה- היא של המרהב-האמריקאי בכללו. היא תעשה זאת אם, על-ידי שיגור מפציצים, ביחוד בעתיד הקרוב-יותר, ואם על-ידי טילים ארוכי-טוח. לפיכך, יקבל חיל-האוויר אחריות כוללת לכוח-ההרתעה הגרעיני שבסיסו יבשת ארה”ב — ויכלול גם את פיקוד-הגנת-האוויר שבארץ-המטרופולין וכן מערכת-האת-ראה-המוקדמת.

● זרוע הים — תלחם ב„זירת הים“ ללא שינוי לעומת העבר — אך תפקידה בהרעשה האסטרטגית ארוכת-הטוח יתבצע בעתיד פחות באמצעות מפציצים שעל „נושאות-מטר סים“ ויותר באמצעות טילי-צוללות.

כיצד ייבנו הכוחות-המזוינים

כקצין מנוסה וכמי שהיה רמטכ”ל הצבא יודע גנ. טיילור ש„תפסת מרובה — לא תפסת“ וכי אין ממש בהצעה החובקת-זרועות-עולם — ומתעלמת מסייגי תקציב ומקורות לכוח-אדם ואמצעים אחרים. לכן מציע הוא תכנית לבנין כוחותיה-המזוינים של ארה”ב לפי שלב-קדימה.

כקדימה-ראשונה מציין הוא טיפוח כוח-ההרתעה גרעיני הכולל כוח-תגמול תוקפני וכוח הגנה-אקטיבית על אלה (כוח הרתעה, טילים נ”מ וטילים-נגד-טילים); אמצעים להחשת-נגד בלוחמת-יבשה, ולאחר כך — מודרניזציה של הציוד ואמצעי התובלה ופיתוח נשק אטומי-טקטי; פריסת-כוחות נרחבת מעבר לים; עתודת-כוננות בעלת כושר נייודת-אסטרטגית (ימית ואווירית) — וכושר אספקה ותחזוקה לכוחות אלה; אמצעי תובלה אווירית וימית; כוחות ללוחמה-נגד-צוללות.

הקדימה השניה כוללת השלמת מערכת ההגנה הנ”מ לארה”ב ולצפון-אמריקה בכללה וכן הצבת כוחות נוספים ללוחמה נגד צוללות.

כקדימה שלישית מציין הוא אמצעים למקרה כשלון של ההרתעה ושל המכה הגרעינית הראשונה שתונחת על-ידי ארה”ב; אמצעים וכוננות לגיוס כללי ומקיף; השלמת ההגנה הנ”מ; הגנה אזרחית „סבילה“ מקפת; השלמת ההגנה נגד צוללות; עיתוד מלאים שיאפשרו המשך הקיום והלחימה במקרה של הפצצות גרעיניות. (סוף בעמ’ 32)

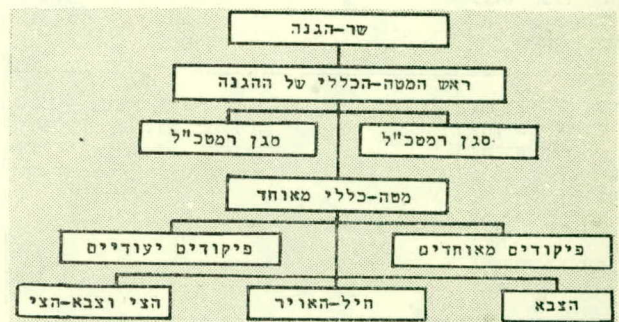
לאחר שטיילור מנתח ומבקר את ה„שיטה הקיימת“ (שיטת „המראה החדש“, „New Look“, של איזנהאואר, מפרט הוא תכנית מקפת לחיסול ליקוייה.

ארגון הפיקוד העליון

ביסוד תפיסתו מונחת השקפה כי אין להקים ועדות שתתאמנה את עניני ההגנה, אלא יש לעבוד בצניור-פיקוד אחד ויחיד. אי-לכך דרוש מינוי רמטכ”ל-מערכת-ההגנה — במקום יו”ר ועדת ראשי-המטות. ליד רמטכ”ל זה יפעל מטת-כללי של ההגנה — ולו סמכות-פיקודית על ה-פיקודים ועל הזרועות. טיילור רואה את הר-מטכ”ל גם כיועצו הצב-אי העליון של הקונ-גרס. לידו מציע הוא להקים מועצה-צבאית עליונה, בתפקיד יעוץ בלבד, שתיעץ לשר-הה-גנה, לנשיא ולקונגרס ותהיה מורכבת ממפק-דים בכירים, משלוש ה-זרועות, שפרשו מן ה-שירות או הקרובים ל-

פרישה והנמצאים מחוץ לתפקידים פעילים בזרועותיהם. הארגון המוצע יהיה כדלהלן:

כראש-המטה-הכללי ימונה אישית מפקד מאחת משלוש הזרועות; סגניו יהיו משתי הזרועות האחרות.

ארגון הזרועות

הזרועות תאורגנה מחדש, באופן שתהיינה אחראיות לארגון כוחותיהן, לאימונם ולציודם; ואילו הפיקוד המבצעי יהיה בידי מפקדי פיקודים. לכל זרוע תוגדר משימה-יעיקרית שבי-עיקרה תחפוף את מישור-הפעולה הסגולי של אותה זרוע (יבשה, ים, אוויר). כל זרוע תכיל בקרבה את מכלול האמצעים

כוח או"מ - מליטה שאינה יכולה תכלית?

בסתו 1961 תכננו והכינו הנציג האזרחי של האו"מ בקטנגה, ד"ר קונור אורבראיאן, והמפקד הצבאי, הבריגדיר היהודי רג'ה, מבצע מפתיע לשם סילוק צמרת השלטון הקטנגאי ולהרצאת שרידי מומחי הצבא הזרים ("השכירים") הבלגיים והאחרים, מתוך כוונה לחסל את פרישת קטנגה. לצורך זה הובאו להם מלאי פולדויל, הברירה, צויה מעצר מטעם הממשלה המרכזית של קונגו, נגד מואיז צ'ומבה וארבעה מנהיגים קטנגיים אחרים — שרים ויו"ר הפרלמנט. הפעולה כולה הוכנה בהנחית ראש המבצע האזרחי של או"מ בקונגו (מחמוד חיירי, התוניסאי). ברור היה שביצוע מעצרים אלה יביא בהכרח להתנגשויות מזוינות עם הונדרמריה הקטנגית, כי פעולת "מורתור" (מלה הודית — "חטוף ומחוי") נתכונה גם להשתלט על שירותי השידור ועל משרדי הדואר שבאליזבטויל, בירת קטנגה. קיוו, כי לכשיועמד צ'ומבה בפני עובדות — יקבל את הדין וישתף פעולה עם כוח האו"מ ויפסיק בדרכי שלום את פרישת קטנגה.

קורותיה של פעולה זו סופרו בגיליון ראוי לשבח ו"בלתי דיפלומטי" — אם גם לא תמיד באוביקטיביות עניינית ראויה, וודאי שלא ברוח "המתוך הנייטרלי", כפי שהייבים היו לשמש או"מ ונציגיו — עלידי ד"ר אורבראיאן עצמו, בספרו החדש "לקטנגה ובחזרה". יומיים לאחר הבאת צויה המעצר, ב-13 בספטמבר ב-0400, החלה פעולת "מורתור". דו"ח פעילות יומי, נכון לשעה 1600, שוגר לפנות ערב מטעם אורבראיאן לליאופולדויל. עיקריו קבעו:

1. כוחות האו"מ, עליהם הוטלו משימות אלו לפי התכנית המפורטת שנמסרה לכל גוד, תפסו את מר קיבוה, שר הכספים — ואילו שלושת האחרים נעלמו; וכן צ'ומבה עצמו.
2. במהלך הקרבות — אשר החלו ביריה שנורתה מהבנין בו שכנה הקונסוליה הבלגית (הסמוך לבנין הדואר) על פלגה שניסתה להשתלט על הדואר — נתפסו משרדי הדואר, אולפניה השידור ושדה התעופה.
3. נהדפה התקפת נגד של הונדרמריה, ביסיוע שריוניות מאוישות בבלגים לובשי אזרחית. במקומות שונים נמשכים הקרבות.

המזכיר הכללי המנות, דאג האמרשלד, לא ידע מראש על פעולת "מורתור" לפרטיה. ביום המבצע, ה-13 בספטמבר, הגיע ללאר פולדויל — ושם נודעו לו הפרטים. נראה כי נדהם ונרתע מן ההדים השליליים שקיבלה פעולה זו בדיווחי הכתבים המקומיים בעולם העתונות.

היו לפניו שתי דרכי פעולה אפשריות. הראשונה — לתמוך תמיכה מלאה בפעולה, כשהוא נשען על החלטת מועצת הבטחון מן ה-21 בפברואר שהחליטה על "ניהול חקירה מידית ובלתי משוחדת על מנת לקבוע את מסיבות מותו של מר לומומבה וחבריו, וש"האחרים לפשעים אלה ייענשו" — ותבעה "שהאו"מ ינקוט מיד בכל הצעדים הנאותים — לרבות... שימוש בכוח, בשעת הצורך, כאמ" צעי אחרון, למנוע פרוץ מלחמת אזרחים בקונגו.

הדרך השנייה היתה להשאר צמוד להחלטת מועצת הבטחון הקודמת, מן ה-9 באבגוסט 1960, כי "כוחות האו"מ בקונגו לא יהיו שותפים, בסכסוך פנימי כלשהו, קונסטטור ציוני או אחר, לא יתערבו בו בכל צורה שהיא ולא ינוצלו לצורך השפעה על תוצאותיו". פירושו של דבר — לנער חוצנו מן היזמה שנקטה עלידי נציגי האו"מ במקום. לפעול מיד להפסקת האש — ואולי אף להתזיר את המצב בקטנגה לקדמותו.

בפועל לא הלך המזכיר הכללי, לא בדרך הראשונה — ולא בשנייה. הוא פרסם גרסה רשמית על המאורעות אשר באה להסוות את הפעולות שנקטו — וליצור רושם כאילו פעולת ההתערבות היוזמה של האו"מ לא היתה אלא פעולת התגוננות מקומית. להלן דברי ההודעה הרשמית, שנתפרסמה בלאר פולדויל ב-14 בספטמבר, כאשר נמצא המזכיר הכללי במקום.

"סעיף 15. בשעות המוקדמות של ה-13 לספטמבר נקטו כוחות האו"מ בפעולות הבטחה וזהירות... שנועדו למנוע שידורים מסיתים או אימים אחרים לשמירת החוק והסדר, בעוד האו"מ ממשיך בתפיסת אנשי צבא ומ"נדיבים לוחמים זרים, ובפנינו מן המקום. בשלב זה ניתנה אזעקה כשנתגלתה הצתה במוסך האו"מ. כשכוחות האו"מ נעו לעבר בנייני, נפתחה עליהם אש מבנין אשר ידוע כי גרו בו מספר קצינים זרים; כן נתקלו (סוף בעמ' 53)

* "To Catanga and Back" — לקטנגה ובחזרה" — ספרו של קונור אורבראיאן, מי שהיה נציג האו"מ בקטנגה. בהוצאת הטצינסון, לונדון 1962.

סוריה - מאזן שנת עצמאות לחודשת

ד"ר ג. אבידן

גורמיהיסוד

עיקריים: ראשית, בתחום החומר, בתחום הכלכלי — בו ניצלו המצרים, כמשטר וכפרטים, את משאביה של סוריה ניצול גס ומכוון, בכונת התעשרות. התחום השני החשוב יותר, היה התחום הפסיכולוגי: הסורים, הרגשים בלא-הכני, חשו בהפחתת מעמדם על-ידי המצרים (שהיו בעיניהם נחותי-רמה), בזלזול בהיותם (הסורית-המיוחדת) ובנסיון למחקה. מכאן נבעה אף המסקנה השלטונית של המצרים — דחיקת הסורים מכל עמדות ההשפעה. היום ניתן לומר שמידת-מה של אמת היתה בשני הטיעונים גם יחד. סיכם זאת העיתונאי המצרי חסנין הייכל, בציינו כי האיחוד נכשל כיון שהתבטא באיחוד הדגל והנשיא (המנהיג) — דברים שאין די בהם עדיין לשמירת קיומו של איחוד מעין זה.

האישיות הסורית

קשה לעמוד על הנעשה בסוריה, ועל כשלון האיחוד בכלל זה, מבלי להעלות כמה קווים לדמותה של „האישיות הסורית“ שעוצבה על-ידי הסביבה הגיאוגרפית ותמורות ההיסטוריה.

סוריה חסרה מרכז ברור אחד, והיא ארץ-מעבר — מצפון לדרום ומים למדבר. בדמשק הבירה מתגלמת מסורת תקופת הזוהר הערבית, ימי החליפים לבית אומייה אשר שלטו מצרפת ועד סין. דמשק היא סמל וביטוי הקלאסיות הערבית. לעומתה — הנה חלב מרכז כלכלי שוה-ערך, לכך נוספת קרבת המדבר ותושביו הבדוים, שלמסורתם השפעה רבה בסוריה. כל אלה פיתחו אינדיבידואליזם סורי, המעדיף אינטרסים מקומיים ומעמדיים על אינטרסים ממלכתיים, הגובל לעתים באנרכיזם — והשונה כל כך מהמסורת הפרעונית-טוטליטרית של ארץ-היאור.

בשבועות האחרונים של 1962 היתה סוריה נושא להתענינות „אקטואלית“ ורבות בקרבנו השאלות. מה במצבה הפנימי עשוי היה לגרום להתגררות חסרות-הטעם ב„אזור-המפורז“? באיזו מידה — במישרין, או בעקיפין — בוחשת „יד-מצרים“ בקלחת הפנימית, או בנוזל שנתבשל בגבולות? איזה יסודות בתוך סוריה מושכים לאן — ומדוע? ב„מאזן שנת עצמאות-מחודשת“ של רבי-סרן אבידן ניתנת סקירה מקפת — אך גם מאוד חסכונית. ברם, גם בלי לוחות סטטיסטיים והצגת שורה של אישים, נפרסת בה יריעה רחבה — המשתרעת הרחק מעבר לשאלות ה„אקטואליות“ הרגועות — של חברה ומדינה המבקשות דרך.

„משכבר הימים שלטה בסוריה ברית מסורתית בין שלושה טיפוסים אדם, שלוש פעילויות, שלוש אוריינטציות — שסומלו על-ידי:

- אגן-דמשק הנטוע על צפצפותיו, מטעי הפרי וכרמי הזיתים שלו;
- שוק-העיר על סוחריו;
- בתי האולפנא, בהם שלט הפלפול הספרותי ששורשים לו בעבר הרחוק.

„שלוש פעילויות אלה נקשרו על-ידי מסכת תרבותית אחת ונתמזגו לשלמות אחת, אשר כל זר (בעבר — העותומנים והצרפתים) הרגיש בכוח-ההתנגדות שלה... היהיה זה מופרז לגלות כיום, מבעד לטורי המספרים והדו"חות המפורטים שבמסמכים כלכליים, את אותה ברית עיקשת?... הנה, בתכנון הכלכלה הסורית (הדברים נכתבו בתקופת קע"מ) מודגש המיוחד והמבדיל אותה מכלכלתה של מצרים. הנאמנות לאופי הארץ — אף כי נומקה על-ידי ניתוחים מתפלפלים שמבצבץ מתוכם אטביוזם — הריהי מחויבת המציאות...“

(ז'אק ברק — „הערבים — תמול ומחר“)

האיחוד שנכשל

משנתפרקה השותפות המצרית-הסורית בבוקר ה-28 בספטמבר 1961 על-ידי מרידת בזק של קומץ קצינים סוריים, נפתח דף חדש בתולדות הערבים, בעצם מעשה הניתוק היה משום כפירה מרחיקת-לכת ברעיון האיחוד שטופח וקודש על-ידי הוגי-הדעות הערביים, משום גילוי הפער שבין רצון ומאוי רגשי לבין המציאות המדינית והכלכלית של ימינו — קרה, מפוכחת ואנוכית.

משבר זה גרר עמו גל של חשבון-נפש ציבורי, במצרים ובסוריה כאחד. טענו המצרים: הסורים הם עם בלתי-יציב מאז ומתמיד, ולא-יחוד נדחפו על-ידי חוסר יציבות זו. במרוצת קיום האיחוד לא גילו שיתוף-פעולה כן ומעמיק. הריאקר ציה, החזקה בסוריה — כך אמרו — ואשר העם הסורי טרם גבר עליה, קמה על שאיפת התיקון החברתי-סוציאליסטי שהיתה גלומה באיחוד — וניצחתה. לדעת המצרים, היתה גם רמת התפתחותם של הסורים נחשלת לעומת זו של העם המצרי.

הסורים, מצדם, ראו את כשלון האיחוד בשני תחומים

מפקד הצבא, הגנרל זאחר אד'דין, ונשיא סוריה, נאזם אל'קודטי — צבא ונשיאות — יד ביד.

בדלני באופיו אך שואף לאיחוד ביומרותיו... דור המציג עצמו כהתגלמות הלאומיות ואת האחרים כסוכני האימפריאליזם והריאקציה. המספר הרב של קציני-צבא, בני דור זה, ששלטו בסוריה הביא להשפעת דור זה על גורלה... האיחוד עם מצרים לא היה אלא שיא של התבדלות סוריה משכנותיה". (ג'. שאמיה, "אלחיאת", 18 אוגוסט 1962).

מתיאור זה מבצבצת גם הרגשת החולשה הבטחונית-צבאית של הסורים, הרואים עצמם נתונים לאיום מצד רוב שכניהם: תורכיה (ועמה — המערב) מצפון; עיראק וירדן — ממזרח ומדרום; ישראל — מדרום-מערב. על אף ההתפכחות שחלה בסוריה עם פירוץ קע"מ, לא עורער תוקפה של ההרגשה כי מצב זה מחייב היוקקות לכוח הערבי החזק ביותר — אך עם זאת אינו שכן בלתי-אמצעי — מצרים; הרגשה רבת-חשיבות במערכת יחסי הפנים והחוץ של המדינה.

שנית, נתקיימה בסוריה — יותר מאשר בהרבה מדינות ערביות אחרות — השמרנות המוסלמית. שמרנות זו מביאה לקנאות דתית ושנאת-זרים, שאין לזלזל במשקלן. המשטרה הסורית, למשל, מפקחת לבל ירחצו גברים ונשים במעורב בבריכות-השחיה.

שלישית, גדל בסוריה העצמאית דור מלא תסביכי-נחיתות. מתאר זאת משקיף ערבי הטוען כי לעומת אבותיו, אשר היו את מאבק-השחרור הערבי שבין שתי מלחמות-העולם והיו קשורים לארצות-ערב האחרות, חי דור זה במדינה השומרת על עצמאותה מפני שכנותיה החמדניות. "זהו דור המטיף לאיחוד ערבי כולל, מהאוקינוס ועד למפרץ, אך סוגר גבולות ארצו בפני שכניו. זהו דור המאמין בדברים שאינו עושה — ופועל שלא כפי שמטיף; דור מלא תסביכים.

עיצוב העצמאות

הסורית. היתה בכך התעלמות הרת-סכנות מן הכוחות הדינאמיים, שנתחזקו על אף מיעוטם המספרי. ערב פתיחת ביה"נ הזהיר מפקד הצבא, הגנרל זאחר-אד'דין, את הנבחרים שלא לנטוש את המדיניות החברתית המתקדמת; אולם דבריו נשכחו מלב. משהחלה הממשלה לצמצם את ניצני הגשמת חוקי הריפורמה האגררית, ופלאחים גורשו מהאדמה שחולקה להם בעבר — גאתה התסיסה בצבא.

השיבה אל הישן

עם פירוץ קע"מ שבו הסורים אל דפוסי-השלטון של התקופה הטרום-קעמית ואל מדינאיה. הבחירות שנערכו בנובמבר 1961 הבליתו, כתמיד בסוריה, את חולשתן של המפלגות לעומת כוחם של תקיפים מקומיים, בלתי-מפלגתיים. הדבר לא תרם להגברת היציבות: בית-הנבחרים החדש, והממשלה שקמה מתוכו, שיקפו את כל הסטאטיות-שמרנות שבחברה

והמפקדה הצליחה להרחיק את ראשי הפרו־נאצריים מעמדות מפתח בצבא.

שאלת ההסדר עם מצרים חייבה את הכוחות המדיניים לקבוע עמדה ברורה כלפיה. משנדחתה בצורה מעליבה, לאחר גיי שושים חוזרים, פניתו הגלויה של אל־עזמה אל עבד־א־נאצר להקים איחוד פדרלי בין שתי המדינות, ונתגלה סירובה של מצרים להתפייס — נתלכדו (בניגוד לציפית המצרים), הכורחות האנטי־נאצריים, מימין ומשמאל, מאחורי הממשלה. כתוצאה, סולקו מצדדי האיחוד מהממשלה.

במקביל לכך, החריפו המצרים את התירס והסתתם ועברו משביתות, שנכשלו, לביצוע פעולות־טירור. שיא בהסתערות המצרית היו נאומי עבד־א־נאצר בחגיגות העשור להפיכתו בהם כונתה סוריה שוב, "החבל הצפוני של קע"מ". השלטונות הסוריים הגיבו בתקיפות על מסע זה. הצבא והמשטרה דיכאו במתואם את היסודות הפרו־מצריים וחסמו את הגבול עם לבנון, בה השתמשו המצרים כבבסיס חתירה קדמי. כן החלו הסורים בהסתערות תעמולתית על מצרים, בהעזרם בגילויי חברים־לשעבר בממשלת קע"מ. משהרגישו הסורים די חזקים, העבירו את המאבק לבמה בין־ערבית, בהתלוננם על מצרים בפני הליגה. התוצאה היתה ועידת שתורה, שהפכה לנצחון תעמולתי סורי. לא רק שהמצרים נאלצו לפרוש מהדיונים — דבר שנתפרש כגילוי חוסר־יכולתם להשיב על האשמות הסורים — אף עריקתו לדמשק של נספחם הצבאי בבירות, שריכוז את מערכת־החתירה נגד סוריה, הוכיחה את הטענות

הסוריות והפגינה שלא הכל שפיר בממלכה הנאצרית. לאחר ועידת שתורה באה שעת־כוש לייצב את המצב הפנימי בסוריה. ביוזמת הנשיא נמצאה הפשרה: מצד אחד נענתה תביעת הימין למתן גושפנקה חוקית־פורמלית לממשל הקיים — ומצד שני הובא לידי פיזור מוסכם של הפרלמנט, להכללת הרפורמות החברתיות בגוף־החוקה ולהקניית סמכות מחוקקת לממשלה לשנה נוספת — כדרישת הצבא. כך קמה ממשלת האלד אל־עזם, המנהלת כיום את סוריה; ממשלה בת 20 שרים, שבה מיוצגים כל הכוחות המדיניים — פרט לקומוניסטים ולנאצריסטים.

מפת הכוחות הפוליטיים

שוני המתנגדים לאיחוד עם מצרים. כי ייזכר: המלט המלכד את הממשלה — קיומו של עבד־א־נאצר.

הנאצריסטים

חתך ברור בשפע היסודות־המדיניים שבסוריה אפשר לגלות על־ידי קביעת יחסם אל מצרים ואל בעיית האיחוד. השוללים הם הכוחות המרכיבים את הממשלה (ובנוסף — הקומוניסטים).

מי הם, איפוא, התומכים בעבד־א־נאצר?

ניתן לחלק את הפרו־נאצריים בסוריה לשלושה מחנות: אלה שאיבדו עם הפירוד את משרותיהם והם משמשים כיום יסוד מתסיס ומסית בשירות המצרים; אידיאליסטים, המאמינים בכנות ברעיון האיחוד הערבי־הסוציאליסטי נוסח־קהיר. הם

נסיונות הצבא הסורי להגיע, באמצעות מגעים השאייים, להסדר בטחוני עם מצרים נתנו עד מהרה לעבד־א־נאצר פתח להתירה תחת עצמאות סוריה, בנצלו את רתיעת הקצינים ממדיניותה הריאקציונית של ממשלתם.

קשר צבאי, בראשות הקולונל נחלאוי, הפיל את הממשלה ופיזר את בית־הנבחרים. ססמת הקושרים היתה: "נאצריזם בלי נאצר"; כלומר, סיגול תוכנו החברתי של האיחוד למסיבותיה של סוריה, תוך שמירת זהותה העצמאית. קבוצת נחלאוי נכשלה בכך שלא היה ביכולתה להביא את ההפיכה עד לגמר. מתנגדיה — הן תומכי עבד־א־נאצר, שהתמרדו בחלב, והן אוהדי המשטר התחוקתי — עוררו מהומות בהן נשפך דם ואשר סיכנו את עצם קיומו של הצבא ככוח ממלכתי מאורגן. הושגה פשרה (שנודעה כ"הסכם חומס"), שבק־

בותיה גלה נחלאוי ודוכאה המרידה בחלב. התפתחות זו הפגינה את הניגודים הפנימיים שבצבא, אשר קציניו הרגו באכזריות חברים המתנגדים לדעותיהם. התוצאה היתה ירידת יוקרתו של הצבא בעיני הציבור. בחולשתו, נאלץ הצבא להחזיר את הנשיא לכנו ולהביא להרכבת ממשלה אזרחית בראשות ד"ר בשיר אל־עזמה, אישיות חלשה שדעותיה שמאליות מתונות. מפקד הצבא שותף בממשלה כשר־ההגנה בפועל.

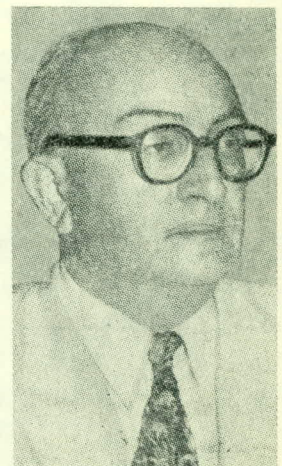
מאבק ממשלת אל־עזמה

ממשלת אל־עזמה קמה בעת משבר בו החלו רבים לפקפק ביכולת־הקיום־העצמאי הסורית. מבחון ניסו המצרים להחזיר שלטונם; מבית גברו לחצי השמאל והימין; וחוסר־אימון מוחלט שרר בין הצבא למדינאים ולבין המדינאים לממשלה. הממשלה, שלא היתה מעור אחד, לא יכלה לקבוע קו־מדיני ברור.

לנוכה חולשת הממשלה, נתחזק מעמדו של הנשיא נאזים אלקודסי, שידע לרכוש את אהדת הצבא והעם.

ממשלת אל־עזמה פעלה למניעת הדרדרותה של המדינה. חוקי הריפורמה הוחזרו להקפם המלא. הוענק חופש־מה לעתונות —

האלד אל־עזם

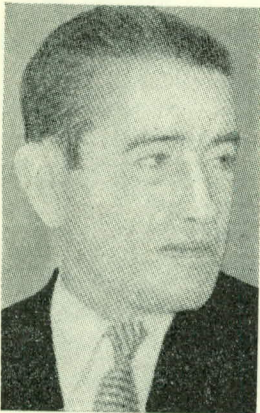
ראש הממשלה הסורי עליו נאמר כי הנו היחיד שמסוגל להפעיל כחות את הקואליציה הרחבה השולטת עתה בסוריה. הוא האלד אל־עזם. איש תקיף זה, שהונך במערב וחונן בחוש־מציאות בולט, מקובל על הימין בגלל שמוצאו מה"בורגנות ה" גדולה" של דמשק (אבות־אביו תינו היו שליטיה־למעשה של סוריה במאה ה־18), בעוד שה"שמאל רואה בו בן־ברית; וה" ציבור הרחב מכירו כאלוף ה" עצמאות הסורית וכאחד מרא"־

תופעה זו מזכירה לנו מה חזק כוחה של הדת בקרב ההמונים הסוריים; ויש הרואים בזאת את שובם בעת-משבר אל המקורות בהם הורגלו מאז. אולם זוהי ללא-ספק גם הצלחה אישית למנהיגים המוכשר והצעיר (בן 36) של ה"אחים", עצאם אל-עטאר. ה"אחים" קיבלו אָמנם מחוסר ברירה את התיקונים החברתיים שהוכנסו לגוף החוקה, אך עוינים עם-זאת רפורמות מרחיקות-לכת; והם שונאי-זרים מובהקים.

הימין המתון אינו גוף מאורגן, אלא מורכב בעיקר מחוגי הכלכלה והאינטליגנציה המבוססת, השואפים להתפתחות הרגית של המשק הסורי, אם על-ידי מקורות-פנים ואם בעזרת סיוע-חוץ. משום כך מעונינים הם ביציבות המשטר — והיו בין ראשי היוזמים את הפשרה המדינית שהושגה. ימין זה קיבל את הרפורמות ואף מבין את הצורך בהכונת המשק על-ידי המדינה — כמובן, בהגבלות ברורות ותוך קיום מרחב-פעולה רחב להון הפרטי. נציגו הבולט של זרם זה הוא שר-הכלכלה, ד"ר עיואת טרבולסי.

השאל

השאל הנו היסוד המדיני העולה בסוריה, הן בגלל היותו משקף את שאיפותיהם החברתיות של מרבית הסורים והן בגלל שידע להוקיע הוקעה

אכראם חוראני

של-משא את המצרים (על-ידי נציגיו בוועידת שתורה). ה-שמאל המאורגן מקיף את ה"אינטליגנציה העובדת", את פועלי התעשייה ורבים מבין הנוער הלומד.

הגוף העיקרי בקרב השמאל הוא מפלגתו הסוציאליסטית של אכראם חוראני. מנהיג זה מנסה עתה, לא בלי הצלחה, להרחיב את בסיסו הארגוני, שהיה מוגבל בעבר לפלאחים של מחוז חמת ולקומץ נאמניו בצבא ובפקידות הממשלתית.

מגבלתו העיקרית של חוראני היא שהוא חסר תכנית ברורה וידוע בציבור כאופורטוניסט.

יסוד נוסף הנו השמאל הבלתי-תלוי, שהנו קטן מבחינה מס-פריית וטרם נתגבש במסגרת ארגונית. עליו נמנים קציני-צבא לשעבר, שתפסו עמדות חשובות בסוריה טרם האיחוד ובתקופתו, כגון הגנרל אמין נפורי, שר-הרפורמה-החקלאית דהיום. מצעם, "שמאלני" בנוסח המקובל, והם דוגלים בהשע-נות רבתי על ברה"מ בפיתוחה של סוריה ובחידוש פניה. עם זאת הריהם לאומניים קיצוניים.

לבסוף — הקומוניסטים, שמנהיגם חאלד בקדאש עודנו גולה במזרח-אירופה. אין הם מהווים סכנה מיידית למשטר, אולם הם מתארגנים, לאחר פגעי תקופת האיחוד — וקולם נשמע שוב ברמה, במיוחד נגד עבד-אנ-נאצר, ארה"ב והריאקציה. את כוחם הממשי קשה להעריך.

מצויים בעיקר בקרב הנוער הלומד והקצונה-הנמוכה; ול-אחרונה — המחנה הרחב של המעמדות המקופחים, איכרים ופועלים, בשבילים משמש עבד-אנ-נאצר מוקד לשאיפתם לתקן את מצבם. מתוך מחנה רחב זה גדל דור של נוער — ברובו משכיל-למחצה — הנווד העירה ובלבו מרירות נגד תושבי העיר המבוססים, בני המעמדות ה"גבוהים". הם פרו-נאצרים כיון שעבד-אנ-נאצר הבטיח לחסל את המעמדות השנואים עליהם.

המפלגה אשר סימלה את הקידמה הלאומית והחברתית היתה מפלגת "הבעת", אשר הוליכה את סוריה אל האיחוד. אופיו האמתי של האיחוד, כפי שנתגלה, השניאתה על חלקים גדולים של הציבור הסורי — דבר שעבד-אנ-נאצר ידע בשעתו לנצל להחלשתה. פירוק קע"מ והפיכת ה-28 במרס הביאו למשבר במפלגה ולפילוגה:

● ה"לאומניים" (ה"קאומיים" — נאציונאליסטים) שבה התנגדו אָמנם לגילויים הרודניים שבמשטר עבד אנ-נאצר, אך חיבו את רעיון האיחוד בכללתו. בראש מחנה זה עומדים מישל עפלק, אידיאולוג המפלגה, וחברו צלאח אד-דין ביטאר.

● ה"לאומיים" ("וטניים" — שהנם בראש-וראשונה פטריו-טים סוריים), תומכי אכראם חוראני — מי שיסד את המפלגה הסוציאליסטית הסורית והוליכה למיזוג עם מפלגתו של עפלק — התנגדו לכל איחוד מחדש עם מצרים הנאצרית. סיסמתם היתה, "אין איחוד עם הרודנות".

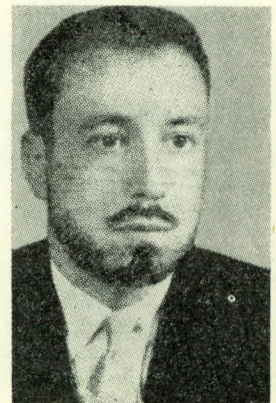
אכראם חוראני הבין, שכדי להבטיח את עצמאותה של סוריה יש להרוס בה את המיתוס של המנהיג עבד אנ-נאצר — וכי אם ברצונו להיטהר מאחריותו-הוא בשעתו לאיחוד, עליו לעמוד בראש ההורסים. ואָמנם, הצליח במידה רבה למוטט את דמותו של עבד אנ-נאצר ולרכוש אהדת רבים. הפילוג בהנהגת מפלגת "הבעת" גרר אחריו פילוג בין מתנגדי האי-חוד לבין התומכים בו אף בקרב האיגודים המקצועיים וב-נוער המשפיל.

אולם, משנסתמנה מפתם של הפרו-נאצרים, אשר חסרו ארגון כולל ומנהיגים הובלטה חשיבותו של הניגוד המעמיק-יותר שבין הכוחות המדיניים בסוריה: הניגוד החברתי בין ימין לשמאל.

הימין

הימין הסורי כולל את "החברה המסורתית" על מוסדותיה ומפלגותיה. כוח זה נמצא, בדרך כלל, בנסיגה. אפשר להבחין בו ביסוד קיצוני וביסוד מתון.

עצאם אל-עטאר

הימין הקיצוני מורכב מן הבור-גנות-הגדולה, בעלי הקרקעות וראשי השבטים הבדויים, המת-נגדים לכל שינוי חברתי וכלכלי ואשר פעלו נגדו במסגרת ביה"נ-שפוזר. בעוד מפלגותיהם המ-סורתיות — "המפלגה הלא-ור-מית" ו"מפלגת העם" — מת-פוררות, נתמלא החלל שנוצר עקב-כך על-ידי גידולו המדהים של ארגון "האחים המוסלמיים".

מזה 14 שנה מהווה הצבא הסורי גורם-קבע בחיים המדיניים. הוא משקף את כל הנטיות המדיניות הקיימות — ובזה חול-תו. כבר עמדנו על חילוקי הדעות ששררו בו בשאלת האי-חוד עם מצרים. גם הניגודים החברתיים לא פסחו עליו, אך עם הטיהורים המתמידים נעלמו משורותיו מרבית הקצינים שיצגו את הימין והשמאל הקיצוניים. באופן כללי ניתן לומר שהצבא דהף לרוב לכיוון של מדיניות חברתית מתקדמת. כיום, שלטונו במדינה הוא „שלטון של מאחורי הקלעים“, אך ניכר — בהיותו היסוד המאורגן ביותר בתוכה. אולם השפעתו מוגבלת על-ידי חולשתו הפנימית. הידועה לכל. התערבות ישירה מחודשת של הצבא בחיים המדיניים עלולה להביא למלחמת-אחים, אלא אם-כן יתגבש בו גוש בעל כושר-הכרעה.

הנוף המדיני שנגלה לפנינו מורכב מגופים רבים ומנוגדים, החסרים כוח להשתלט אחד על השני. לכן, מתקבל על הדעת, כי הפשרה שהושגה בין היסודות האנטי-נאצרים והיציבות הרופפת שבאה עמה, יתמידו עד לבחירות. שתיערכנה כנראה ביולי 1963, או — לכל הפחות — עד להתרת ארגון ופעי-לותן של מפלגות. הימין ישאף להימנע מהרעת מצבו, בעוד שהמתונים שבו יפעלו לקיום אקלים-היציבות, המשפיע לטו-בה על המצב הכלכלי. לשמאל, המרגיש בעלית כוחו, דרושה תקופת התארגנות. הוא יצטרך גם להסכים לממשל דמוקרטי-סדיר, עקב הוקעתו שלו את הרודנות המצרית. במקביל ירסן בודאי הצבא את שאיפות ההשתלטות משמאל ומימין — כדי לשמור על שלום-בית בקרב-הוא. ולבסוף — החשש מפני מצרים יוסיף ללכד את המדינאים.

פיתוח וכלכלה

הצורך בפיתוח

מהי המציאות הכלכלית עליה מושתת הנוף המדיני שתיאר-נוהו לעיל ?

למעלה ממחציתם של כ-5 מיליון התושבים של סוריה מתפר-נסים מהחקלאות. אך רק 11% מאדמותיה הראויות-לעיבוד — מושקות. בולטת תלותה של סוריה בגשמים; והשפעתה של עונה שחונה חורגת הרחק אל מעבר לתחום החקלאות... לא לחינם היתה אחת הטענות המוחצות-ביותר במלחמת-התעמור-לה נגד עבד-אנ-נאצר, כי במשך שנות האיחוד נעצרו הגש-מים — בעוד שעם פירווקו נפתחו ארובות השמים...

פיתוחה המוגבר של החקלאות, והשפע הכלכלי שנתלה אליו בשנות החמישים הראשונות, הביאו עד-מהרה להיווצרות „צוארי-בקבוק“ בכלכלה הקפיטליסטית-חופשית של סוריה. הרזרבות הקרקעיות נתדלדלו — ולהרחבת שטחי-העיבוד נדרשו מפעלי השקיה שלא היה בכוחם של היוזמים הפרטיים להקימם; התעשייה חסרה מקורות-אנרגיה זולים והון למפי-עלים, שדרשו שיעור-השקעות גבוה יותר; רשת-התעבורה המיושנת עיוותה את המערכת הכלכלית והקשתה במיוחד על היצוא (הובלת טון שעורה מהקצה הצפון-מזרחי של סו-ריה לנמל לאדאקיה עלתה ב-1958 כדי 40% ממחירו הסיי-טוני); הבורות, המגיעה אף כיום ל-60—50 אחוז, מונעת חדירת טכניקה חדישה למשק; המינהל הכספי היה בלתי-יעיל ומושתת על חוקים עתיקים וריאקציוניים, שלא איפשרו לרסן את השפעתן של שנות-הבצורת על המשק.

הפתרון נעוץ היה בהתערבות מלכתית גוברת במשק, לשם פיתוח ומודרניזציה. אך דבר זה נגד בתכלית את רצונה של החברה המסורתית, שליטת סוריה.

תנופת הפיתוח

עוד לפני האיחוד עם מצרים החלו הסורים בתכנון מפעלי פיתוח גדולים, שהתבטא בהסכם-גג אשר נכרת עם ברה"מ ב-1957 (על-ידי חאלד אל-עזם). אולם, תנופת-הפיתוח הממ-

שית, תוך התערבות ממשלתית כוללת במשק, החלה רק עם האיחוד: ממשלת קע"מ שאפה לרתום את סוריה לתכנונה הכללי הכולל ולהנהיג בה את המדיניות החברתית-„הסוציא-ליסטית“. הוחל בביצוע רפורמה אגררית, בהלאמת תעשיות ושירותים, בהקמת תעשיות ומפעלי השקיה ובשיפור מערכת-התעבורה.

בעוד שבשנים 1952—1957 הושקעו רק כ-12% מההכנסה-הלאומית בפיתוח, הגיע שיעורו בשנות האיחוד ל-19%; חלקם של תקציבי-הפיתוח בכלל תקציבי המדינה ב-1961—1960 הגיע ל-33% ובשנת 1961—1962 (התקציב הקע"מי האחרון) — ל-38%.

מובן שהיו בפיתוח זה מגמות זרות למשק הסורי, מגמות שלא נתכנוו לטובתו דוקא. ניצולה הכלכלי של סוריה על-ידי מצרים, וחוקי הסוציאליזציה מיולי 1961, הבהילו את חוגי הכלכלה הסוריים רבי-היוזמה — שהבריחו עתה את הונם מהמדינה. כיום ממשיכה סוריה בתנופת הפיתוח, כדי להתגבר על „צוארי-הבקבוק“ המעכבים בעד התפתחותה.

המדיניות הכלכלית

שתי פנים למדיניותה הכלכלית של ממשלת אל-עזם:

- מצד אחד — קידמה סוציאלית, המתבטאת בחוקי הרפור-מה, הביטוח הסוציאלי ושיתוף הפועלים ברווחי המפעלים (ירושת קע"מ);

- מצד שני — ליבראליזציה, המתבטאת בביטול הפיקוח על המטבע וסחר-החוץ ובאי-ביצועו של חוק מס-ההכנסה הנאצרי. מדיניות זו טומנת בחובה סתירות כלכליות יסודיות, בשל הניגוד שבין ליבראליזם-משקי מרחיק-לכת (שלהגברתו לוח-צים חוגי הכלכלה הפרטית) לבין הגברת התערבותה של המדינה במשק, וביחוד בשטחי הפיתוח הכלכלי והחברתי. מובן שמדיניות זו, אשר ביצעה חושף את הממשלה בפני לחצים מכל עבר, מבטאת את הפשרה הרופפת שהושגה במאבק שבין הימין לשמאל.

מפעל הפרת

מקוים הם להתגבר בעזרתן של גרמניה-המערבית וצרפת; וכן בעית השותפות למים — תורכיה ועיראק, המעונינות שתי-הן לנצל את חלקן במי הפרת. בעוד שהסדר עם עיראק נראה קרוב, מתחיל רק עתה המו"מ עם התורכים, שיהיה ודאי מיגע. בהשגת הסדר עם השותפות, אשר יקבע את מכסות-המים העומדות לרשות כל מדינה, התנו הגרמנים את מתן ההלוואה.

*

נראה כי מנסיון האיחוד הפיקו הסורים שני לקחים כלכליים חשובים: המשק יכול לשאת שיעור גבוה של הוצאות פיתוח וניתן להסתייע ביעילות רבה על-ידי סיוע-חוץ בינלאומי (שהסורים סירבו לקבלו בתקופה שלפני האיחוד). המגמה הנוכחית במשק היא המשך תנופת הפיתוח, תוך מינימום זעזועים.

מדיניות החוץ

במרוצת השנים אף פחתה התלות הכלכלית ההדדית בין שתי המדינות — באשר סוריה החלה מפתחת לעצמה שירותים (הקמת נמל, פיתוח סחר-חוץ עצמי) המוליכים אותה בהדרגה לאי-תלות בלבנון.

המצב הפנימי העדין בלבנון, המתבסס על פשרה שדושהגה לאחר מלחמת האזרחים ב-1958, מונע מממשלתה לנקוט במדיניות אוהדת לסוריה ולסלק מן המדינה את בסיס החתרנות הנאצרי. זאת — על אף הענין הכלכלי (ובחוגים נוצריים — אף המדיני) שיש ללבנון בשיפור יחסי השכנות. סוריה, מצדה, תובעת הסדר מדיני כולל (כלומר, נקיטת מדיניות אנטי-מצרית) כתנאי לכל הסדר כלכלי עם הלבנון.

המדיניות הבין-לאומית

בעיקרו-שלבדבר נמנית סוריה על המדינות הנייטראליסטיות המובהקות — כלומר אלה אשר ההישענות הבטחונית על הגוש-המזרחי היא מסימניה-הכר שלהן. ברה"מ והגוש-המזרחי חי הגישו לסוריה סיוע רב, צבאי וכלכלי, ואף הביעו בצורה ברורה ובהזדמנויות שונות את תמיכתן בקיום עצמאותה. לעומת זאת קיימים החשש וההשדנות הסוריים המסורתיים כלפי ארה"ב; וזאת, בעיקר, לאור ההנחה כי ארה"ב תומכת בעבד-אנ-נאצר ומקיימת אותו — ובכך אינה מעודדת את הקיום הסורי הנפרד. נראה כי בזמן האחרון החל חשש זה לפוג במידת-מה, באשר סוריה הסכימה לקבל סיוע אמריקאי מצויים בסוריה חוגים רחבים השואפים להתקרבות רבה יותר על מערב-אירופה. המניע העיקרי הוא, כמובן, כלכלי; אך קיים גם הרצון להשען מבחינה מדינית ותרבותית על הכוח האירופי העולה. נטייה זו היתה לאחרונה בין הגורמים שהביאו לחידוש היחסים עם צרפת ולהידוקם.

מפעל-הפיתוח הגדול ביותר שהסורים מתכננים לבצעו הוא מפעל-הפרת. הקמת המפעל תשחרר את איזור-החקלאות העיקרי מהתלות בגשמים (בהכפילו את שטחי השלחין) ותעניק חשמל זול לפיתוח התעשייה. הסכומים העצומים הדרושים להקמת המפעל אינם מצויים בידי הסורים. במטב-חוץ בלבד יידרש סכום של לפחות 125 מיליון דולר — הוא הסכום שהבטיחה בזמנו גרמניה-המערבית להלוות לסוריה לביצוע המפעל. נראה כי במסיבות הנוכחיות יוחל בהקמת שלב ראשון של המפעל — שיצריך כדי מחצית הסכום; עם סיומו של שלב זה יושקו מאה-אלף הקטאר (מיליון דונם) ויופקו 112.000 קו"ש חשמל.

מפעל-הפרת הפך בעיני הסורים לסמל של פיתוח ארצם. הבעיות העיקריות העומדות בדרכם הן: בעית המימון, עליה

המדיניות הערבית

עם פירוקה של קע"מ הפכה סוריה לציר סביבו נסבו היחסים הבין-ערביים. ביחסן לסוריה נבחנו המדינות הערביות באשר לתלותן בעבד-אנ-נאצר.

המאבק בין סוריה למצרים נתן אותותיו בתחרות, מתמדת ומקיפה בין היריבות בכל שטחי יחסי-החוץ. לצורך תחרות זו השתמשו בטיעונים וסמאות שונים. גם הנושא הישראלי הפך לאמצעי-ניגוח הדדי. סוריה מנסה להוכיח פעלתנותה בנידון, לעומת חוסר-המעש המצרי; ואילו מצרים טוענת, כי "בעית ישראל" מחייבת איחוד וסוציאליזם ערביים, בהם בגדה סוריה. עם זאת ייזכר כי אכן סוריה חוששת מישראל, בגלל חולשתה הצבאית, וכי הרגשות האנטי-ישראליים חזקים ומטופחים בה (יותר מביתר מדינות-ערב) בגלל אופי לא-מנותה.

סוריה נהנתה מסיוע גלוי וסמוי של עיראק, סעודיה וירדן, אשר שאפו למנוע את חידוש השתלטותה של מצרים עליה. התקרבות חשובה בין סוריה לעיראק חלה מאז הפירוק, שכן רב המשותף בין שתי המדינות: שתיהן, "משתחררות" (כלן — מר — משטרן הישן מוגר); שתיהן התיצבו נגד עבד-אנ-נאצר; ושתיהן חושדות במערב ובנתמכים על-ידו. שתי המדינות הדיקו את מסכת קשרי-הכלכלה והגיעו ביניהן להסכמים מפורטים בענין זה. עם זאת, נראה כי על אף הסמאות המושמעות מדי פעם על-ידי מנהיגיהן, אין מדינות אלה חותרות לאיחוד כלשהו ביניהן. הבעיה העיקרית העומדת כיום על הפרק ביחסיהן היא מציאת הסדר לניצול מי הפרת. בעיה מיוחדת ביחסי-החוץ הסוריים הם היחסים עם הלבנון: מאז קומה לא הכירה סוריה פורמלית בעצמאותה של לבנון.

לסיכום

למתיחויות ולמשברים, שורשיהם של פיצול וחולשה אלה נעוצים באופים של הסורים ובמורשת עברם. האיום העיקרי על היציבות בסוריה מקורו במאבק החברתי המחריף והולך בין השמאל לימין, בין חדש לשמרני. למאבק זה מותר לייחס

בסוריה שוררת כיום, "יציבות רופפת" — שביטויה ממשלה קואליציונית רחבה, ואשר מקורה בחולשתם של כל הכוחות הנאבקים על השלטון בה. אף אחד מבין כוחות אלה אינו מסוגל כיום להכריע את יריביו, אפ"כ יש בכוחו להביא

את מרבית הזעזועים שפקדו את המדינה והוא אשר יחרוץ גורלה. זאת — כבר בטוח הקרוב, באשר הפשרה המדינית הקיימת קובעת עריכת בחירות עד סתו 1963 — בחירות שלקראתן תותר פעילותן של מפלגות ויגבר מאבקן.

שניים הם הסימנים שיעידו בעתיד הקרוב על תוצאות מאבק זה: חוק המפלגות וחוק הבחירות. חוק המפלגות, אשר ה' ממשלה הבטיחה לחוקקו באביב 1963, יקבע את אופיה של ההתארגנות המדינית: האם תהיה היא בבחינת חזרה למס' גרות הרופפות, המאגדות אינטרסים מקומיים, "פאודליים", ללא צביון אידאולוגי ברור, אליה שואף הימין — או התארגנות לפי התכים אידאולוגיים ברורים ואינטרסים כל-ארציים, אליה חותר השמאל. חוק הבחירות, שיחוקק בעקבות חוק המפלגות, חייב לקבוע האם תישמר שיטת הבחירות הקיימת, המקנה יתרון ברור למועמדים המקומיים מסוג מסויים, ל"תקיפים" — או שתתקבל שיטה אשר תבטיח יצוג נאות (ויש המזכירים את השיטה הקורפורטיבית) לשכבות-הרוב — לפלאחים ול-פועלים.

מכל מקום, עשוי לחץ קיצוני על-ידי כל גורם שהוא להביא לתגובת-נגד חריפה של מתנגדיו — תגובה אשר תשפיע גם על עמדת הצבא, שבידו מצוי עדיין כוח ההכרעה לגבי עתיד המשטר.

בעית-יסוד שניה היא הבעיה הבטחונית: חולשתה של סוריה

דוחפת את הצבא לעשות לשיפור היחסים עם מצרים, הכוח הערבי החזק ביותר. על אף האיבה השוררת כיום בין שתי המדינות, עלול החשש הבטחוני להניע קצינים סוריים להקריב את המשטר הנוכחי כדי להשיג את הבטחון המיוחל, אותו הם רואים רק בהסדר צבאי-מדיני עם מצרים. גם מערכת היחסים עם ישראל — שייכת למכלול זה.

מה הם, אם-כן, התנאים הדרושים (לדעת משקיפים בני-סמך) להשגת יציבות בסוריה כיום ובעתיד?

ראשית, דרושה תכנית-פיתוח כלכלית וחברתית שתביא ל-מודרניזציה של סוריה במינימום של זעזועים.

שנית, דרושה אגירה של בטחון — כלומר טיפוח האימון ביכולת הקיום הממלכתי העצמי, ללא היזקקות להרפתקאות. ולבסוף, דרושה מנהיגות בעלת מעוף וכושר-פעולה, אשר תוכל ליצב את דעת הקהל, לרכוש את אימונה וללכדה סביב מדיניות-הפיתוח המתקדמת.

הצלחתה של כל הנהגה סורית ליצב את המדינה תיבחן ביכולתה לקיים תנאים אלה, שפירושם התגברות על גורמי הפירוד עתיקי-הימין שבהוי החברתי הסורי. אמת, קיימת השפעת-גומלין; ללא יציבות לא ניתן יהיה להתניע את תנופת-הפיתוח ולא תקום הרגשת הבטחון. כדברי האלד אל-עזם ב-9 בדצמבר 1962: "יש לנו תכניות נרחבות. אך כל זה דורש קודם-כל יציבות; ואם לא תהיה יציבות — לא תצמח מכך תועלת לאיש".

(המשך מעמ' 24)

„החצוצרה המהססת“

ל ס י כ ו ם

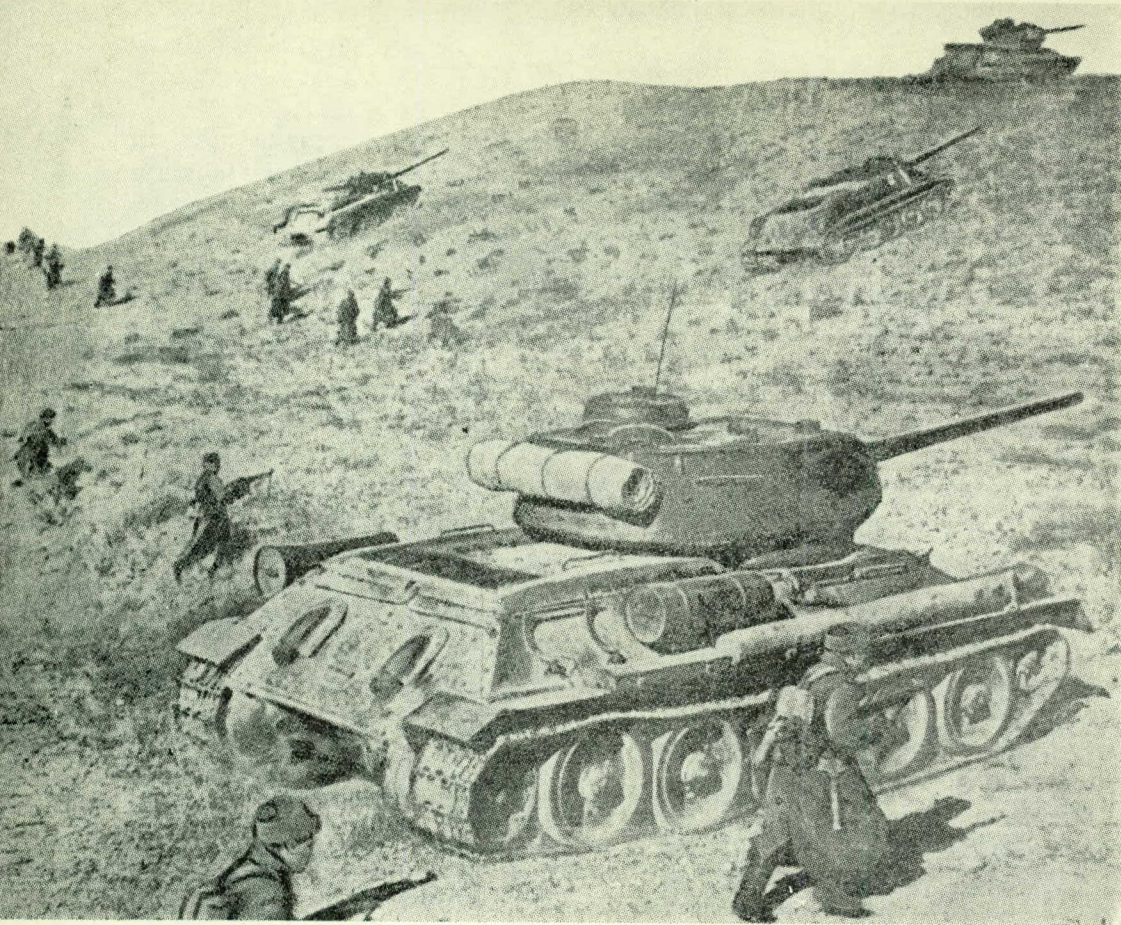
היה מעיקרי המתקוממים נגד אסכולת ה-"New Look" וראשיו פרשו מהשירות בזה-אחר-זה (רידג'ויי, גאבין, טיי לור). חדורי מרי נגד הקרה-שליט.

עם חילופי השלטון בארה"ב השתנתה גם התפיסה האסטרטגית — והגיעה שעתם של אנשי ה"מענה הגמיש", שדברם הראשי עתה הוא גנ. טיילור. כמוזכר בתחילת המאמר, התמנה גנ. טיילור להיות יו"ר ראשי-המטות — ואם כי אין תפקיד זה זהה עם "רמטכ"ל-ההגנה" שבהצעתו, הרי בכ"ז מצויה עתה בידי יכולת לא-מעטה לסייע להגשמת התפיסות להן הטיף, בהיותו בשירות, בשנות ה"אופוזיציה הלוחמת" שלו — וב-פומבי, בתקופת פרישתו מהשירות.

עתה הוצאה מנרתיקה חצוצרתו. התהסס אף היא — או תתקע בקול גדול?

מאז מלחמת-העולם השניה ועד אוקטובר 1962, בו הוטל ההסגר האמריקאי על קובה, הלכה ארה"ב ואיבדה בהדרגה מיוקרתה ומכושר-המיקוח שלה במלחמה הקרה. דומה היה כי פרדוקס לפנינו: ככל שהתעצמה ארה"ב בנשק גרעיני אימתני — כן הלך וקטן כושר תמרונה המדיני וכן גדל מחנה המפקקים בנכונותה של ארה"ב להלחם על ענייניה ולהגנת בעלי-בריתה. שיטת ה"תגמול המסיבי", שיטת "הכל או לא כלום", שראתה ב"מאזן-האימה" כוח המרתיע כל תוקפן ממע-שי-מלחמה ומפני סחיטה — הופיעה בכל חולשתה. גוליבר הענק היה כבול בידיו ונתון לעקיצות של ננסים ולדריכה על-אצבעותיו על-ידי ענקים כאחד, מבלי שהגיב.

תורה זו, בה דגלה ארה"ב בימי איזנהאואר, שנויה היתה במחלוקת בעולם כולו ובעיקר בארה"ב גופא. צבא ארה"ב

טנקים סובייטיים בסיוע צמוד

רס"ל נ.

מה לקחם של הנסיונות הרבים אשר היו לצבא הסובייטי בשיתוף התקפי בין טנקים ורגלים? ומה מסקנות מלקח זה המשמשות כיום קו-מנחה לצבא הסובייטי — וודאי לכל הצבאות המנסים לשאוב מאוצר נסיונו הטקטי?

בין הטנקים לבין הרגלים — ועל סיועם היעיל של יתר החילות;

● יעילותו של שיתוף-פעולה זה מותנית, בראש וראשונה, בידיעת אורח-הלחימה הבין-חילי על-ידי מפקדי חיל-השריון וידיעת כללי הפעלת יחידות ועוצבות שריון על-ידי מפקדי חיל-הרגלים.

הבה נסקור בקצרה כיצד מנמק המחבר את נכונות עקרונות אלה, אשר הסתכמו וגובשו בלקחי שנות-הסיוס (1944—45) של מלחמת-העולם השנייה והמהווים כיום מקוריניקה ישיר ועיקרי להשראתם המבצעית של כוחות-השריון הסובייטיים ושל עוצבות-הרגלים הנעזרות על-ידם.

צימוד יחידות טנקים לעוצבות-הרגלים

במשך כל מהלכה של מלחמת-העולם השנייה היו הטנקים הסובייטיים, שהועדו למתן סיוע צמוד לחיל-הרגלים, מאורג-

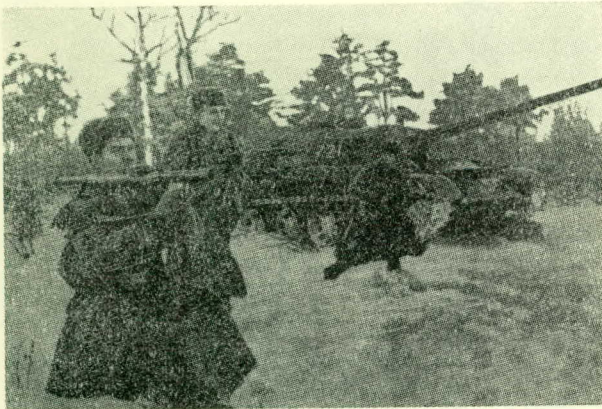
בגליון יוני 1962 של „כתב-העת ההיסטורי-הצבאי“ של מיניס-טריון-ההגנה הסובייטי הופיע מאמרו של קולונל בנג'ישב בשם „תפעול טנקים בסיוע צמוד לחיל-הרגלים במבצעים התקפיים במלחמת-העולם-השנייה“. בדומה למאמרים אחרים מסוג זה, בולטת גם בו המגמה לתאר את העובדות באופן שיאפשר ויכוח את נכונותם של אותם עקרונות תורתיים שתוקפם מקובל בשעת הכתיבה. ואלה הם:

- יחידות ועוצבות רגלים — הכרח הוא שתסתייענה סיוע צמוד על-ידי יחידות, או עוצבות של טנקים, ועל כן יש לכלול יחידות-טנקים אורגניות במבנה של עוצבות-רגלים;
- ריכוז מאמץ השריון-המסייע-הצמוד בכיוון המאמץ העיקרי;
- הטנקים הנמצאים בסיוע צמוד — הנם גרעין-המחץ, שמסביבו מתרכזים מאמצי יחידות חיל-הרגלים;
- הצלחת ההתקפה מושתתת על שיתוף ותיאום הדוקים

קיום הטנקים בהסתערות

בהסתערות מהוים הטנקים את גרעין כוח-ההלם, המשמיד את אמצעי-האש של האויב המפריעים להתקפה. אי-לכך, מקומם של הטנקים הוא בראש המערך המסתער. הרגלים נעים מאחורי הטנקים, במרחק 200 עד 400 מ' מהם. רגלים אלה מנצלים את השגיהם של הטנקים — וברבזמן מחפשים עליהם מפני אמצעיו הנ"ט של המגן; ואילו יחידות-ההנדסה שבעוצבות-הרגלים משמשות כמוליכים ומראי-דרך לטנקים המתקדמים דרך הפרצות שבמכשולים ובשדות-המוקשים, בשטחים קשי-מעבר ומעברים שנפרצו בתוך מכשולים. המרחק המצומצם-יחסית בין הטנקים לבין הרגלים בא לשמור על אחידות ההתקפה (ולגבי קרי-החפירות הראשון — על בור זמנית). ומשאיפה זו נובע גם הצורך לנייד את הרגלים, באמצעות כלירי-כב המתאימים לכך מבחינת כושר-תנועתם ומידת-שריונם, כדי שיוכלו לעמוד בקצב ההתקדמות המוכתב על-ידי רכב-השריון.

הצורך להגן על הטנקים מפני האש הנ"ט של האויב מחייב שיימצאו בקרבם של טנקים הפורצים קדימה האמצעים הנ"ט חוצים לכך (וזאת לזכור: אין זה מיעודו התקין של הטנק הסוביטי להלחם בשריון האויב). בהתחלה שימשו לתכלית זו תותחים נ"ט גרורים. במשך הזמן הוחלפו בחלקם בתותחים המורכבים על שלדות-טנקים, אשר הוקמה עליהן תיבת-שריון קבועה המגנה על התותח ועל הצות. הכונה ל"ס.א.ו." ("כך תותח בעל היסע עצמי"), שהנו טנק לכל דבר — פרט לעובדה שאין בו צידוד הקפי. תותחים-מנייעים משוריינים אלה נעים במרחק 100 עד 200 מ' מאחורי הטנקים וכן באגפיהם — ומתפקדים להשמיד את אמצעיו הנ"ט (כולל הטנקים) של האויב המסכנים את הטנקים המסתערים. הכלל

הוא שהתותח המוצב ב"ס.א.ו." יהיה בעל עצמה (קוטר, טוח ועוד) גדולה מזו של הטנק עליו הוא מגן (אם כי השלדה של השנים זהה לרוב), וכתוצאה, יכול הוא להדביר ממרחק מתאים גם אמצעים נ"ט כאלה של האויב (המוצבים בעמדות מבוצרות) אשר הטנק לא היה מסוגל להתגבר עליהם.

* המחבר המסכם כאמור את מיצוי לקחיה של מלחמת-השריון ב-1908, מתכון כמוהו לתנאי מלחמה קונבנציונלית. מאמרים ובי-רורים המתפרסמים בעתונות-הצבא הסובייטית בשנים האחרונות מוכיחים שלפי התפיסות המותאמות לתנאי לחמה-גרעינית לא תעלה צפיפות הטנקים בדרג-ראשון מסתער על 10 עד 15 כלי-שריון לקילומטר-חזית.

נים ביחידות עצמאיות, הכפופות למפקדות גבוהות (של ארמיה או חזית). רמה זו היא אשר הקצתה את יחידות הטנקים — ממצע למבצע, ולפרק-זמן מוגבל — לעוצבות-השדה. שיטה זו היתה מחויבת-המציאות בגלל מיעוטם היחסי של כלי-השריון המצויים לעומת רוחבה של זירת המלחמה. בשיטה זו נתגלו מגבלות רבות. ראשית, הקצאת הטנקים לרגלים לעתים מזומנות בלבד גרמה תכופות להעדר הבנה-הדדית מספקת בין המפקדים משני החילות; היא גולה זמן — שנדרש לתיאום ולאימונים-משולבים מוקדמים. נוסף לכך היתה שיטה זו, של הקצאת טנקים לזמן מוגבל בלבד, מחלישה את רגש-האחריות של מפקדי חיל-הרגלים הן לתפעולם הטקטי הנכון של הטנקים שסופחו אליהם זמנית והן לצרכיהם התח-זוקתיים.

זאת ועוד. לקחי המלחמה — שהיו לדעת המחבר, שליליים — פוסלים בעיניו גם את השיטה לפיה היו מקצים לרגלים מסתערים טנקים מתוך העוצבות המשוריינות והממוכנות, אשר יעודן העיקרי היה (ונשאר אף כיום) ניצול ההצלחה, לאחר

ביצירת קבוצות של טנקים-סיוע-צמוד לפי מספר גדודי-רגלים התוקפים בדרג-ראשון, והכפפתן למפקדי גדודים אלה, היטיבו לודא שיתוף-פעולה, והשיגו השג-קרוב רב יותר, מאשר על-ידי הפעלת טנקים בקבוצות-סיוע לרגימנטים או דיביזיות. ובראש וראשונה התבטא הדבר בהגברת קצב ההבקעה ובהעמקת הת-קדמות הגייסות ליום-לחימה.

שהרגלים, והטנקים המסייעים להם בצמוד, ביצעו את ההבקעה הראשונית המאפשרת פעולה בעומק האופרטיבי. שיטה זו, שנקטו בה פעמים רבות במהלך המלחמה, היה בה כדי להחליש את עצמת העוצבות הניידות ולהשהות את הכנסתן לפעולה בבוא הזמן למילוי תפקידן העיקרי הזה. נראה כי הלקח שנצטבר בשלהי המלחמה, עורר מחשבה על צורך בהכללת יחידות-טנקים תקינות בתוך עוצבות-רגלים.

טנקי-הסיוע-הצמוד - לאמץ העיקרי

נסיון המלחמה הוכיח שבכל התקפה הכרחי שטנקים יתלוו לרגלים. מידת השתתפותם של הטנקים ואופן ריכוזם, מותנים באופי מערך-ההגנה העומד להפרץ, בתנאי הקרקע ומזג-האוויר ובמספר הטנקים המצוי. בהתאם לאלה נקבעת, בראש-אור-שונה, החלטתו של המפקד העל-חילי, בנוגע לכיוון המאמץ-העיקרי בכלל ולשיתוף הטנקים בו. בגזרה בה הוחלט להפעיל את המאמץ-העיקרי תהיה, כידוע, צפיפותם של כל החילות גדולה ככל שאפשר. ברם, צפיפות הטנקים המסתערים בדרג אחד מוגבלת ביכולתם לתמרן בשדה-הקרוב — והכרחי שבין טנק לטנק יישמר רוח של 25 עד 50 מ'; אי-לכך לא תהיה, כרגיל, צפיפותם בדרג אחד גדולה מ-20 עד 40 טנקים לקילור-מטר אחד של גורת ההתקפה*. אך צפיפות טקטית זו תגדל במהלך ההתקפה על-ידי הצטרפות טנקים נוספים הנמצאים בעורפו הקרוב של המערך התוקף — בין שיהיו אלה טנקים המתלוים להתקפה של דרגים שניים ובין טנקי-עתודה,

זה התפתח הנוהג שבכל גדוד טנקים (או אפילו בפלוגת טנקים) נמצא קצינתצפית קדמי ארטילרי באחד מכלייהרכב המשוריינים שלו. את הסיוע ההנדסי מספקות חבורות-פלסים המתלוות לטנקים (לעתים — ברכיבה על גביהם), והן המסייעות את המכשולים הטבעיים והמלאכותיים, או פורצות מעב"רים בהם.

אימון בין-חילי לאפקדים

שיטות ההדרכה שנתגבשו בצבא הסובייטי בעקבות לקחי בלחימת הטנקים והרגלים מושתתות, בין היתר, על ההכרה

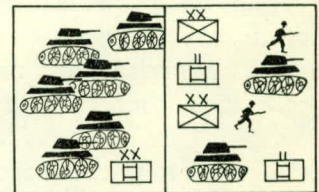
היו מקרים ש"ס.א.ו." אלה הופעלו בתפקיד סיוע-צמוד לרגלים תוקפים, במקום טנקים. אולם הנסיון לא עלה יפה — שכן ה"ס.א.ו." פגיע מאוד, כאשר הוא נמצא בקר-האש, ויכולת-התמרון שלו — מוגבלת.

שיתוף בין-חילי בהתקפה

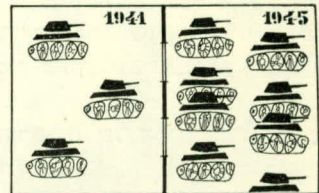
שיתוף-פעולה בין-חילי הוא אחת מאבני-היסוד של התורה הסובייטית. כבר הוזכרה לעיל בעית שיתוף-הפעולה בין הטנקים לבין הרגלים בזמן ההתקפה. אך גם ליתר החילות חלק נכבד בהתקפה, המשפיע ממילא על הגדרת תפקידיהם או

אחדות ממסנות-הלקח

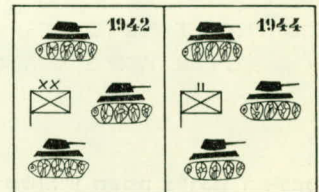
בסיונה הנרחב של המלחמה אישר וקיים עיקר גדול באמנות-המלחמה: בתוך מערך גייסות-היבשה הכרחי שיהיו לא רק עוצבות-טנקים גדולות למבצעים עצמאיים — אלא גם עוצבות-טנקים שהועדו לפעול בשיתוף צמוד עם חיל-הרגלים. הפרת עיקר זה עוד במלחמת-העולם השנייה השפיעה השפעה שלילית ביותר על פעולות התקפיות של הצבא הסובייטי ב-42—1941. את השגיאות בעיצוב צורות הפעולה של טנקים במבצע, ומבנם הארגוני, נאלצו לתקן במהלך המלחמה — בנסיבות חמורות, במאמצים וקרבות לרוב.

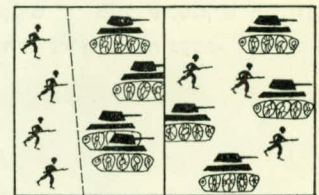
נסיון המלחמה אישר את ההכרח בריכוז נמרץ של טנקים ככוח-מחץ של התקפת-הרגלים, בכיווני מאמץ-עיקרי. במהלך המלחמה בלטה העלייה בעוצבות רגלים תוקפות ושל מידת ריכוזם לכיווני מאמץ-עיקרי. צפיפות טנקי הסיוע-הצמוד עלתה מ-42—1941 ל-45—1944 פי שלושה-ארבעה: עד ל-30—20 בקורפוס-רגלים (ו-40—30 בדיביזיות-רגלים) לק"מ חזית.

העדר נסיון של שליטה בקרב אצל מפקדי-יחידות-רגליות — לא פחות מגורם מיעוט-טנקים — הביא בשנתיים הראשונות לריכוז השליטה בידי מפקדי דיביזיות-רגלים. עם הגידול המספרי של הטנקים ועם צמיחת כושר מפקדי-הרגלים החלו לספקם אל רגימנטים וגדודים רגליים — שכן, כך הוגברו השכלול-הטכני ועצמת-ההלם של יחידות-הרגלים, אשר הן שנשאו בעיקר מעמסת-הקרב. ב-1945 כבר רוכז גושי-היסוד של טנקי-סיוע-צמוד בגדודים ורגימנטים שבדרג הראשון. והם חסכו מאמצעי-סיוע לגרעין-ההלם — היסוד אשר סביבו נאגדו יחידות שאר החילות.

ב-1944 — וביחוד ב-1945 — החלו מצרפים לגדודי-רגלים (בכיוון המאמץ-העיקרי) פלוגת-טנקים, בת כ-10 כלי-רכב, או סוללת "ס.א.ו." או אף שתיהן ביחד. יתר-על-כן: לשם מיטב שיתוף-הפעולה בקרב הוקצו תכופות מחלקות (בנות 3 טנקים) לפלוגות-רובאים קבועות — ולמחלקת-רובאים צוין, הטנק המסוים שבעקבותיו יש לתקוף.

נסיון המלחמה הוכיח קשר ישיר בין תוצאות ההתקפה לתיאום המושכל של פעילות הטנקים עם אלו של שאר החילות. הגייסות נוכחו לדעת: משניתקו טנקי-סיוע-צמוד מחיל-הרגלים — חדלו למלא תפקידם — הסיוע הצמוד; אבד להם שיתוף-הפעולה והם נשאו באבדות שלא-היה-להן-צידוק.

בצורך הרב בשיתוף-הפעולה בין-חילי הדוק בקרב. איש-חיל-הרגלים לומד על-כן את תכונותיו של חיל-השריון, את אפשרויותיו ואת צרכיו, ולהיפך: השריון אי נדרש להתמצא

פעולתם של הטנקים המסייעים. הארטילריה — היא שצריכה לפלס באשה דרך בביצורי האויב לטנקים ולרגלים ואף להגן עליהם מפני תגובותיו ההתקפיות של הלו. לשם שיתוף-הפעולה

למול התקפות נגד. בהגיע טנקייהסיוע הצמוד והרגלים אל המערך השני — וביחוד אל השלישי — היתה במקרים לא מעטים התנגדות האויב גוברת במאוד: אשו הנגדית הגיעה לשיאה; נערכו התקפות נגד על ידי הטנקים והרגלים שלו. לנוכח התקפות נגד כאלו הושג מיטב התוצאות באותם מקרים בהם פגש חלק מטנקייהסיוע באש ממצבתנוחה את טנקייהאויב המסתערים להתקפת נגד — בעוד שהחלק האחר הנחית ברבזמן מהלומה באגפם ועורפם של הללו.

השמירה על הקצב בהבקעה לעומק. בגלל אטיות מהלך הבקעתם של מערכייההגנה השני והשלישי, נהגו כרגיל מפקדי הרגימנטים והדיביזיות הרגליים להגביר את המהלומה על ידי הכנסתם לקרב של דרגיהם השניים. והנה עד סוף המלחמה — ואפילו בכיווני מאמץ עיקרי — נהגו להכניס לקרב את דרגיהם השניים של רגימנטים, דיביזיות או קורפוסים ללא טנקים. ואילו הנוהג של העתקת כפיפות של טנקייהסיוע צמוד בדרג הראשון של יחידות או עוצבות רגליות, לסיוע לחימתם של הדרגים השניים — לא הצדיק עצמו. העתקת הכפיפות הפרה בדרך כלל את שיתוף הפעולה של הטנקים עם הרגלים והארטילריה; ובסופו של דבר גרמה להפסד קצב ההתקפה.

לחימה נ"ט. כנאמר לעיל, בצבא הסובייטי אין הטנק נועד לשמש אמצעי לחימה נ"ט במצבים תקינים. עם זאת, אין מור ציאים מכלל אפשרות את הפעלתם של הטנקים לצורך זה בקרבת התקפה. לפי סיכומי הלקח מתבצעת במקרים כאלה הלחימה הנ"ט של הטנקים תמיד מתוך מצביתנוחה; ורצוי — מתוך מארבים.

הטנקים כבסיס אש. סגולתו העיקרית של הטנק הנה, כידוע, שילוב נשק (וכמובן — שריון) עם תנועה. משום כך רואים את הפעלתם האפשרית של טנקים בקרבת התקפה בתור בסיס אש כדבר נדיר, אשר יוגבל למקרים של התקפה בשטח מבוותר, או הררי, או בנוי — ולמצבי צליחת מכשוליים (כשהדבר נוגע לאותם טנקים, החסרים כושר אמפיבי).

תמורה מהותית נתגבשה לסוף מלחמה השניה בהרכבן האיכותי של קבוצות טנקייהסיוע צמוד. בי-43—1942 היוו טנקים קלים למעלה מ-20 אחוז — ואילו הכבדים לא חרגו מ-15 אחוז; במבצעי 1945 כמעט ונעלמו הקלים — בעוד שהטנקים הכבדים והבינוניים היוו את יסוד כוחייהסיוע הצמוד בהתקפה.

כיצד הוגשם הלקח במציאות

כבר צוין כי אף בשלהי המלחמה חסרה בעוצבות רגלים צפיפות מספקת של טנקייהסיוע צמוד — ונאלצו להגבירם ביחידות מתוך עוצבות שריון עצמאיות של הארמיות וקבוצות הארמיות. מבנן החדש של "דיביזיות הרגלים הממונעות" (למעשה — דיביזיות ממונעות) של הצבא הסובייטי, המכילות שריון עצמי מספיק — וכן מיכון יחידות הרגלים שבתוכן, ברכב משורין עובר בכל — נועדו לתקן בעתיד פגימה זו. פתרון דומה ננקט אף בכל הצבאות המושפעים על ידי תורת הלחימה הסובייטית.

יפה בתכונותיו של חיליהרגלים (וכן של יתר החילות עמם הוא משתף פעולה בזמן הקרב). בעזרת תרגילים בין חיליים רבים מגיעים להבנה הדדית זו; ומובן שהמצאותם של טנקים אורגניים בעוצבות חיליהרגלים מסייעת לכך בהרבה. האימון הבין חילי המוקדם — חשיבותו מרובה במיוחד לגבי הכנת מפקדים מקרב כוחותיהמילואים.

*

נוסף על עקרונות היסוד שנמנו לעיל שופכת הסקירה אור גם על סוגיות מסוימות בתחום סיוע של טנקים לרגלים בהתקפה, כגון נוהל קרב, שליטה, לחימה נ"ט ועוד.

אורחי וזהל ולחימה

לקראת ההתקפה. לפי הנוהג שנתגבש עם סוף מלחמת העולם, מרוכזות יחידות הטנקים לפני ההתקפה בשטחי כינוס במרחק של 20 עד 30 ק"מ מקו המגע עם היריב — ושם משתדלים להגביר את מצבת כוח האדם עד לתקן, להכין הכנה אחרונה את הרכב והציוד ולתצבר מלאי ראוי של דלק, תחמושת ואספקה. עם קבלת פקודת התראה עוברות אותן יחידות הטנקים שנועדו לסייע ישירות לרגלים אל שטחי המתנה הנמצאים במרחק 8 עד 15 ק"מ מקרהחזית דהיינו — מחוץ לטוח האש היעילה של ארטילריית האויב. כאן נשלחות ההכנות לקראת הקרב. מכאן עורכים את קבוצות הסיוע, מקצים ליחידות המסייעות את קבוצות טנקייהסיוע הישיר, פה מתאמים את שיתוף הפעולה עם הרגלים ועם יתר החילות.

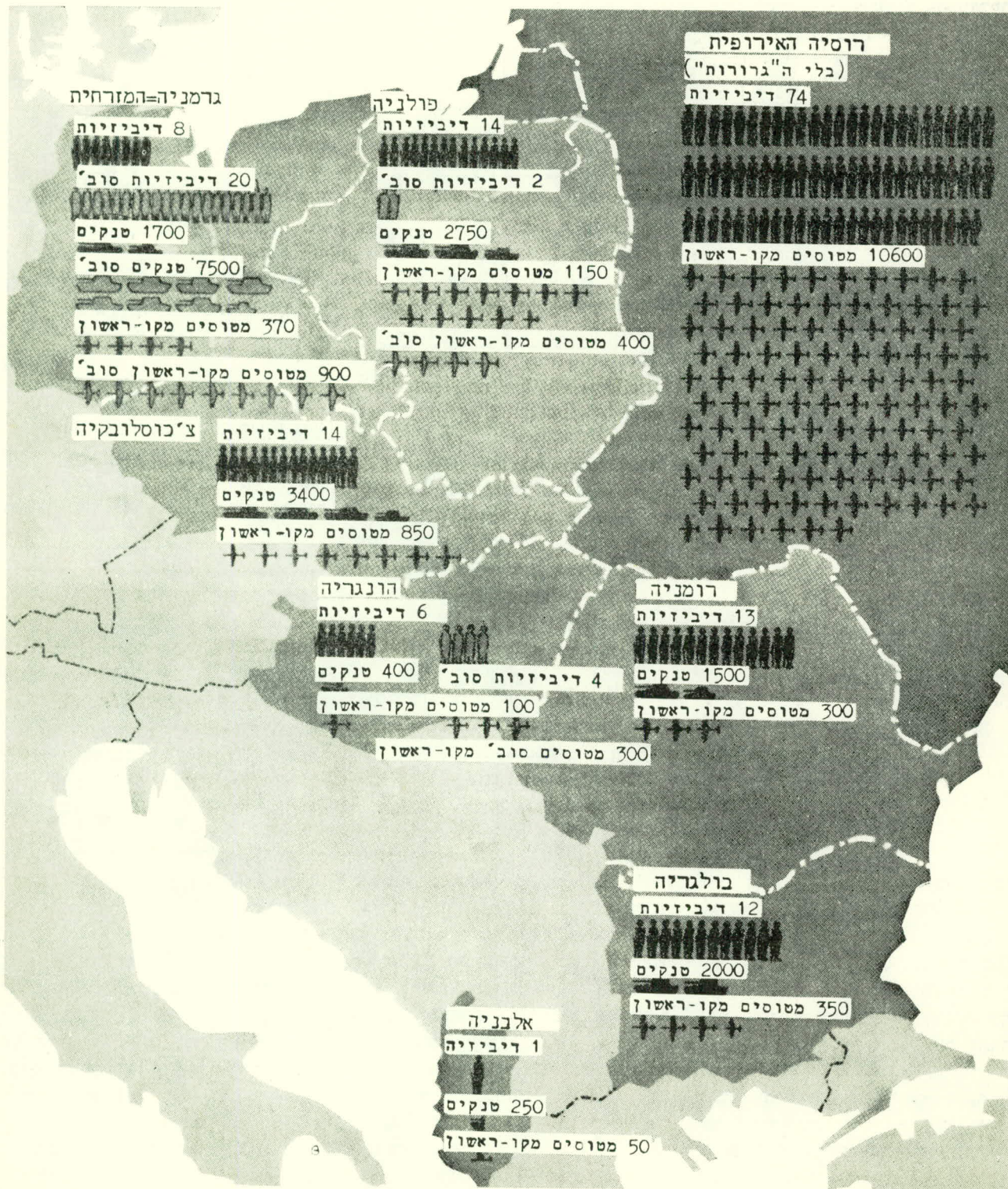
אם ניתן הדבר — עורכים גם תרגילים משולבים. שטחיה העירכות נקבע במרחק 1 עד 3 ק"מ מקרהמגע; והוא נתפס על ידי הטנקים לפרק זמן קצר ביותר, בממוצע — כשעה. אם תנאי השטח אינם מאפשרים בחירת עמדות מוצא נוחות, נעים הטנקים ותופסים מקומותיהם בתבניות הקרב של חיליהרגלים עם תחילת ההרעשה הארטילרית המכינה. במהלך ההרעשה מתקדמים הם במידה הדרושה כדי שיוכלו להבקיע בהקדם, עם תום הרעשה זו (דהיינו, בשעת ה"ש"), לתוך קרההגנה הקדמי של האויב. אז עוברים הטנקים את הדרג הקדמי של הרגלים (אשר נמצאים כבר בקרההתחלה) ומוליכים אתם לעבר יעדיההסתערות.

אף שראשית ההתקדמות נעשית כשהטנקים נעים בתוך תבניות הרגלים — מביאות כעבור זמן קצר תכונות התנועה השונות של שני חילות אלה, והשפעת התנגדות האויב, לידי כך ש"ממילא" מתהווה בין הטנקים לרגלים לפחות אותו מרחק אשר צוין בתור הנכון והרצוי.

הדרגתיות — לעומת הקצב. פעולות סיוע צמוד בהבקעת מערכי האויב נשאו בדרך כלל אופי של התקדמות הדרגתית מתואייקרקע אחד אל משנהו. אך באורח פעולות כזה אי אפשר היה לטנקייהסיוע הצמוד להשתמש מלוא השימוש באפשרויותיהם ההתקפיות — כי היה עליהם לתאם את קצב התקדמותם עם זה של חיליהרגלים המסתייע. והלו — כשהוא פרוס בתבניות קרב — הרי גבול יכולתו, כתוצאה מכושר התנועה שלו וממידת התנגדות האויב, הוא להתקדם בשדה הקרב בקצב עד 2—1½ ק"מ לשעה.

* כל הנתונים המספריים המובאים להלן חלים על תנאי מלחמה קונבנציונלית.

הכוחות המזוינים של ברית-ורשה

ההדרכה במסגרות גדולות

סא"ל שמחה ב.

לפני זמן מה ביקרתי באחת מיחידות צה"ל. מפקד היחידה קידמני ב"ברוך הבא" רם, מלווה ב"עקיצה": "בו, אתה, החסיד של הדרכה המונית, מה? התוכן כבר איננו חשוב?..."

ראשית חכמה, אם כן: הבה ונחזיר לע"סוק בהדרכה במסגרות גדולות. מן התגוררות מעל דפי ירחון זה ובשיחות שבי-עליפה מתעורר הרושם כי קיימת רתיעה כללית מפני המושג "המוניות". יתכן שאכן מעורר מושג זה את ההרגשה שמדובר כאן בדבר "המוני", זול, שאינו כה יסודי, בשיטת ההדרכה שתפקידה להכיר שיר המונים — אך לאודוקא במכסימום היעילות.

אך זאת יש לדעת — אין הדרכה המורנית, ישנה, כאמור, הדרכה במסגרות גדולות. וכפי שיסתבר מהמשך הדברים, הכונה איננה כלל להורדת רמת ההדרכה. היפוכו של דבר: אנו חותרים לשיפור ההדרכה.

ארבע עובדות יסודיות מתבלטות לעין:

● כיום מופקדת ההדרכה המעשית ביחידות הסדירות ובמילואים, ובמרבית בסיסי ההדרכה, בידי רב-טורים או סמלים. הקצין מדריך רק בחלק מן המקצועות והנו בעיקר מארגן ומפקח. כלומר: ההדרכה מופקדת בידי המדריך שהנו חסר-הנסיון והצעיר ביותר בסגל הפיקוד.

● כל מדריך עוסק בהדרכה בכל המקצועות האפשריים. מ"כ מדריך בכל: רובה, רימון, מקלע, "עוזי", רובה-רומה נ"ט, שדאות, כידון ועוד. בשביל שיש תלט על כל אותם מקצועות — וידע להקנותם לזולתו בייעילות הרבה-ביותר — עלינו ליצור דמות של "גאון קטן". אך הדבר לא יעלה בידינו לעולם, אם נביא בחשבון את משך-הזמן הקצר העובר מיום גיוסו ועד שמתחיל הוא לעסוק בהדרכה. התוצאה: אין מומחים למקצוע — וחסרה לכן יסודיות בהקניית המקצוע.

● בחלק התרגול שבשיעור — המהווה את מרבית משך השיעור — מתרגלים למעשה בבתי-אחת רק 2-3 חיילים, השאר מסתכלים. כלומר: אין תרגול מספיק; וכתוצאה — ההשגים בתפעול נשק ומכשירים אינם מגיעים למלוא הרמה הרצויה.

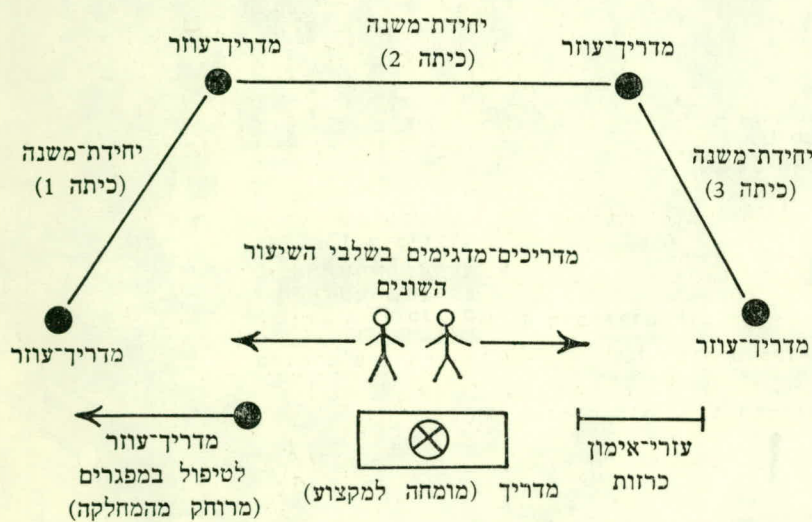
● עזרי-אימון הנתונים בידי היחידות לעתים אינם מספיקים, או שאין הם מתאימים או מפותחים דים. יתר-על-כן: גם כאשר ישנם עזרי אימון כאלה — אין הם מנוצלים תמיד כראוי.

המגמה — שיפור ההדרכה

עובדות אלו מחייבות אותנו למצוא דרך להתגבר על המגבלות שבאורח-

מש"קים) המתמחים במקצועות מסוימים, והללו ידריכו — לאודוקא את מחלקתם — אלא יהיו ממונים על מקצועות הדרכה קבועים, אותם יקנו גם ליחידות משנה אחרות.

מדריכים-מומחים אלה ידריכו את המחלקה כולה (מחלקה תקנית רגילה — או מחלקת-אימון בבסיס-טירונים) בכל שלבי השיעור. כלומר, גם שלב התרגול ינתן במסגרת גדולה אחת על-ידי המדריך המומחה. המדריכים האחרים — נכנה אותם בשם "מדריכים-עוזרים" — יסייעו בכל השלבים על-ידי פיקוח, תיקון שגיאות ועזרה לחייל בעת הביצוע. המדריך-המומחה יתקדם בהתאם להשגיה של מרבית היחידה, כשקבוצות של מפקדים-במיוחד זוכות בטיפול אי-

שי, בתוך "קבוצות-שיפורים", מבלי לעכב בעד ההתקדמות הכללית. בשיטת-הדרכה כזו תוקדש מרבית-הזמן לתרגול, כשבידי כל חייל (בשלבי האי-מונה-הטכני והאימון-במקצועות) ובידי כל צוות (בשלבי אימון-הצוות) מצוי כלי-נשק, או מכשיר, המאפשר להם לתרגל בו במשך כל השיעור. גודל יחידת-האימון יהיה לכן לאודוקא מחלקה — לפי גוירה שרירותית — אלא יותאם למספר כלי-הנשק או לכמות עזרי-האימון שרוכזו בשבייה.

ההדרכה המקובל, במגמה לשפר את ההדרכה. זו תכליתה של שיטת ההדרכה במסגרות גדולות. בראש וראשונה נפר קיד את ההדרכה בידי המפקדים המוכשרים ביותר שמצויים במקום; כלומר — הקצינים, וזאת מבלי לבטל את האפשרות של הדרכה על-ידי מש"קים מוכשרים. פעולה זאת תחייב ריכוז מספר כיתות והגדלת מסגרת-האימון הרגילה — וקביעתה של המחלקה כמסגרת-האימון הבסיסית. בהדרכה יעסקו מדריכים (קצינים ו-

פיצול התכנון למעשה ההדרכה

בעמוד הקודם ניתנת דוגמה סכמטית לפריסת מחלקת-אימון בגודל של 30 עד 60 חייל בעת השיעור.

• היחידה פרוסה כשפניה „כלפי פנים“, באופן שתראה את המדריך.

• ליד כל יחידת-משנה — מדריך עוזר (מספר יחידות-המשנה בהתאם למספר המדריכים-העוזרים שבנמצא).

• המדריך (המומחה למקצוע) — במרכז (רצוי על במת-ההדרכה) מצויד בהתאם לצורך במגביר-קול.

• עזרי-אימון גדולי-ממדים מוצבים באגף הבמה.

• מדריכים-מדגימים (מבין המדריכים-העוזרים) מתיצבים, בהתאם לצורך, בידי שלבי השיעור השונים בחזית המחלקה, להדגמת אופן החזקת הנשק והפעלתו, תוך מתן האפשרות לראותם מכיוונים שונים.

• הפקודות לתרגול ניתנות מן המרכז על-ידי המדריך — כשהמדריכים-העוזרים, הממונים על יחידות-המשנה שלו, מנדאים ביצוע נכון של פעולות, מתקנים שגיאות ומוציאים את אלה שמפגרים במיוחד. המדריך-המומחה עוקב במבטו מדי פעם בפעם אחרי 2-3 חיילים. ומשהגיע למסקנה כי הפעולות הובנו ותורגלו כראוי — עובר הוא לשלב הבא.

• החיילים המפגרים זוכים לטיפול נפרד על-ידי אחד מן המדריכים-העוזרים.

השינויים שיתחייבו

אין המעבר לשיטה זו מחייב שינויים מוחשיים מידיים בחומר ההדרכה. השינויים הם בעיקרם ארגוניים; בשלב הראשון ניתן להסבירם בהוראת-אימון כללית. השינויים שיהיה צורך לבצעם במרוצת הזמן הם: א. בכותרת מערך השיעור — שינויים לגבי גודל יחידת האימון וכמות עזרי-האימון; ב. בגוף מערך השיעור — קביעת עמודה מיוחדת להסברת שיטת פעולתו של המדריך-העוזר.

האמצעים הנדרשים

הנשק — המחולק היום ביחידות-המשנה, ביחידות המאמנות טירונים בעיקר, חייב להיות מרוכז ריכוז יחידתי או בסיסי ומזרם ליחידות-המשנה לפי תכנית ה-

אימונים. התנאי לכך הוא, כמובן, תכנון אימונים מרכזי ליחידות-המשנה ולקבוצות-האימון על-ידי מפקדת היחידה או הבסיס.

עזרי-האימון — יהיו זקוקים לתוספת וגיוון, שכן ידרשו עזרים מיוחדים הנותנים לתנאים החדשים: כרזות מאירות-עיניים, שניתן לכסות ולגלות חלקים מהן; מערכות נעות ומוגדלות של מנגנונים; מערכות שקופות של כלי-נשק; חתכים של כלי-נשק — הן בצורת כרזות והן דגמים חתוכים ומוגדלים. כן דרושים: מגבירי-קול לכל יחידת-אימון לצרכי שליטה, מתן פקודות ופיקוח גם באותו חלק של התרגיל אשר יהיה בו צורך בפריסה רחבה; סרטי-ההדרכה, להצגת נושאי השיעור מעיקרו ולהסברת סוגיות טכניות מורכבות, כגון פעולת מנגנון כלי-ידי או מערכת-קשר (דבר זה יחייב העמדת מכונת-הקרנה לרשות כל גוף מאמן); וכן — כל שאר העזרים המקובלים, כגון לוח שחור, רשם-קול, ויזגרף ואפידיוסקופ. רצוי להתקין במוקד קטנות מוגבהות — כמקום שבו יעמוד המדריך.

ההשפעה על שיטת הכשרת-מפקדים

עוד משעת אימון הטירון יכיר החייל שיטת אימון זו המוצעת כאן. כלומר, החייל שיגיע לקורס מ"כים ידע מראש כי זוהי שיטת ההדרכה המקובלת בצה"ל. אף בקורס מ"כים יבוצע כל האימון בשיטה זו. פרקהחזרה של לימוד כלי-נשק והחלק העיוני יתנו בשלמותם בשיטה זו — כדי שיהיה הדבר מקובל על המ"כ לעתיד; ואילו בפרקהההדרכה יתורגל המ"כ לפעול כמדריך-עוזר וכמדריך. בקורס-קצינים יתורגל החניך בפרקהההדרכה בתפקידי המדריך — אך גם בתפקידי מדריך-עוזר, על-מנת שידע אחר-כך להפעיל ולכוון את הללו ביחידתו.

הבהרות אחדות

בעקבות התנגדות שהובעה על-ידי מפקדי דים שונים והספיקות שצוינו לגבי התאמת השיטה המוצעת לצה"ל, אנסה לפרט להלן הבהרות אחדות נוספות. באלו מקצועות אפשר להדריך בשיטה זו? השיטה שהוגדרה כאן מתאימה לאימון במקצועות עיוניים וטכניים. את

הנושאים העיוניים ילמדו במסגרת הגדולה ביותר הניתנת לריכוז — בדרך-כלל בפלוגה. את המקצועות הטכניים ניתן להקנות במסגרת מחלקתית, כמו-כבר לעיל.

במקצוע השדאות, כולל שדאות-פרט, יש לעסוק, לעומת זאת, ביחידה אורגנית — בכיתה או במחלקה — אך מבלי לבטל, כמובן, את הצגת-הנושא והצגת-התכלית על-ידי מפקד הפלוגה או המחלקה, כפי שהדבר נעשה גם כיום.

באלו סוגי יחידות ניתן להדריך בשיטה זו? התשובה: בכל יחידות צה"ל. כיסוד טובה השיטה במיוחד לאימון הטירון; אך אין כל מניעה לנקוט בה גם ביחידות שאינן טירוניות, כשהמדובר הוא בחזרה על תפעול נשק, או באימון במקצועות. האם לא תיפגע רוחו של הסגל הנמוך בשל נקיטה בשיטת-ההדרכה זו? סגל המפקדים בצה"ל אינו רגיל לדרך זו ואולי אף אינו מוכן, מבחינה נפשית, לבחור בה. מתעורר החשש של הכנסת המדריך ל„שטח צר“ והפיכתו לבורג קטן חסר-ענין. הנחה זאת — מוטעית ביסודה. אין הכוונה לקצץ כנפיו של המדריך המ"כ, שכן, בחלקם הרי יעסקו מדריכים אלה בהדרכה במקצועות בהם יתמחו; ובמקצועות האחרים יישמשו כמדריכים-עוזרים. יתר-על-כן: את נושאי השדאות יקנו כל המדריכים בעצמם, כמפקדים, ליחידותיהם האורגניות.

לסיכום

הוצגה כאן שיטת-ההדרכה שתכליתה ליעל את ההדרכה בצה"ל ולהביא להשיגים טובים יותר בהפעלת הנשק. אין מטרת השיטה להשיג חסכון בזמן. המטרה היא לנצל כראוי את הזמן המוקצב לאימון ולהפיק ממנו את מלוא התועלת על-ידי תרגול רב ככל האפשר. תהיה זו שגיאה לצמצם את משך השיעור מתוך מחשבה שגם אז מספיקים לעבור 4-5 תרגולים. הכוונה המפורשת היא להרבות, כל האפשר, בתרגולים ובתפוצה עוליים טכניים.

אף בסגל המדריכים — לא נחסוך מאומה. הכוונה היא לודא כי המדריך הטוב ביותר הוא שיהיה מנהל השיעור והמדריך-הראשי, בעוד שכל יתר המדריכים עוזרים על-ידו.

„יש לשכלל בתמידות כל דבר, אף זה שבשלב הנתון הריהו משוכלל ביותר; שכן במרוצת הזמן, עם התפתחות המדע וה-טכניקה — אשר אינה רוגעת לעולם — מתישן אף החדיש ביותר“.

ג דלו הדרישות להכשרתם של הצוערים בבתי-הספר הצבאיים והן מציגות בפני קציני-ההדרכה משימות חדשות. בתחום מתודיקה של ההדרכה בבתי-הספר הצטברו כבר בעיות לרוב המחייבות תשומת-לב מרוכזת ופתרון הולם. במקרים אחדים יהיה צורך לשכלל את צורות ההדרכה ושיטותיה. הנקוטות כיום; ואילו במקרים אחרים הכרחי יהיה לדחותן כליל. ובראש-דוראשונה מתייחסים הדברים דוקא למקצועות-היסוד של ההדרכה — כגון הטקטיקה, הטקטיקה-המיוחדת* וכן בתחומי ניהול-האש והמתודיקה.

למרבה הצער, יש ורק מתוך היסוס רב נותנים להחדש להדור אל תוך חייה-ההדרכה; והתוצאה: שיטות ישנות בולמות את מהלך העבודה, ומפחיתות את איכות הכשרת הצוערים. בסופו של דבר, כך למשל, ידוע כי זה מזמן נוצר הצורך לחדול משיטות הדרכה בהן היו הצוערים בגדר מאוינים בלבד והמדריך ניסה להקנות להם את המתודיקה בעזרת ההרצאה או הדגמה אישית. עתה מתורגלים הצוערים ברוב בתי-הספר במסגרת יחידתית מציאותית (כגון מחלקת-רובאים או פלוגת-רובאים), בה הם משמשים בתפקידים שונים. אך שנים רבות נדרשו בטרם נתאזרחה שיטה תכליתית זו. היו קצינים שחששו מפני קשיי תכנונם וארגונם של שיעורים ותרגולות כאלה. פה ושם אף לא ניסו כלל להחדיר את השיטות החדשות, על אף יתרונותיהן הבולטים-לעין. כך שאין זה בדרך-מקרה כי אף כיום מגנים את בתי-הספר הצבאיים הסובייטיים על הכנתם המתודית הלקויה של בוגריהם. אמנם, לא מעט נעשה כבר בבתי-הספר הצבאיים כדי לקרב את ההכשרה המתודית של הצוערים אל ממשות תנאי-עבודתם של הקצינים ביחידות. אך תהיה זו טעות לדרוך עתה במקום — ולא לנצל כראוי גם אפשרויות נוספות — השמור רות עדיין „בעתודה“ — להעלות מומחיותו המתודית של הקצין-העתיד. החשובה ביותר שבאפשרויות אלה — הלא הם אותם אימוני היום-יום הכלולים ב„תכנית הרגילה“. הכל מסכימים שהצוערים קולטים במהלך התאמנותם אותן צורות הדרכה ושיטותיה הנקוטות בבתי-הספר; בשיטות אלה משתמשים הם אחר-כך בעבודתם ביחידותיהם. פירושו של דבר, כי ככל שהשיטות והאמצעים של הכשרת הצוערים יקרבו יותר אל המתודיקה הנהוגה בהדרכה בגייסות — כן ירבו הצוערים לרכוש את ההרגלים המתודיים הדרושים להם לעבודתם המעשית ביחידותיהם.

ענין רב נודע ביחוד לצד המתודי של תרגילים טקטיים. באורח הגשמת הכלל „למד את מה שיהיה נחוץ במלחמה“ — מבחין הנך לעתים בחד-צדדיות מסוימת; בעת האימונים דורשים המדריכים, ברוב המקרים, מן הצוערים התגברות על קשיים פיסיים בלבד. המתאמנים פועלים בחגור מלא, בקצב מהיר, תוך מתח פיסי רב. וכל זה — נכון. אך עדיין נשאלת

* טקטיקה מיוחדת פירושה — הטקטיקה של הפעלת חילות-הסיוע.

קול. ס. מוצינוב

משימות הדרכה חדשות - שיטות מיושנות

פעיל בפעולות היחידות. לקחה של קתדרה זו — ראו
הוא לתשומת-לב.

*

הקרב כרוך בהכרח באבידות בלתי-נמנעות, אולם באימונים
ובתרגילים „שוכחים“ משום-מה תכופות עובדה זו. ככל
שייראה דבר זה כמשונה, הרי נמצאות היחידות בסופו של
„קרב“ בתקן מלא — הן בכוח-אדם והן באמצעי-לחימה;
אין המדריכים מודאגים מהעובדה שהצוערים מתאמנים לפקד
רק על יחידות בעלות מלוא-התקן, מבלי להתחשב באבידות —
ואינם מתנסים בניהול קרב על-ידי כוחות שדולדלו. זוהי
משימה הכרוכה בקשיים רבים ויש ללמדה.

במקרים רבים עדים אנו לביום גרוע בתרגילים טקטיים.
מטרות-דמות עשויות עץ-לבוד — התאמתן לכך מועטת,
בהיותן שטוחות וחסרות ממדהעומק, ואין הן מציגות בפני
המתאמן לא את אגפה של מטרה ולא את עורפה. הדבר
מוליך לפשטנות-יתר. במיוחד בולטים חסרונותיהן של מטרות-
דמות כאלה בעת אימון בטקטיקה. אין ללמד את הצוערים
להבחין בין מטרת „מקלען“ לבין מטרת „רובאי“ אך ורק
לפי ההבדל שבין צורות מתארו של דגם עשוי עץ-לבוד.
הגיעה השעה לסמן את המטרות בעזרת אמצעים חדישים
יותר, וגם במלאכה זו יש להתחיל קודם-כל בביה״ס לקצינים.
כדאי לחשוב, למשל, על יצירת דמויות „נפוחות“ בעלות 3
ממדים, העשויות גומי או חומר פלסטי; כדאי לבנות רכב
זחלי זעיר-ממדים על שלדת היסע-עצמי, אשר מבנהו יאפשר
לו לגרור אחריו „מטרות“, או שתורכבנה עליו דמויות
גדולות-ממנו, שניתן יהיה להחליפן במהירות תוך כדי תנו-
עתו. בבתי-ספר אחדים מביימים עתה מטרות באמצעות חיקוי
לקול ולאור — נוסף על הקצאת כלי-קרב ממשיים. רבות
הדרכים לשיפור מערכת הביום, אך העיקר הוא להבין כי
דמות עשויות עץ-לבוד הנה אמצעי שעבר עליו הכלח, ובמקומה
יש להעלות משהו חדיש יותר.

פעילותו ההדרכתית של מורה-לטקטיקה בבית-ספר היא
רבת-פנים במיוחד. הוא האיש המעצב יותר מאחרים את
דמותו של המפקד לעתיד. מחובתו ללמד את הצוער להשתמש
בציור, לפצול, לצרכי הקרב, של הידיעות שהוקנו לו במקצועות
השונים; אולם במילוי תפקיד זה נעצרים תכופות המדריכים
בחצי הדרך. לדוגמה: נניח שעלה בידי המדריך לעבד
תרגיל טקטי בשילוב מוצלח עם נתונים טופוגרפיים —

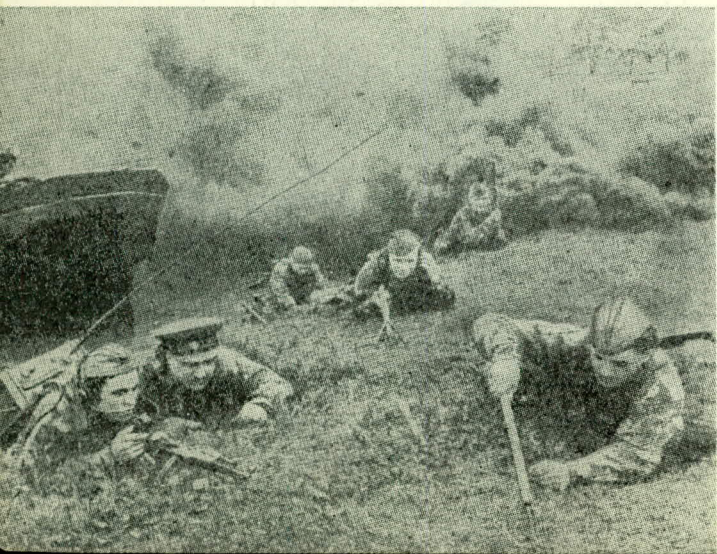
תנאי-קרב מציאותיים...

השאלה: האמנם הובאו כאן בחשבון תנאי-הקרב כולם?
והתשובה היא: לא! שכן מתעלמים כאן מאותם קשיים
שכדי להתגבר עליהם הכרחי אימוץ כוחותיו הנפשיים וה-
מוסריים של האדם. האמנם יתכן לראות כ„תנאי-קרב מצי-
אותיים“ מצבים בהם רובצים המתאמנים אי-שם בפאתה של
חורשה נאה ומצלה או ליד גדתו של נהר שלו — שם שום
דבר אינו עשוי להפר את הרהוריו של החניך בבעיה או
משימה שהוצגו בפניו? אמנם, אין זה קל לעשות את
התרגול לקשה ומורכב עוד יותר על-ידי הגברת המתח
הנפשי המוטל על המתאמנים.

אסור להפריז כאן עד כדי קיצוניות — כפי שמציע, למשל,
האמריקני ריג בספרו: „הכשרת-קרב של גייסות“. אך יהיה
זה מעשה נבון בהחלט ליצור בתרגילים טקטיים תמונות-מצב
ידועות שמדגימות הריסות אופייניות לשדה-הקרב או ללוות
את עבודתו של המפקד בביום רעש וקולות-נפץ, שהגם חלק
בלתי-נפרד של כל קרב. והרי אין זה קשה כלל לבצע זאת,
על-ידי השימוש באמצעים פירוטכניים ורדיו-טכניים. מסי-
בות-מצב כאלה תאלצנה את הצוערים לאמץ לא רק את
גופם אלא גם את מוחם ונפשם; הן תסייענה לעיצוב האופי,
קור-הרוח ויכולת השליטה-העצמית.

זאת ועוד. את כל „סיבוכי המצב“ הנוצרים באימונים הטק-
טיים מכניסים — ברוב-רובם של המקרים — באמצעות נתוני
פעולת-האויב. ואילו פעולות יחידותיו של צדך אתה —
מתבצעות בדרך-כלל באופן „חלק“, בדיוק לפי התכנית. אולם
לקח המלחמה מורה כי יחידות הפועלות בקרב — כולל
יחידות מסופחות ומסייעות — אינן ממלאות תמיד את משי-
מותיהן כפי שסומנו להן בפתרון שנקבע בהחלטת המפקד —
וזאת בגלל סיבות שונות ורבות. לעתים תכופות מושגת
ההצלחה רק על-ידי השקעת מאמץ רב ויגיעה עקשנית.
כאשר במלחמה, מפקדה של יחידה היה מתערב בלי-הרף
במהלך הקרב וניהולו, מברר את המצב ובהתאם לכך מכניס
תיקונים בתכנית הראשונית. מפקד בעל תכונות ארגוניות
טובות — היה מצליח לעשות זאת במהירות. משמע, שיש
לספח בהתמדה תכונות אלו בקצינים העתידים — ובעיקר את
היכולת לשלוט על יחידה ולהנהיגה, במצבי-קרב מורכבים
ודרוכים.

בשטח זה נצבר לקח מאלף רב על-ידי הקתדרה-לטקטיקה
שבראשה עומד הקולונל פרייאמץ'נקו. כאן יוצרים המדריכים
באימונים מצבים מורכבים לא רק על-ידי הכנסת נתוני
פעולת האויב אלא גם על-ידי העמדת היחידות המתאמנות
בקשיים מבצעיים (כגון שטח היערכות לא נוח, משך-זמן
מוגבל וכיו"ב). בתחילה היו הצוערים מאבדים עשתונותיהם,
משראו כי יחידות אלו או אחרות פועלות שלא בהתאם
לכונתם. אולם דוקא הודות לכך נתאפשר כי ישתכנעו הצו-
ערים שאכן, קבלת החלטה והטלת המשימה — אינן אלא
תחילתו של הענין; ואילו העיקר הוא היכולת לממש את
ההחלטות במציאות. אך לשם כך חשוב לחוש ברציפות את
„דופק“ הקרב, להשפיע על מהלכו, לדעת לבוא במועד
לעזרתה של יחידה, לתקן אישית מצב קריטי שנתהוה.
תוצאותיו של אימון כזה לא איחרו לשאת פרינו; עדי-מהרה
החלו צוערים רבים רוכשים כושר ארגוני ומתערבים באופן

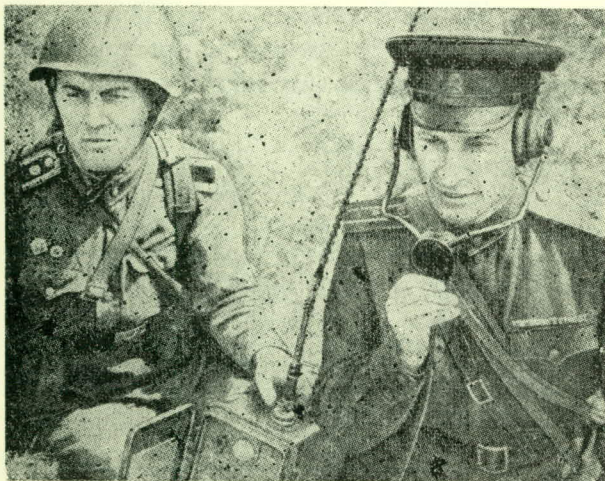
אף כי המטוחים האוטומטיים מאפשרים עתה להסתפק במחציתו של זמן זה. על כך מעיד נסיונם של בתי-ספר אחדים: לשם ביצוע תרגולת-הירי עלידי החניך נחוצות, בדרך-כלל 10—15 דקות; את הזמן שנותר אחר הירי הכרחי לנצל באופן תכליתי. לצערנו, טרם נפתרה בעיה זו.

ארגון האימון בניהול-אש מצריך עתה בדיקה ושכלול מהותיים — הן בשדה והן בחדר-הלימודים. לא מזמן נודמן לנו לבקר בשיעור המוקדש ללימוד תותח הטנק. מוזר היה לראות כי הנושא העיקרי של הלימוד — התותח — עמד בחדר כילד מיותר. המדריך, מיור פטרוב, לא פנה כלל לעבר התותח והשתמש רק בכרזות. אך משפנה לתותח — הוקף לפתע התותח בטבעת צפופה של צוערי המחלקה. במצב זה קשה היה למדריך להראות דבר כלשהו כראוי למתאמנים. נמצא, שהמתאים ללימוד רובה או מקלע — לא יתאים ללימוד תותח, טיל או כלי-קרב אחרים גדולי-ממדים. שמא מוטב, במקרים כאלה, לותר על האימון במסגרת המחלקה — ולחלקה לצורך האימון, לשניים? השיעור הניתן לכל אחת משתי הצאי המחלקות צריך להיות במקצוע שונה — אך הוא ינתן במקביל, ולאחר זאת תתחלפנה השתיים בנושאי-השעור.

גם בשדה לא תמיד תכליתי הוא לארגן את הלימוד במסגרת מחלקתית דוקא. למשל, עדיף לערוך את אימוני הירי במסגרת פלוגת צוערים. ראית-היסוד לטובת נוהג זה היא האפשרות לקרב קרבה מכסימלית את המתודיקה של הכשרת הצוערים לאופן ארגונם של האימונים ביחידות (אליהן עתידים הם להגיע לבסוף כמפקדים).

לפני התחלת הירי נקבע לכל צוער תפקידו בפלוגה — לפי הרכבה התקני של פלוגת רובאים. אימון-הירי עצמו מתנהל בדומה לנהוג בגייסות: כל אחד יורה מכלי-הנשק הקבוע. כדי שיוכלו הצוערים לבצע תרגילים גם בכלי-נשק אחרים, יש לחלקם לתפקידים שונים לכל אימון ואימון. נמצא, כי תוך-כדי-כך ימלאו רבים מהם תפקידי-פיקוד. לשידוד כזה של מערכות-ההדרכה זקוקה גם הכשרתם לניהול-אש טוב של הצוערים שבבתי-הספר המקצועיים. לא מזמן

צוער, בצד מפקד-מדריך, לומד לפקד בעצמו על תרגיל

דבר זה כשלעצמו נחשב להשג רב. אולם נשכח אז מלב רבים כי תשלובת מעין זו חייבת להיות בגדר תופעה מתמדת ולחול על כל מקצועות-היסוד. ביחוד רבה ההסתפקות בקיום צורות חיצוניות (פורמליזם!) בלבד לגבי השילוב שבין האימון-הטקטי לבין ההכשרה בניהול-האש. באימוני טקטיקה, כפי שהם נהוגים ברוב המקרים, אין שילוב זה חורג מתחום מתן פקודות לפתיחת אש או הצגת משימות-אש. ברם, נחוץ להציג לא רק בעיות בתחום ניהול-האש — אלא אף לפתרון. מופיע עתה הצורך ביצירת אבזרים מטל-טלים וזולים שבאמצעותם אפשר יהיה לביים אש-נשק-כוחות-ך-אתה באזורי המטרות. באימוני-לילה, למשל, לא קשה להשתמש במערכת-השמל לביום כדורים נותבים.

עזרה רבה למדריכי-הטקטיקה בהשגת שילובי הגומלין של מקצועות שונים באימונים יכולים להגיש מפקדיהן של יחידות הצוערים. מאחר שמפקדים אלה מבקרים תכופות באימונים, רואים הם הן את נקודות התורפה שבהכשרת הצוערים במקצועות השונים והן את הצדדים החיוביים שבה. ננית, כי חלק מן המתאמנים לא סיגל לעצמו היטב את הטלת הרימונים תוך כדי תנועה בתוך חפירות. יהיה זה הגיוני לאמן צוערים אלה, בהדרכת מפקד המחלקה שלהם ובמסגרת התרגול הטקטי, התאמנות נוספת בהתקפת חפירה אגב הטלת רימונים. מפקד המחלקה יכול גם לבחון האם תופסים הצוערים נכונה את העמדות לירי, כיצד מכונים הם את כלי-נשקם, היודעים הם להשתמש באמצעי הבטחה אישיים בפני רדיו-אקטיביות, וכו'. כדי שהעבודה לא תנוהל ללא ביקורת, רצוי לעבד מכלול תקנים ורמות-השג שעל הצוערים להגיע אליהן, ואשר ע, קיומם צריך להשגיה ולפקח מפקד מחלקת-הצוערים.

בשנים האחרונות הוגשם בבתי-הספר ארגון-מחדש של מערכת התקני האימון ועזריו. אוטומציה וחשמול פילסו לעצמם דרך אל מרכזי-האימון. מערכת עזרי-אימון חדשה זו שעברה תחת שבט האוטומציה מאפשרת לצופף במידה ניכרת את תכנית האימונים ולהגביר את ניצול הזמן; מה שבוצע עד כה במשך שיעורים אחדים — נתאפשר כיום לעשותו בשיעור אחד או שניים. במציאות נסתמן כבר סגנון מיוחד ל"שיעור דחוס". הוא מתבטא בדינמיות רבה, בעומס מכסימלי על הצוערים ובארגון מדוקדק. אף הזמן הנדרש לתנועה ממקום למקום מנוצל להדרכה.

לא מכבר נערך אימון בבית-הספר הכלל-צבאי (על-חילי) הגבוה שבלינינגראד עלידי מיור סמיונוב וקפיטן טראבין. האימון החל מיד עם עלות הצוערים על רכבם: משאית ונגמ"ש. תוך כדי תנועה נמסרו נושא התרגיל, מטרותיו, הוסברו תנאי התרגיל, נערכה חזרה על פעולות שכבר נלמדו והודגמו. משהגיעה היחידה אל שדה-המטוח, התקדמו שתי כיתות בריצה למקומות האימון שהוכנו מבעוד מועד; הכיתה השלישית התאמנה על הנגמ"ש הנע. הכל נעשה בדייקנות ובקצב מהיר. התרגול נמשך גם בדרך חזרה — והגיע לסימום בבסיס-ההדרכה עצמו.

על אף שמערכת התקני האימון ועזריו נשתכללה, יש ונתקל הנך עדיין במקרים של שימוש בלתי-תכליתי בה בשעת-האימונים. כך, למשל, מקציבים לאימוני-הירי 6—5 שעות —

מתקלנו באחד מבתי-הספר הארטייליים בגישה „מקורית מאוד“ אל האימון בירי מכלי-נשק של רגלים. השתרשה שם דעה כי די לתת להם, לצוערי-תותחנים, ירי „לנסיון“ ברובה ובאקדח באופן שטחי בלבד. פירושו-של-דבר כי הקצין המתאמן דילג על השלב של אימון בכיוון יריה — וניגש ישר אל ביצוע הירי באקדח. אין תימה כי רק פחות ממחציתם של הצוערים הצליחה בתרגיל זה.

מיום ליום מתרחבות האפשרויות להחדיר למתודיקה הנהוגה את האמצעים הטכניים החדשים-ביותר: כגון, סרטונים, רשם-קול וטלביזיה. בבתי-הספר הכללי-צבאי הגבוה לפיקוד שבמוסקבה מהתמשים בדרך מענינת למדי במסירת נתוני-מודיעין על האויב לצוערים: באמצעות רשם-קול. רישומי הסרט נעשים בשפה זרה, בצורת שיחות-אלחוטיות של ה„אויב“, שנקלטו בהאזנה. בבתי-ספר אחדים נרשמים על-גבי הסרט דבריו של הצוער שהוטל עליו להדריך בשיעור. לאחר-מכן מקשיבים — במהלך ניתוחו של השיעור — שוב לדברים אלה חלקים-חלקים כשהם משודרים מן הסרט; ונוצרת על-ידי כך האפשרות של חזרה מדויקת על מהלכו של השיעור. כך ניתן לבדוק את טיב הסבריו של המדריך ולעמוד על השיבושים בהם נכשל בדיבורו. אכן, פה ושם מתגלית גם תופעה רצויה-פחות: נטיה להשתמש באמצעים הטכניים החדשים בראש-וראשונה להשגת אפקט חיצוני — „למען הרושם“.

מטיים ואלקטרוניים למרכזי-האימון ולבסיסי-ההדרכה, וכן התקנה-מחדש של חדרי-הלימודים ושכלולם — כל אלה הצריכו עבודה רבה — וממילא גרם הדבר להאטת תנופת היוזמה והחידוש בתחום המתודי. הסיבה העיקרית נעוצה בכך, שהעבודה המתודית של הקתדרות וחוגי-האימון למק-צעות הצטמצמה בדאגה לביצוע המשימות השוטפות של יום-יום, ללא נסיונות רציניים „להציץ אל תוך העתיד“.

קצינים רבים שכחו כי החשובה במטרותיה של העבודה המתודית היא בדיקתן בעבודה המעשית של תוצאות השיטות החדשות בהדרכה. מצויים היו מדריכים אשר השלימו עם רמות ההשגה הקיימות עד כדי כך שחדלו אף לדבר על נסיונות מתודיים בעלי מעוף והעזה פדגוגית. ההמתנה להוראות מלמעלה הפכה מנהג. כך הורגש, במידה זו או אחרת, ששיטות העבודה המתודיות של הקתדרות השונות וחוגי-הלימודים לסוגיהם צרות-והולכות. תרגולות-הדגמה הן שהפכו לאמצעי-אוניברסלי כמעט ויחיד להעלאת רמת שליטתם של המדריכים במתודיקה. ראשי הקתדרות בקבעם בפסקנות: „שיעשו את הכל כפי שהודגם לפניהם, וכפי שראו“, הביאו את המדריכים לידי מחשבה שבמתודיקה הכל חייב להיות אחיד, ואין לחרוג-מן-המסגרת. היש, איפוא, מקום לתמוה שמעטים הם הקצינים המחרפים נפשם להציע — ולו בצורת נסיון בלבד — שיטות הדרכה ואופני הדרכה חדשים, ול-השתמש בהם בפועל, להטיף בלהט לנסיונות בהם החלו ולשכנע גם את האחרים בנכונותם.

בשעתו דובר לא מעט על החדרת השימוש בסרטים כאמצעי-הדרכה. אך שיעור מסוג זה עודנו בבחינת דבר נדיר בבתי-הספר. והלא הדבר עשוי לפתוח אפשרויות בלתי-מוגבלות למתן אופי חי לשיעור. נקה, למשל, את ההרצאות בענין ההכשרה המתודית. בשיעורים אלה קשה להשתמש בכרזות, דגמים או אמצעים חזותיים אחרים. אולם קטעי סרטים שהוסרטו בגייסות בשעת הדרכת חיילים עשויים להיות כאן לברכה רבה.

קצין מנוסה אינו צריך להיות כבול על-ידי שיטת ההדרכה המקובלת על-ידי רבים. עליו לחפש ולנסות צורות ואמצעים חדשים, ולמדריך או מורה כזה יש לתת את האפשרות לבחון את רעיונותיו במבחן-המעשה.

הכרחי להעלות את מידת-ההתענינות של מדריכים ומורים בפיתוח עבודה מתודית-מדעית. זאת אפשר לעשות על-ידי קיצור שעות ההוראה שלהם, ועל-ידי מתן דחיפות ועידוד מלמעלה בצורות שונות.

במחקרים הנערכים על-ידי אנשי-צבא בתחום ההדרכה יש להעלות בראש-וראשונה בעיות כאלו שיש בהן ענין הן לבתי-הספר והן לגייסות. הדבר ירחיב את בסיסה של עבודה מדעית כזו ואת חוג המעונינים בתוצאות מחקריות. שיקול זה חייב להיות יסודי-מוסד לקביעת תכניותיה של עבודה מתודית-מדעית בעתיד.

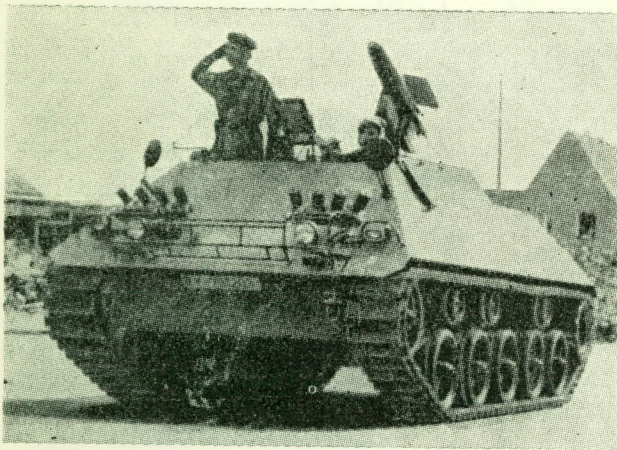
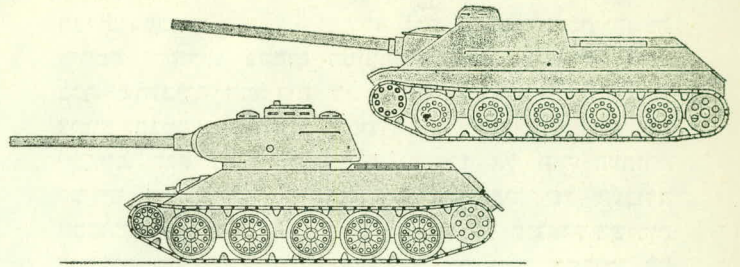
כל אלה הן רק אחדות מן הבעיות המתודיות המחכות לפתרון. נשאלת השאלה: מדוע דוקא במתודיקה נערמו בעיות בלתי-פתורות כה-רבות? ההסבר לכך טמון במידת-מה בעובדה שבשנים האחרונות רוכזה תשומת-לבם של קציני בתי-הספר בסוגיות שיקומה או שידודה של מערכת התקני-ההדרכה ועזרי-האימון. התהליך של החדרת התקנים אוטו-

לתשומת לבו של הקורא!

הדרכה יעילה - כן! קיפוח המשק - לא!

ברשימה של ס"ל עמוס ק. שהופיעה בחוברת קמ"ח (עמוד 36) נפלו שתי שגיאות המשבשות את כונת המחבר: בעמ' 36, שורה 11, כתוב: „דבר שכידוע אין למצוא אצל המ"כ“ וכי: צריך להיות: „דבר ש,כידוע אין למצוא“ וכי (המילה כידוע במרכאות!). ועוד כתוב באותו עמוד, שורה 13: „ליעל“ ולשפר את ההדרכה, כאילו יש סתירה בין שניים אלה; צריך להיות כתוב כאן: „ליעל“ ולשפר את ההדרכה הטובה, כאילו... המערכת מבקשת את סליחת הקוראים והמחבר על השגיאות המצערות.

בימים אלה נודע כי את יחידות משחית־הטנקים של הצבא המערבי גרמני מחמשים עתה בצירוף חדש של רכב־לוחם וכלי־נשק, שכיניו יהיה „משחית־טנקים־רקטי”. שלדת הרכב היא, בעצם, זו של ה„נגמ”ש 3 (היספנו סויה”30) של צבא מערב־גרמניה — אלא שהוכנסו בו שינויים־מה; והעיקר, שלא יהיה עוד חמוש בתותח־האוטומטי בן 20 מ”מ. תחת זה יבוא בו החימוש הרקטי; כנראה — טילים־מונחים מסוג „S.S.-11” הצרפתי. המקורות הגרמניים טוענים כי זו הפעם הראשונה פותח במיוחד דג־רכב מסוים לצורך היותו רכב־לחימה החמוש בנשק רקטי בלבד. מלאי־הקרב של הרקטות נמצא בתוך תא־הלחימה המשוריין, הגדול למדי, של ה„משחית”. באמצעות מנוף־הרמה שהותקן בתא ניתן להעלותן משם, שתיים מדי־פעם, דרך שני האשנבים הנפתחים־אוטומטית — לצורך הצבתן במצב־ירי. לקלע־המנחה — שהוא גם מפקדו של ה„משחית” (בתצלום

מענה־טקטי לציירוף טנק ס.א.

נראה עומד בצד־ימין) — ישנו התקן־ראיה־הותצפית פריסקופי המאפשר ל„משחית”, התופס עמדת־ירי, להשאר כולו מוסתר מאחרי מחסה. טווחו של הטיל הנ”ט, מנוה־החוט, עולה על 3.000 מטר. עובדה זו — היא המאפשרת ל„משחית” (כפי שמצייגת במפורש העתונות־הצבאית הגרמנית) לפעול נגד רכב־שריון „משגיח” של האויב אף מטוהים שלגבי לחימת־שריון הם גדולים. הרי שמדובר כאן לא רק בצירוף טכני חדש, של רכב ונשק, אלא בנסיון למתן מענה טקטי לבעיה לא־קלה.

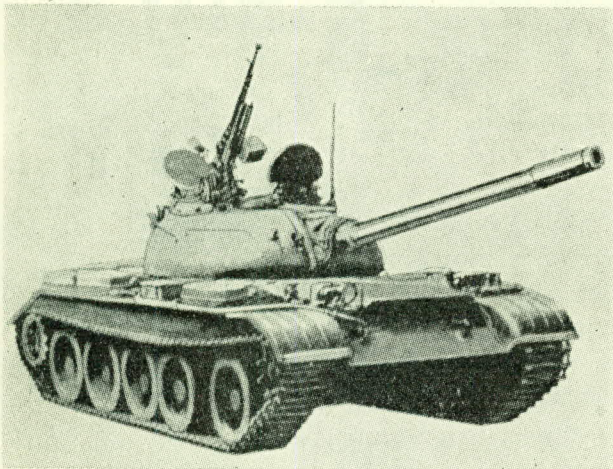
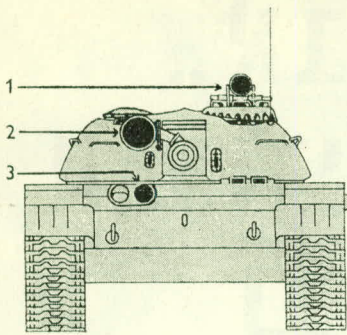
כידוע חימשו הצרפתים מקצת מן הטנקים־הקלים שלהם מסוג AMX-13 (שהנם גם טנקי־סיור, ומשחית־טנקים) בטילי S.S.-10 כבחימוש נוסף (בצד התותח). לעומת־זאת, הבריטים והרוסים ציידו בטילים נ”ט (לפחות לעתים — נוסף על המקלע־הכבד) רכב גלגלי דוקא; כנראה, למען עשות „משחיתים” אלה מהיר־תנועה ככל־האפשר — אך על חשבון גמישות־ניידותם בשטחים מבוותרים וללא־דרכים. הבריטים הציבו ברכב־סיור קל „פאראט” (התיצאה — המשחית „הורנט”) והרוסים — בנגמ”ש BTR, 40A־רקטי*.

נראה כי בצירוף זה של שלוש תכונות — רכב זחלי, שריון מלא (אם גם קל) ונשק־רקטי שטוחו עולה על 3 ק”מ — עוצב בצבא מערב־גרמניה „מתנגד” לא־מבוטל לרכב־הסיוע המשוריין של טנקים יריבים.

אצל רבים מקציניו הבכירים של הצבא המערבי־גרמני שמורים בודאי זכרונות של היתקלות באותו צמד־שריון טקטי אשר עוצב בהדרגה בצבא הסובייטי במהלך המלחמה בזירת־המזרח: טנק־בינוני (או אף כבד) המתקדם ותוקף, מזה — ורכב־ס.א. מזה. האחרון היה מוצב באגף או ממרחק־מה מאחור ה„משגיח”, באמצעות תותחו גדול־הקוטר ועדיף־הטוח, על פני שדה־הקרב — כשביכולתו למלא, בירי המדויק וארוך־טוח שתי משימות החיוניות לתוקף: להשמיד אותם כלי־ירי של המתגונן האורבים לטנקים — ולהגן על הטנקים־התוקפים „הגנה נגד־טנקית” מפני שריון־היריב*. משהו מעין צירוף כזה היה אמנם אף לגרמנים עצמם, אך נראה כי לא הובא לידי אותו גיבוש טקטי כבצבא הסובייטי; והעיקר: לגבי הצד הנמצא במצב של התגוננות, כמעט ולא שינתה העובדה הנ”ל מאומה. עתה שוב עומדת תכונתו של צבא זה בסיוע של היתקלות־צפויה באותו „צמד־שריון”, שרובו תוקף ומיעוטו „משגיח”; והוא מטכס עצה כיצד יוכל לציירוף כזה בשריון יריביו.

* בסוגיה זו — ראה מאמריו של פ. אנדרהיל ב„מערכות” חוב’ צ”ט (עמ’ 47-55) ובחוב’ ק”א (עמ’ 71-59) ומאמרו של לויט־רקול. קאינצקי בחוב’ צ”ט (עמ’ 58-56). — המער’.

טנק T-54 הסובייטי - „נוסח 1962“

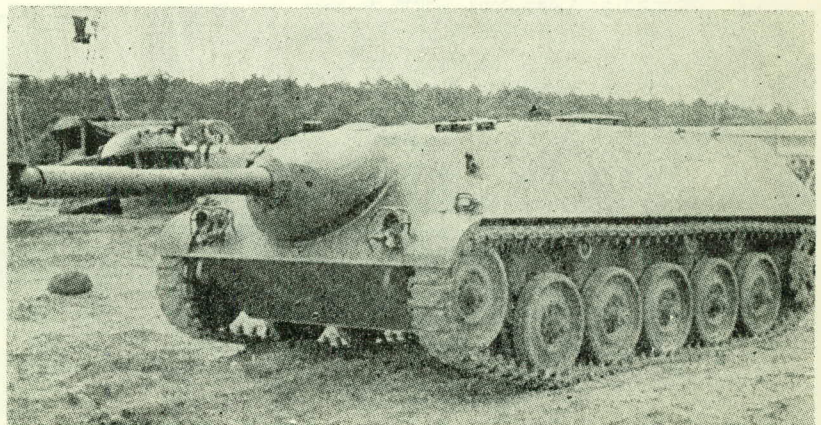
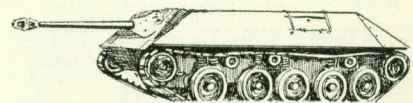

בסדרה החדשה של טנקים מדגם T-54 „נוסח 1962“ נראים, לדברי העתונות-הצבאית הגרמנית, כמה שינויים ושכלולים. אחד הבולטים שבהם הוא ציוד רב במכשירי-ראיה „אינפרא-אדומים“. מראה הזיתו של הטנק בגלגולו החדש נותר בתצלום הרצוף; ואילו בשרטוט סומנו (בהצגים 1, 2, 3), התקני ראות-הלילה הפעילים שבטנק:

1. זרקור-בילוש של המפקד, שהורכב על גבי המכסה המסתובב של כיפת-המפקד, קוטרו כ-20 ס"מ — ונראה שטנחו צריך להיות כ-400 מטר בקירוב;
2. זרקור-בילוש של התותח, כ-35 ס"מ קוטרו — המוצב במקביל לתותח בחזית הצריח, וטנחו מגיע ל-800 עד 1000 מטר;
3. זרקור-הנהג — שאינו „מאיר“ אלא את נתיב-מסעו של הטנק. מניחים, כי המפקד והנהג צוידו בפרסקופים חליפים ל„אינפרא-אדום“. מה טיבן של כונות-אופטיות אינפרא-אדומות של תותח-הטנק — דבר זה אינו נראה מתוך התצלום והשרטוט.

נגמ"ש-משחית-טנקים כדמותו וכצלו

ההיו בידי הצייר של „מערכות“ תצלומים או תמונות של משחית-הטנקים החדש, אשר צבא גרמניה-המערבית מנסה לפתחו על בסיס הנגמ"ש ה„ארוך“ הקיים שלו? לא — לא היו. על שום מה נשאלת השאלה? ב„מערכות“ קמ"ח פורסמה הידיעה בענין זה; ובאין עדיין ה"צילום בידי המערכת, ניסה הצייר את כוחו — ואת דמיונו היוצר במסגרת ההשערה ההגיונית — לצייר את דמות ה„משחית“ המתקבלת על-הדעת. והנה, בגליון בטאון צבאי גרמני מאוקטובר 1962 הגיענו עתה תצלום של אותו כלירכב-משוריק; ולקוראי „מערכות“ ניתנת האפשרות לראות, להשוות — ולהסיק את מסקנותיהם בענין דיוק מלאכתו של הצייר.

.. אבל הגבורים נבר עיפיים, עיפיים...

הרהורים על עיפות באימונים

סא"ר אלחנן אורן

„מסעות־סבל“ ארוכי־טוה של חיילים עמוסי „הגור־פילים“ והנתונים ל„משמעת־מים“ — כל אלה הלפו ואינם. מי שהלך בהם, נושא עמו את זכרונם כחוויה בלתי נשכחת. המפקדים והחניכים האמינו כי כך יתחשלו למבחני־קרב; עד שבא המחקר הרפואי והוכיח כי אותו סוג מקודש־מסורת של „משמעת־מים“ — אף שטובה היתה כונתו — החטיא את המטרה ורק סיכן את חיי החיילים המתאמנים.

ובכן, כיום כבר לא מצויים מפקדים המצי מיאים את אנשיהם במתכון, ובוודאי אין כאלה (ולא היו כאלה) הנוטים להרעוב את חייליהם. אבל עדיין רבים מאד המפקדים שמתוך מיטב הכוונות — לאמן, לחשל, להכין לקרב — אינם מניחים לחייליהם לנוח! החייל אינו ישן דיו ואינו נח דיו, הן בהימצאו ביחידה והן בקורסים. ומתבקשות השאלות: האם מחסור ממושך ומצטבר בשינה הגו פחות חמור ממחסור במזון ובמים? האם שעות האימונים הרבות והדחוסות משיגות את מטרתן?

תכניות האימון מושתתות, לרוב, על מערכות־שעות שבועיות מעין זו:

3	ימ־אימון, כ"א	10 שעות
(8 ש' יום, 2 ש' לילה)		30 שעות
2	ימ־אימון, כ"א	8 שעות
יום 1		16 "
		6 "

סה"כ 52 שעות

והמגמה המוסברת היא כי מכסת־שעות זו ניתנת לחלוקה לשעות יום ולילה גם בצורה אחרת, כדי „למצות שעות־אימון נוספות“ לפי הצורך.

אולם מספר זה של 52 שעות־אימון בשבוע עדיין רחוק מלתאר את המצב לאמתו. פעמי־לוח־האימון השבועיות מקיפה שעות רבות יותר (שלא לדבר על „טרטורים“ ועל „נגי־לות“ שמחוץ למניין...), שכן מוטל עלינו ל־הוסיף למערכת־השעות הנ"ל תוספת קבע של משכי־הדרכה ושעות פעילות רבים:

- התעמלות־בוקר;
- מסדרי־ביקורת של נשק, הגור ולבוש (שלא להזכיר את ההכנות וה„שפשוף“ לקראתם);
- ידוע ומקובל שמתחסיים ל„שתי שעות אימון־לילה“ במידה רבה של גמישות, וה־נטיה הכללית היא שתהיינה אלה „שעות ארוכות“;
- בדרך כלל נוספות על שעות האימונים פעולות תרבות ובידור, שההשתתפות בהן היא חובה;

• שינון הנלמד וחזרות עליו, שהנם נחל־תם של חניכי־קורסים, אינם כלולים בתכנית המקורית; והזמנים המוקצבים בה ל„עבודה עצמית“ רחוקים מלשקף את הזמן המושקע למעשה;

• כל מי ששובץ ל„קבוצת־שיפורים“ באחד הנושאים, יעבור בה את האימון ב„זמנו ה־חופשי“;

• באשר לתרגילים ממושכים, מקובלת „הנ־הלת־השבונות“ שאינה מצצה במדויק את ה־מאמץ ואת משכי־הפעילות ללא־מנוחה. ל־דוגמה: תרגיל דו־צדדי, הנמשך 36 שעות רצופות, נחשב ל־18 שעות־אימון. כל מי שהתנסה במתח ובמאמץ שבתרגיל דו־צדדי ביחידות קטנות, יודע כי החניכים „יימצאו על הרגליים“ יותר מ־18 שעות...

ומאחר שהמגמה המוצהרת היא „למצות שעות־אימון נוספות“, ממילא ברור כי מחוץ למנין שעות־האימונים מוסיפים שעות פעמי־לוח מנהלתית הדרושה לאימונים:

- ההסעים אל שטחי האימונים, והמסעות ברגל מהמאהל אליהם, נערכים בחלקם שלא על חשבון שעות־אימונים מתוכננות, אלא תוך ניצול זמן ה„מיועד“ לשינה ולמנוחה;
- הזמן הניתן להקמת מאהלים ולפירוקם אינו „מכוסה“, בדרך כלל, במשכי־אימונים;
- זמני שמירה אינם נלקחים בחשבון כ־מאמץ־האימונים; וכן — אזעקות ומסדרי־כינונות.

• הטיפול בנשק לפני היריה ואחריה, ובי־קורת־הנשק, אינם נכללים, כמובן, במשכי האימון.

נציין כאן תופעות נוספות אחדות המביאות לידי תוספת עומס ולגרעון בזמני מנוחה: מתוך התחשבות בממצאי המחקר הרפואי־מטאורולוגי, מחייב סדר־היום לאימונים ב־קיץ להשכמה מוקדמת מאד, כך ש„גרעונות“

האמרה אומרת: „אין די להביא את השור אל הנהר — צריך שאף ירצה לשתות“... אך אפשר לומר: „צריך שאף יוכל לשתות“. זוהי כמעט סממת רשימתו של סא"ל אלחנן אורן הדנה בסוגית „עיפותו של החייל“. בכך הופך הוא לממשיכו של גנ. ס. ל. מרשל, במחקרו הקלאסי על התיגעות החייל בשל העומס הפיסי המופרז הרובץ על כתפיו — אלא שהוא מרכז את תשומת־לבו במחסור בשינה. טענתו: בהגדלת משך האימונים ותעסוקת החייל „מרויחים“ אמנם שעות — בעיקר על חשבון השינה; אך שכרן יוצא בהפסדן, כאשר המתאמן אינו מסוגל בפועל לקלוט את הומרי־הלימוד באותן שעות הר־צאה ולימוד הנחשבות כ„שעות־אימון“ יערי לוח. ומי לא חזה זאת מברשו?

שינה, שנוצרו בגלל "מתחת" שעות-אימון בלילה, נותרים עדיין ללא "כיסוי". כמורכב ידוע שהחניכים היוצאים לחופשת-שבת, אינם גם מרבים לנוח בה — לעתים חולף זמן רב עד שמגיע החייל הביתה בהסעים או "ב-טרמפ", לאחר-מכן הוא "יוצא לבלות", והשיבה מ"יציאת-ערב" מתאחרת על פי רוב (אחרי הכל, גם החייל רוצה "למצות את השעות"). כל אלה מביאים לכך שהחיילים מתיצבים לאימונים ביום א' בהרגשה שהחופשה לא היתה פחות מאומצת מכל סדרת-משימות.

התוצאה ממתח אימונים ופעילות כזו היא חמורה. נניח לרופאים לנתח לפרטיו את הנזק העלול להיגרם לגוף החייל, ולתמוך את ממצאיהם בסטטיסטיקה על נפל רפואי. אך כולנו, כמפקדים, חייבים לדעת כמה עובדות-סוד:

- אין אדם מבוגר מקיים את מכסת-השינה החיונית לגופו בפחות מ-7 שעות שינה;
  - מנת-השינה חיונית לגוף האדם לא פחות ממוון ומשקה;
  - מאמצים מוגברים לימים מספר, הכרוי כים במיעוט שינה, אינם גוררים אחריהם נזק, אם ניתנת שהות להתאושש מהם. אולם אם הגרעון בשינה ומנוחה מתמשך והולך, מופיעים גילויים של עיפות מצטברת ומח-מירה;
  - העיפות משפיעה על הכושר השכלי (ולא רק על הכושר הגופני) וגוררת אחריה ירידה בכושר-הריכוז ועליה בעצבנות.
- ככל שנוצרה להקל על דעתנו בהציגנו ענין

זה כ"עסקי-רופאים", לא נוכל להתעלם מהנזק הישיר שגורם מתח-אימון מופרז לאימון נים עצמם. הנזק הנגרם הנו כפול, הן לחניכי כים והן למדריכים.

אשר לחניכים — עובדה היא שאינם קולטים כראוי את החומר הנלמד. אתה רואה חניכים מרכינים ראש ומנמנים בעיצומה של הצגה פלוגתית שבניהול המ"פ; הנך מוצא את הר חניכים בקורסים, "תופסים שלוח" (וקורא בעלוני הסיום כתבות נחמדות על המאבק במנום ועל כל ה"פנטזים" של ה"צליחה"); אתה מבחין ברישול ורפיון בעת שיעורי תר-גילבנשק. כל הסימנים האלה מעידים על כך שבעוד משה-האימונים נמתח יותר — "המתח" בשיעורים נעלם והולך!

ואשר למדריכים — ברור עד כמה מקשה לוחזמינים כה גדוש על הכנה-עצמית לשיעורים, ועד כמה מכביד הוא על יכולתם לעמוד במכלול משימות הפיקוד וההדרכה המוטלות עליהם. התוצאה — משך השיעור רים אמנם "נמתח", אבל השיעור — נח-רח.

וכאשר נוטה החניך לזנב, והמדריך אף הוא עייף ורוחו קצר, נוצר מעגל-קסמים: הביצוע הוא גרוע — המדריך מור סיף עוד "נגלה", את האחר הוא מריץ ואת חברו "מצמיד", ולבר סוף מספיקים בקושי לישון שעתים-שלוש לפני ההשכמה המוקדמת שלמחרת היום.

כאן אנו מצויים לשאול את עצמנו האם הדרישה להתחשבות בחניכים ולהרפית מתח-היתר באימונים אינה עומדת בסתירה לדרישת-היסוד של חישול חיילים והכנתם למלחמה? התשובה, לדעתי, הנה ברורה וחד משמעית, לא פחות מסיכומי המחקר בסוגית "משמעת-המים"; כלומר: כאשר מפרזים במתח אימונים, אין משיגים את תכלית ה-אימון — הכשרת החייל לקראת המלחמה. ונקודת המוצא לניתוח הבעיה טמונה במחקר המתודי. בכל לימוד שהוא יש טעם רק אם החניך מסוגל לקלוט את הנלמד; הקליטה אפשרית אך ורק כאשר משיגים "קשב", ו"קשב" אפשרי רק כאשר מקיימים בידוד

מהסתידדת וריכוז בחומר הנלמד. מכאן נובעת שורה שלמה של מסקנות מתור דיות-מעשיות, וביניהן גם הצורך בנוחות מסוימת לחניכים: כשמושיבים חניכים על ספסלים באולם השוך — אין הם יכולים ל"קשבים; אם יורד גשם בתרגיל-הטקטי-ללא-גייסות — לא ייקלטו לקחיו; בטרם יצא נהג לנוהג בשטח ברכב רב-מינוע — עליו לנוהג תחילה בכביש ברכב חד-מינוע. בעת שמוטל על החניך ללמוד, יש לקיים תנאים המקילים על למידתו ובין תנאים אלה נזכיר לענינינו הימנעות מעיפות יתר, התחשבות ב"עקומת העיפות" היומיומית הטבעית, וקיום מתח עולה ויורד בשיבוץ האימונים השבועי. תרגילים לחישולו של החייל, כדי שיוכל לשאת במאמץ ובמתח של פעולת-לחימה רצור פה ביום ובלילה, תוך התגברות על עיפות ועל פחדים — מקומם הנכון הוא בשלבים של ביסוס החומר הנלמד ותרגולו, לאחר השלמת הלימוד הראשוני. לכן יש להבחין היטב בין משיכי-אימונים שבהם העיקר הוא קליטת הנלמד ובין תרגילים הנועדים לבחון ידיעה, כושר או סיבולת, או ליישם בתרגיל משולב נושאי-לימוד אחדים שנלמדו קודם לכן. אם המדובר הוא בקליעה או בנהיגת זחל"מ, בתנועת החייל בהסתר או בהתקפת גדוד — יש לקיים הבחנה ברורה בין שלב הלימוד, המתנה כולו בקיום יכולת-הקליטה ובתנאים של נוחות הדרושה לכך, ובין שלב התרגול, הבא לסגל את החייל-היחיד ואת כל היחידה לעבור מסלול משימות התובר-עות מאמץ ומתח-פעולה גוברים והולכים, וכן התגברות על מכשולים, התנגדות (מבוימת) ויגע-קרוב.

מן הדין לציין כאן כי מנת-מנוחה חיונית לחייל גם תוך הלחימה, כדי לאפשר לו להת-אושש ולהתמיד במאמץ. לא אחת מתבטאת תבונת המפקד בכך שמרפים מהחייל לשעה קלה, ומאפשרים לו "נשימה" הדרושה להמת-שך. ככלות הכל, זקוק הלוחם-הרגלי לטיפול כזה לא פחות מהטנק של היום, והסוס וה-פרד של אתמול. מסקנה זו מדגישה שוב ושוב, בריגדיר-גנרל מרשל בין לקחי מחקריו בקור-ריאה, והוא אף שיבה את צה"ל על הדרך בה השכילו מפקדים ב"מערכת סיני" לשלב מהלכי "בוק" במתן מנוחה קצרה — אך חיו-נית — לאנשיהם.

• עייף, למשל, "הגיינה ותברואה בצבא", פרק ג'.
 • המתענין בסוגיות אלו לפרטיהן, יעיין ב"הדרכה טובה", חלקים א'-ב' (הוצאת אג"מ/מה"ד, 1953).

מניתוח הדברים עד כה מסתמנות הצעות מעשיות אחדות:

משך האימונים. נקודת-המוצא היא שצריך לספק לחייל את "מנת-השינה" הדרושה לו, כשם שמספקים לו מאכל ומשקה. כדי לעמוד בדרישה זאת, הכרח הוא לצמצם את משכי האימונים. ההצעה היא לבנות את יום-האימונים על שבע שעות-יום (במקום שמונה), ואת שבוע האימונים — על 45 שעות, לפי הפירוט הבא:

3 ימי-אימון, כ"א 9 שעות	(7 ש' יום, 2 ש' לילה)	27 שעות
2 ימי-אימון, כ"א 7 שעות	" 14	"
יום ו'	" 4	"
סה"כ 45 שעות		

לכך יש להוסיף הערות אחדות: כאשר נמ' שכים אימוני-לילה למעלה משעתיים, יש ל' ותר למחרת היום על התעמלות-בוקר ולאפ' שר לחניכים לישון שעה-שעתיים נוספות, כך שתוספת אימוני-הלילה תיגרע ממכסת אימוני-היום שלמחרת.

הכונה ביום-אימונים של 7 שעות היא להת' אמן 5—4 שעות בבוקר, 3—2 שעות אחה"צ, עם הפסקת-צהריים המאפשרת לאכול, "לרוץ" לשק"מ וכו' וגם לנוח. אפשרות אחרת היא — להשכים קום ולהשלים את אימוני-היום ברצף של 7 שעות, עם מנוחה מוארכת לק' ראת אימוני-הלילה. גם בתנאי סדרה, ועל אף הקושי שבהעמדת סככות-צל, יש לאפ'

שר מנחת צהריים. יש להביא בחשבון שב' ימי ו' צריכות להיערך ביקורות, ואחה"צ — אימוני-שיפור.

שינה ומנוחה. אין ההצעה באה לפנק את החייל, ולא יתכן שחייל ישן רק במועדים קבועים ועל-גבי מצע נוח. להיפך — עליו להתרגל לישון במקום ובזמן הניתנים לכך. סדרות ותרגילי סיכום. יודגש שאמות-המידה הנ"ל אינן תופסות לגבי מבחני-סיבולת, תר' גילי-סיכום מאומצים הנועדים לסכם את ה' נלמד ולבחון את ישומו, ואשר בהם תישמר המגמה למצות את המאמץ המכסימלי.

חישובי זמנים. אין כל פגם בכך שזמני' מנוחה מנוצלים להסעים, ואף כי שוררת צפיפות במשאיות, צריך שחייל ידע לנצל גם את זמן ה"ירידה" לשטחים לגמנום ול' שינה. אך בכל זאת צריך להביא בחשבון זמנים ריאליים של העמסת רכב ופריקתו והקמת מאהלים ופירוקם.

איזון "הפסדי-זמן". אם נצא מן ההנחה ש' שום קורס לא יוארך, כיצד נאזן את הפסד-הזמן השבועי שייגרם אם נרד מ-52 שעות ל-45 שעות-אימון בשבוע? לכך מוצעות ה' תשובות הבאות:

● אם נישם נכונה את ה"הדרכה המחלק' תית"א" ואם נרכז כמות הולמת של כלי-נשק ואבזרי-אימון לשיעורים, ניתן להגביר על' נקלה את אינטנסיביות האימון, ובמקום למ' תוח את משכי-האימון, להגביר את המתח

וה"הספק" במועדים המקוצרים:

● נושאי-אימון מסוימים טעונים בדיקה. בעיקר יש לצמצם, עד למינימום, את זמני ההרצאות. "אמור מעט ועשה הרבה" הוא כלל גדול בהדרכה הצבאית;

● במטוחים ובאימוני-שדה אפשר לחסוך בזמן רב על-ידי שיפורים ארגוניים ולהשיג את קיצור משכי-האימונים המתוכננים;

● מתח האימונים קובע יותר ממשך האי' מונים. בשעה אחת של ת"ס הראויה-לשמה עושים יותר מאשר בשעתיים-שלוש, בהן מודריך יגע ובלתי-מוכן וחניכים נרפים, "הור' גים את הזמן". בשיעורים ערניים בנשק יס' פיקו חניכים לאחוז, לכוון ולתפעל את כליהם ולסגל לעצמם קצב והרגלי תפעול מזורזים, פי כמה מאשר בשיעור "אחור-תנומה".

הרהורים והצעות אלה לא נבעו מ"רחמנות על החיילים המסכנים", אלא מתוך שיקול מפוכח שעיפות-יתר, הנובעת ממתחת משכי-האימון, מחבלת בעצם מטרת האימון. חיילים השרויים בעיפות-יתר באימונים עדיין אינם רוכשים על-ידי כך את הכושר לגבור על עיפותם. ההשגים ירבו אם נקצר את שעות-האימון אבל נגביר את הקצב בשעות-האימון.

* לפי הגישה המבוטאת ברשימות "המהל' קה — "חידת-האימון" ("מערכות" קט"ו) וכן "הדרכה יעילה" ("מערכות" קמ"ז), אף כי מצויים ברשימות הנ"ל הבדלים בפרטי היי' שום המתודי של אותה גישה.

בעולם החמוש

"ויקרא האדם שמות לכל עוף השמים..."

(„בראשית" א/20)

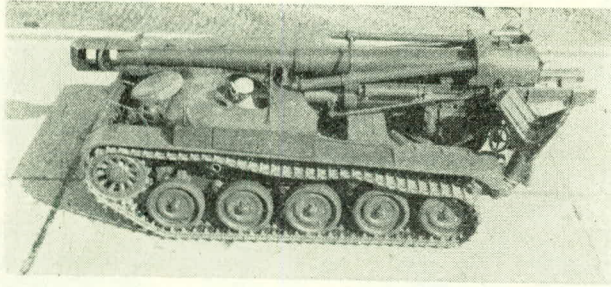
E (Electronics)	— מתקן-אלקטרוני;	מטוס-התובלה הנפוץ והידוע לכל-כך רבים בכינויו המקובל "דקו' טה" — ציונו במפעלי-דאגלס" המייצרים אותו הוא DC-3, בחיל-האוויר האמריקני — C-47, בצבא-ארה"ב — C-117, בצי — R-4-D.
F (Fighter)	— מטוס-קרב;	ארבעה ציונים רשמיים למטוס אחד! בשביל לשים קץ לכפילויות, אי-הבנות ובלבולים הנובעים ממצבים כאלה — מונהגת עתה בכל זרועות הכוחות-המזוינים האמריקניים מערכת-ציונים אחת. החלטה זו תעמיד על 51 בלבד את מספרם של צירופי-האותיות-והספרות הנהוגים בתחום האוויריה-הצבאית — במקום 135 הצירופים שהנם בשימוש כיום. גם בעתיד תצוין האות את ענף-האוויריה עליו נמנה אותו כלי-טיס:
HE (Helicopter)	— הליקופטר;	A (Attack) — להתקפת-קרקע;
K — מטוס-מיכלית;		B (Bomber) — מפציץ;
O (Observation)	— לתצפית;	C (Cargo) — הובלת-משא;
R (Reconnaissance)	— סיור;	
P (Patrol)	— לפטרול (בעיקר מעל מרחב ימי);	
S (Anti Submarine)	— נגד-צוללות;	
T (Trainer)	— אימון;	
U (Utility)	— לשימושי-עזר שונים;	
V (Vertical)	— להמראה אנכית;	
X — מחקרי;		
Z — ספינות-אוויר (קלות-מן-האוויר).		

משך הזמן שידרש לביצוע ההאחדה — הוא שנתיים.

חידושי נשק וטכניקה

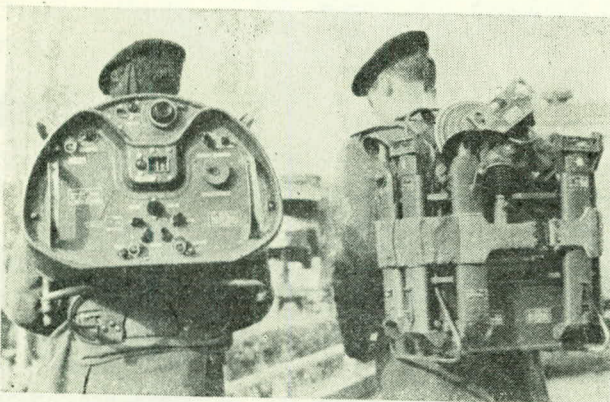
גוף קטן - אגרוף גדול

אחד ההשגים הבולטים באותה מערכת הימוש של צבא צרפת שהוצגה בפני משקיפים בתמרונניסתו 1962 היה תותח בן 155 מ"מ - שהורכב על גבי מערכת ההחליטה והמנוע של הטנק הקל AMX. התוצאה - הבולטת לכל עין - היא: הסכון ממשימדהים בגודלם של הרכב וה"פן" - לעומת גודלו ויכולתו (כולל טוחח) של כלי הירי, ועצמת פגזיו. ברור, שאחת הבעיות העיקריות עליה צריכים היו להתגבר מתכנניו ומיצריו היתה בעיית ספיגת הרתיעה - בין ע"י בלמי הלוע ובין ע"י סידורים מורכבים בחלקו האחורי של הכלי.

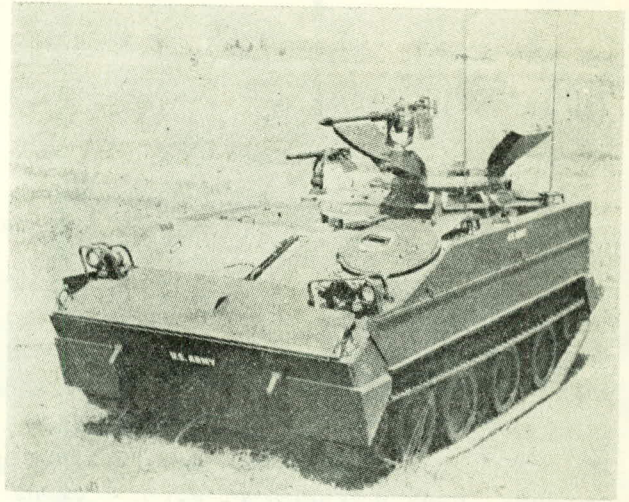
אחת מתכונותיו העיקריות - בצד ניידותו - היא נמיכות מבנהו. בתצלום - נושא הרכב תותח בן 155 המ"מ; אך שילדתו ערוכה באופן המאפשר לה לשאת, לצורך תנועה בשטחים מכל הסוגים וירי, אף הוביצר בן 155 מ"מ. הרי שכאן לפנינו ארטילריה בינונית אשר גמישותה עולה על כל מה שהיה מקובל אף לגבי ארטילריה קלה. לעומת גורם-היתרון האחד החסר כאן - השריון - משולבים בכלי זה חמשה גורמי-יתרון אחרים: טוחח, עצמת-פגז, נמיכות מבנה, נוחות-הסוואה, ניידות.

מכ"מ נישא-על-גב

במהלך תמרונניסתו של צבא-צרפת - שהיו מורכבים משלושה הרגלי-עוצבות עיקריים ונמשכו כל חודש אוקטובר - ניתנה לנספחים-הצבאיים של המדינות השונות הזדמנות לעמוד על רמת הימוש וציוודם הנוכחית של הגייסות הצרפתיים. בין החידושים השונים - ברכב, בכלי-נשק, באבזרי-עזר שונים - בלטו אחדים ממכשירי-המכ"מ החדשים, שפותחו בשנים האחרונות לצרכיו של צבא-צרפת, מהם ארטילריים, נ"מ ועוד. מבחינת השגת ניידות בתנאי חזית, שתאפשר לשלב את המכ"מ ביעילות במערכי יחידות רגלים - עורר ענין מיוחד המכ"מ לתצפית-בשדה-הקרוב מדגם חדש (שכינויו - "ראזורה"), המורכב משני "גושים", כל אחד מ"גושים" אלה יכול אדם לשאת על גבו, הכלי, לאחר שמציבים אותו, מאפשר תצפית יעילה, בכל הכיוונים, למרחק של 5 ק"מ.

כלי-זחלי משורין - במקום גיפ-הסיור

ביחידות השריון-הקל (שבמידה רבה הן יחידות-סיור) של צבא ארה"ב שימשו עד כה הגיפים כרכב של מפקדת-המחלקה וכיחידות-הסיורים. מעתה יבוא במקום רכב-סיור אחר, קל אף הוא, ויחד עם זאת - זחלי ומשורין. זהו "רכב-הפיקוד והסיור המשורין" T-114 (אשר כנראה פותח על בסיס שלדתו של הנגמ"ש האמריקני קל-המשקל M-113 - והמכונה אף הוא "נגמ"ש"). כתוצאה, יהיו סיירי-השריון מובטחים יותר בפני אש נשק-קל ורסיסי פגזים - וכן יתאפשר להם לסייר יסודית יותר והרחק יותר באזורים הקדמיים. תודות לזחליו, יעבור הרכב אף במקומות בהם יתקשה הגיפ לעבור. יכולתו לנוע במים אף בה מצויה התקדמות רבה לעומת היכולת המוגבלת לחציית-נחלים (בתנועה ע לפני תחתיתם) שישנה לגיפ. הימוש - מקלע כבד בן 0.5 אינץ' ומקלע בן 7.62 ס"מ. מבנה הרכב מאפשר לו לקלוט בחוכו ציוד-תקשורת חדיש ביותר.

הטרנזיסטור - בשירות-צבאי

כבר סופר בעתונות על תפקיד ה"טרנזיסט" טורים" ב"התנדפותו" של מרד-הנגרלים ב" אלג'יריה באפריל 1961, כשהיילי שירות-החובה הצרפתיים יכלו לשמוע באמצעותם את קריאר תיה ופקודותיה של ה" ממשלה שבפרזיו. אך נועד לטרנזיסטור ב"י מינו גם תפקיד צבאי ישיר ו"תקינ" הרבה יותר. אחת הראיות ל-

כך - מכשיר-האלחוט הנישא-על-גב האמריקני החדש (AN/TRC-77). שכן, בהיותו מבוסס בשלמותו על טרנזיסטורים, שוקל הוא רק 12 ק"ג, וניתן להפעילו תוך דקות מעטות. הוא זועל בכוח סוללה, מותאם לשימוש בתנאי-שדה קשים; והאנטנה שלו - חוט ארוך. תקופת "בחנייה-שדה" שלו מתקרבת עתה לסימומה, ובקרוב יוכנס ליחידות.

נשק חיל-הרגלים בצבא כדאילה

סא"ר שאול גבעולי

העדשות צמודים למשקפת בגומי קפיצי וגמיש המאפשר הפש- לתם הצידה בעת תצפית.

כשקיבלתי את המשקפת רציתי להתאימה לעיני, אך לתמהוני נוכחתי לדעת שאין העדשות ניתנות לכונן. קפיטן טובלי שלף מכיסו מברג דק והראני כיצד מכונים ומתאימים את המשקפת לעין. „המשקפת היא אישית וכל אחד מכונה לעצמו פעם אחת בלבד“, אמר.

נזכרתי לפתע בכל אותם אימוני-לילה ומבצע-לילה בהם נעתי גם זחלתי ומשקפתי תלויה על חוץ. תמיד חששתי שאני מאבד את בהירות התצפית בגלל שינוי בכונן המשקפת. לא פעם הוכיח לי אור הבוקר שאמנם חל שינוי תוך טלטולי הלילה.

כובע עבודה

בכדאילה לוחטת השמש ביום ואילו הרוח והקור מציקים בלילה. מהר עמדתי על ערכו של כובע העבודה המקומי.

הכובע קל וניתן לאכ- סון בתרמיל בעת שחוב- שים קסדה. לכובע מחור- ברים מצחיה ובתי-אור- נים הניתנים להפשלה כלפי מעלה. למעשה אין כל חידוש בכובע זה. „קודם היה לנו כובע בעל שולים עגולים אך המצחיה עדיפה בגלל אורכה!“ אמר טובלי, „גם בתי-האוזניים הם חיוניים בלילה. נוצר אצלנו מצב בלתי נעים שטוראים חבשו את ה- כובע העגול ומפקדים הרשו לעצמם להפר את התקן ולחבוש כובע זה בסופו של דבר נתקבל כובע זה באופן רשמי וכולם מרוצים.“

*

כאמור הכנתי ליד מיטתי את כל הציוד ובטרם שחר העירני פקיד המלון. מיהרתי להתלבש וריעננתי את עצמי בכוס תה בעל ריח מנטה. משקה מקומי זה התחבב עלי מאוד. להפתעתי

שמועות רבות מתהלכות בצה"ל על ביטול מרגמת 52 מ"מ בצבא כדאילה. היות ובדקתי בעיה זו, אנסה לתאר את העוב- דות ואת המחשבה שמאחוריהן. לאמתו של דבר כותב אני זאת זו הפעם השניה. הדו"ח הקודם שלי נדחה על-ידי המע- רכת כחומר יבש ובלתי קריא. הפעם אתאר את הביקור על כל סממניו תוך נסיון בל יגונה לגנוב את לב הקוראים והמערכת.

המקשר שלי עם צבא כדאילה היה קפיטן צעיר ונמרץ המתקרא — טובלי. קפיטן זה, מעריץ גדול של צה"ל לכש- עצמו, חש מעין הרגשת אשם בכל נושא בו לא דמה צבאו לצה"ל. באופיו הטוב והערצתו הרבה לא תפס שאני מחפש את השוני. הרי אין צה"ל מחפש אישורים לשיטותיו בצבא כדאילה ולא לשם כך נסעתי שמה. מחפשים אנו את הגישה המקורית והחדשה, ממנה ניתן ללמוד.

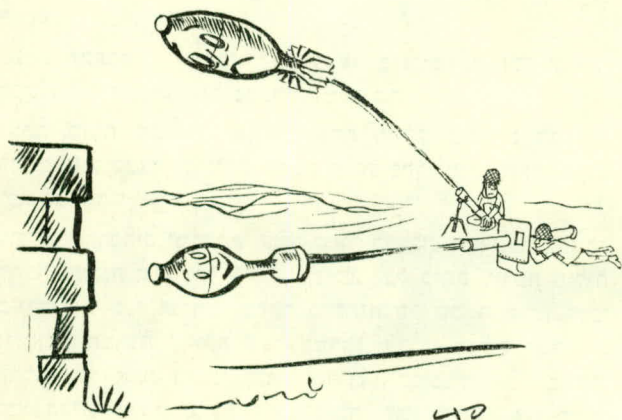
קפיטן טובלי הזמינני לצאת עמו לחזות בתרגיל פלוגתי באש חיה. שמחתי היתה רבה, שכן רציתי לראות את תקני הרגלים שלהם במבחן ביצוע. סוכם שהקפיטן יאספני למחרת עם שחר מן המלון. אותו ערב הכינותי ליד מיטתי את חפצי. מרבית אבזרי היו צה"ליים — פרט לשניים אותם קיבלתי בהשאלה בכדאילה. על שני חפצים אלה ברצוני ליחד את הדיבור:

המשקפת

המשקפת בכדאילה בנויה לפי דגם גרמני מסוים. אין להם נרתיק-עור להצמדה לחגורה. לדברי טובלי, מקום המשקפת הוא על החזה והרצועה הקצרה — סביב הצוואר. המשקפת מוגנת כולה על-ידי מעטה יציקת גומי ובתי עינים עשויים גומי רך. כך מוגנת המשקפת מחבטות בכלי-הנשק ובכלי- הרכב ומתאפשרת בעת תנועה על רכב, תצפית תוך הצמדה לעין. יש למשקפת שני מכסים עשויים מגומי קשה המגינים על המשקפת מלמעלה ומלמטה ממכות, אבק ורטיבות. מגיני

מערכת „מערכות“ סבורה כי כדאי לה לפרסם בחוברת זו את המשך תיאורו של ביקור שנערך בשעתו בצבא „כדאילה“ — אשר את חלקו הראשון פירסם סא"ל ש. גבעולי בחוברת קמ"ד. לעונג הוא לקרוא על צבא אשר בו הכל „הולך“ כה חלק, וכל הציוד והאבזרים בו כה מוצלחים ועיליים. ואם הלום הוא — הרי מבני-עמו של יוסף, פותר החלומות, ומסיק מסקנות-המעשה הננו. המירכת תשמח אם יבואו עתה קוראי „מערכות“ לפתור בדרך משלהם את הבעיות שבחלומות „ארץ-כדאילה“ — או אף לשתור פתרונות שבאותו סיפור.

שפצצת זרחן של בזוקה עושה זאת בצורה יעילה;
 ● ברור שפצצות המרגמה זולות יותר, אך במחלקה הסוחבת אתה מספר פצצות מצומצם אין זה שיקול. זאת ועוד — פצצת בזוקה אחת הפוגעת במטרת-נקודה וזוהי יותר מפצצות מרגמה רבות הדרושות לכיסוי שטח;
 ● החשש המתמיד להתקל בשריון האויב גרם למפקדי המח- לקות להרבות בנשיאת פצצות בזוקה. באופן מעשי פתרו הם את המחסור בכוח-אדם על-ידי ויתור על המרגמה. נוהגים הם לומר שאפשר לירות על חי"ר בפצצות נפיצות או פצצות זרחן ואפילו נ"ט. מודעת היא שאי אפשר לחסל טנק במרגמה. קפיטן טובלי סיים את דבריו. העיף מבט אלי והוסיף באדיבות:

„אחד הנימוקים בעלי המשקל בעד השימוש במרגמה הקלה היא העובדה שצבא משובח כמו צה"ל מחזיק בה. אצלנו הענין עדיין בגדר ניסוי ומציאת פתרון באותם המקומות שכיתת-הנשק אינה בתקן מלא.“
 „אבל קפיטן טובלי“, אמרתי, „כיצד יכולים אתם לותר על נשק תלול-מסלול זה? הרי בהגנה, כאשר לידו מלאי של תחמושת, הנו אמצעי רב עצמה.“
 „רכשנו מרגמות בנות 60 מ"מ מדגם צרפתי“, השיב טובלי, „הן נפלאות! טוח הפעולה שלהן מגיע עד 1800 מטר. המר- גמה קלה ומדויקת. הקצינו לכל פלוגה כיתה בת שתי מרגמות.“

שקעתי בהרהורים. זכרונות הציפו אותי. נזכרתי במלחמת השחרור, בגיפסור מסוים שגיליתי עליו מרגמה בת 60 מ"מ מן השלל וארגו פצצות. לשאלותי השיב מפקד הגיפס: „הבט, האויב פותח עלינו באש מטוח של 600 עד 800 מ' ואני רוצה לענות לו בפצצות. מרגמה זו היא האקדח שלנו. חייל אחד קופץ מהגיפס עם המרגמה (המורכבת מקנה, דורגל ובסיס שכולם צמודים), מציב אותה ויורה. כמה קל לתקן את האש בעזרת ידית ההגבהה והצידוד! עוד לא קרה שהפצצה השניה לא תפגע במטרה.“

קפיטן טובלי עורר אותי מזכרונותי ואמר:
 „יודע אתה שלאויבינו עדיפות בטנקים. מרגמה זו היא אחת התשובות לכך. רצינו לתת למפקד הפלוגה נשק תלול- מסלול ארוך טווח. רצינו שמפקד הפלוגה יוכל להנחית אש בטוחים ארוכים במגמה להפריד בין חיל-הרגלים של האויב לשריון; כך ישבש את היערכות האויב וימסך את עמדות

איחר הקפיטן טובלי להגיע. באיחור של מחצית השעה הגיעה משאית וממנה קפץ הקפיטן סמוק פנים ומתנצל. מסתבר שמטעמי חסכון חייבו אותו לצאת לשטח האימונים במשאית המובילה אספקה. הוא ניסה לטלפן לי כל הערב אך, כרגיל, לא הצליח להשיג קו מן המחנה למלון. הרגעתי את מארזי ובהרגשת-בית מובהקת עליתי על המשאית.

התרגיל אותו יצאנו לראות היה תרגיל פלוגתי מבוקר. הוכן מסלול מסכם לאימון הפלוגה. מפקד הפלוגה קיבל משימה ויצא בתנועה מבצעית. מחלקת-החוד נתקלה בכוח קטן ותוך טיפולה בו „שברה“ הפלוגה ציר, החליפה את מחלקת-החוד והמשיכה לביצוע המשימה. תפקידה היה לתפוס גבעה מסוימת ולהתארגן בה להגנה. בבואה למקום מצאה כי נתפס על-ידי מחלקת אויב. הפלוגה תקפה והתארגנה להגנה. מערכת שיפוט נפרשה על הפלוגה. הקפיטן הראה לי את דפי השיפוט שהכיר לו חישוב מסובך של נקודות. הוקצו שם נקודות לכל דבר, החל מביצוע הפרט וכלה בפתרון הטקטי ובשליטת המפקד. התבוננתי בחיילים הנערכים לתנועה ושמתתי לראות את מיודעי מאז — הלא הם מיכלי-המים הפלסטיים הנישאים על הגב, הזיקוק שאינו נזקק לאקדה, הקלימור המהולל ועוד. על חזות הקצינים תלויות היו משקפות עטופות גומי. נרתיקי משקפת ריקים לא תפסו מקום בחגור העמוס בלאו הכי עד אפס מקום.

המרגמה הקלה

בחנתי בעיני את כיתת-הנשק המחלקתית. היא כללה שני צוותי בזוקה בני שלושה אנשים כל אחד, מקלען ומפקד — ס"ה שמונה חיילים. הגיעה השעה לברר את ענין המרגמה, פניתי אל טובלי ואמרתי:

„מה השיקול שהניעכם לותר על המרגמה הקלה? הלא היא כלי-נשק יוצא-מן-הכלל, קל, מיטלטל וזול. הרי משמשת היא כארטילריה של מפקד המחלקה.“

קפיטן טובלי חש אי-נוחיות רבה והתחיל לנמק תוך התנצ- ליות. „הדבר שנוי אצלנו במחלוקת עד היום, בלטה העובדה שמחלקות יצאו לקרבות-אמת ולא לקחו אתם את המרגמה. בחנו את הדבר והתברר שהם מעדיפים לקחת יותר פגזים נפיצים לבזוקה. הרכבנו ועדה שתבדוק את הענין והרי כמה ממסקנותיה שהופקו מלקחי קרבות:

● רבו ההיתקלויות בטוחים פחותים מ-100 מטר. הרגם היה חסר אונים וחסר נשק אישי. ואילו הבזוקאי ירה מיד פצצה נפיצה נגד חי"ר והשיג תוצאות מצוינות;

● בטוחים פחותים מ-400 מטר היה, לעתים, צורך לפגוע במטרות-נקודה (לדוגמה — מקלע אויב חבוי בין סלעים). המרגמה ירתה וכיסתה את השטח, אך מספר הפצצות המצוי במחלקה לא אפשר העסקה רגילה. הבזוקה עשויה לפגוע במטרת-נקודה;

● בעת היתקלות-פתע הכביד מאוד זמן מעוף הפצצה על תיאום בין המרגמה והכוח המסתער — מה גם שאי-אפשר לעבור מיד לאש תכליתית אלא יש צורך לראות קודם היכן נופלת הפצצה הראשונה. הבזוקה הסיגה פגיעה מידית תוך אפשרות נוחה לתת סיוע קרוב למסתערים;

● במקרה של היתקלות-פתע רוצים אנו איבוך עשן מידי על האויב. משך התעופה של פצצת המרגמה מונע זאת. בעוד

הטנקים שלו. הנסיון שלנו הוכיח שהאויב נהג למקם טנקים בטוח של 1500 מטר על מנת לחסל את עמדות כלי-הנשק שטוחיה-מסלול. תקנון-השדה שלנו אוסר על פתיחה באש שטוחיה-מסלול בטוחים העולים על 400 מטר. נאלצנו לספק למפקד הפלוגה כלי תלול-מסלול בעל טוח ארוך.

„האם אין לכם בגדוד מרגמות בנות 81 מ"מ?" שאלתי. „כן, נכון הדבר! אולם רוצים אנו שגם מפקד הפלוגה ינהל מלחמה בטוחים ארוכים. לא תמיד נמצא הגדוד בקרבה ולא תמיד יפעלו אמצעי הקשר אל הגדוד. יתכן גם שהמרגמות הגדודיות מתרכזות על מאמץ אחר של האויב. המרגמות הפלוגתיות מוצבות מאחורי המוצב בטוח צעקה. הפעלתם אינה מותנית בבקרי-אש ובאמצעי קשר. הדבר מקצר את משך ההפעלה והטווח.”

„אתם מתעסקים, אם כן, עם ארבעה סוגי מרגמות?" אמרתי בנימה של פקפוק. „זה נראה לי מוגזם.”

„אתה שוכח שביטלנו את המרגמה הקלה. בטוחים הקצרים רוצים אנו פצצה מדויקת במסלול תעופה שטוח, וזאת מקנה לנו הבזוקה.”

עוד אנו מדברים ומחלקת-החוד יצאה לדרכה. היא נעה בפרסה רחבה במבנה של שתי כיתות לפני. לכל כיתה צורפה חוליית בזוקה בת שני אנשים. מפקד כיתת-הנשק עם המקלע ושני נושאי תחמושת בזוקה נעו במרכז אחרי מפקד המחלקה. קרבתי אל אחת משתי כיתות-החוד. התבוננתי אל הבזוקה. היא היתה טעונה פצצת זרחן בקנה. עוד אנו נעים ו„ביום-אויב" הפעיל מטען פירוטכני מעל גבעה בטוח של 350 מטר. בטרם נשמעה פקודה הטיח הבזוקאי שלימיני פצצת זרחן שכיסתה את היעד בעשן והציתה את מטרות הדמות. הכיתה דילגה לאחור בחסות העשן, תפסה מחסות ופתחה באש. המ"מ הגיע לתצפית והחליט על הצבת „הרתק" באותו מקום בפיקוד מפקד כיתת-הנשק. „הרתק" היה מורכב משלושה מקלעים ובזוקה. שני מקלעים היו שייכים לכיתה שנתקלה והמקלע השלישי נלקח מכיתת-הנשק. נושאי התחמושת הת-קינו מיד פצצות נפיצות ופצצות זרחן מן המלאי והכינו מצבור לירי. מפקד „הרתק" צפה על התקדמות ה„הלם" ובכל פעם ש„ההלם" עבר קטע קרקע קשה — פקד על ירי בזוקה. בהגיע המסתערים לטוח של 100 מטר מהיעד ירתה הבזוקה פצצת זרחן ו„ההלם" הסתער בשאגה. ראיתי את הבזוקה השנייה שנעה עם „ההלם" תופסת עמדה ויורה פצצת זרחן אל האגף המוסתר. כנראה היתה שם הפרעת אגף שחוסלה מיד. הבזוקה שב„רתק" ירתה בסך הכל שתי פצצות זרחן ושלוש נפיצות. השילוב היה מוצלח ביותר והוקסמתי לראות כיצד שתי בזוקות ומחלקת חי"ר חיסלו את האויב.

בטוח של 1000 מ' נתגלה כוח אויב גדול יותר שהטריד אותנו באש. מפקד המחלקה דיווח על כך והמ"פ החליט „לשבור ציר", להחליף מחלקת-חוד ולהמשיך אל היעד. תוך רגעים ראיתי את כיתת המרגמות בנות 60 מ"מ מתמקמת ומנחיתה פצצות עשן ופצצות נפיצות על האויב. בחסות העשן התארגנה המחלקה, פינתה לאחור שני פצועי תרגיל (שאימון-הפרט שלהם היה לקוי ונפסלו עליידי השופט). לאחר מכן הצטרפה המחלקה אל זנב הפלוגה. עזבתיה והצטרפתי שוב אל מחלקת-החוד.

הפעם נתקלנו בכוח מחלקתי אשר ישב על היעד עצמו. לא היה מנוס מהתקפה פלוגתית. החיפוי הפלוגתי היה מורכב מכיתת-מקלעים-פלוגתיים המונה שני מקלעים, מכיתת-המר-גמות הפלוגתית ומשתי בזוקות שהתקרבו עד לטוח של 600 מ' מן היעד. בתמהון בחנתי את הבזוקה וראיתי שהתקינו לה כונת לירי עקיף עד לטוח של 800 מטר. „אין זה טוב למטרת נקודה", הסביר לי טובלי, „אך מגיעים לרמת דיוק המאפשרת כיסוי בפצצות זרחן.”

שתי בזוקות נעו עם המסתערים באגפי הפלוגה. שתי בזוקות הופרשו לחסימה ואבטחת אגף. ראיתי את כוח-החסימה פוגע בפצצת בזוקה הנפיצה מטוח של 300 מטר במטרת-דמות של רכב אשר נגררה על דרך. במרגמה לעולם לא היו משיגים פגיעה ישירה. הנתון היה שזו היא משאית מלאה חיילים וצדק הבזוקאי שטען פצצה נפיצה ולא נ"ט.

הפלוגה כבשה במהירות את היעד והחלה להתארגן להגנה. ראיתי את החיילים פורקים את תובלת-הדרג-הלוחם ומקימים גדר עכביש נמוכה. הם מיקשו מיקוש הקפי במוקשי קלימור (תרגול). עוד ההתחפרות וההתבצרות נמשכות בכל עז, טיוחה המרגמה את השטח עד 1600 מטר. לאחר הטיווח הוציא מפקד הפלוגה חוליות צידי טנקים לטוחים עד 1200 מ' בהת-אם לפני-השטח והערכת-המצב. קפיטן טובלי ציין בפני שעדיין נמצאים צידי הטנקים בחיפוי כיתת המרגמות וכן גם התצ-פיות בשני מקומות. השעה היתה שעת אחר צהרים מאוחרת. המוצב שקק חיים ועבודה. התבוננתי בסקרנות בהכנות לקראת הלילה. הגישות הצפויות מולכדו במוקשי קלימור ופחים עם חומר דלק הוטמנו במרכז שטחיה-הריגה. התבוננתי אל פח הצתה וראיתי שזהו ציוד תקני. הפח רגיל, קופסת החומר-ההודף (המצית) היא סטנדרטית ומכילה טבעת משיכה ונצרת בטחון. אין החיילים מתעסקים במאיצים ובנפצים אלה בקופ-סת-הפעלה אחת.

טובלי שראה את התענינותי בנושא זה אמר:

„עם ביטול המרגמה הקלה נותרנו ללא פצצות תאורה לטוחים קצרים; אך „מעז יצא מתוק" — חיילינו קיבלו את פח התאור-רה. להגנה משמש הוא אמצעי מצוין; משך-התאורה שלו רב יותר והוא זול. קודם היו טומנים אותו חבלנים בלבד, אך לאחר שהפכוהו לציוד תקני למד כל חייל להניחו. בינתיים אנו עובדים על זיקוק תאורה רקטי עם מצנח. הוא יחליף את תאורת המרגמה הקלה.”

„כבר מחשיך", השיבותי שלא לענין, „מתי מחזירים אתם את צידי הטנקים?"

„מדוע להחזירם?"

„האם חוששים אתם להתקפת טנקים בלילה?"

„בלילה הם הופכים להיות תשמועים ומפעילי משימות-סכנה." „לא ראיתי שיש להם אמצעי קשר. כיצד מפעילים הם משי-מות-סכנה?"

„צריך להתרגל לענין הבזוקה!" השיב לי טובלי בעדינות. „צידי הטנקים נושאים אתם את הארטילריה שלהם. הם מהיום תשמוע שאינו מזמין אש אלא יורה אותה. עצמת פצצת הבזוקה עולה על זו של פצצת מרגמה בת 60 מ"מ. תשמוע המגלה נקודת היערכות פלוגתית של האויב קרוב לגדר

יורה לתוכה פצצת זרחן של בזוקה. האויב מואר כולו ובווער. לתוך "הגיהנום" הזה יורים שתי פצצות נפיצות בכיוון ישיר המסוגלות לשבור פלוגת אויב. בפגען פגיעה ישירה בשטח היערכות לילי צפוף דומה השפעתן לזו של שתי פצצות מרגמה בת 81 מ"מ. התשמוע מדלג לאחור ואז נכנס לפעולה המוצב על נשקו ומרגמותיו.

עפתי מהבזוקות של כדאילה. ההתלהבות הזאת נראתה לי חשודה. הלכתי אל אחד ממפקדי המחלקות וניסיתי להוציא ממנו הודאה בחסרונן של המרגמות המחלקתיות.

"אתה כמפקד מחלקה אינך מעונין שיהיו לך מרגמות משלך?" תפסת את האיש הנכון, השיב לי הקצין בחיך, "פעם כמעט הפסדתי את דרגתי בגללן. יצאתי להתקפת לילה והעדפתי להסתייע במרגמות בגלל פעולתן החשאית. לא סבלתי את הבזוקות עם הרשף הנורא שלהן, ובמיוחד בלילה. כ-80 מטר מהיעד הצבתי את המרגמה. התקרבנו בשקט לגדר אך השומרים הבחינו בנו. פתחנו באש, נוראית והסתערנו. חיסלנו כהרף-עין את כיתת האויב, אלא שאחרי זה — קיבלנו שתי פצצות מרגמה שלנו. הרגם נשבע שזה כל מה שירה, פשוט. הגענו ליעד לפני הפצצות. מאז לא נטלתי עמי מרגמה לפעולת לילה."

"צריכים הייתם לירות בזווית שטוחה", אמרתי. "אם נירה בזווית שטוחה, יהיה אז הרגם גלוי לאויב; נוסף על כך ימצא על מדרון קדמי ויקשה עליו לכוון. אני מעדיף בזוקה!"

אחרי התרוצצות מצאתי קצין המרגיש בחסרון המרגמה הקלה. דובבתי אותו בקושי ואחרי עידוד מצד הקפיטן טובלי נאות לדבר.

"כן, מצטער אני על שביטלו את המרגמה הקלה. בהגנה הייתי מציב אותה עם מצבור פצצות ויכולתי לכסות שטחים באש."

בשטח בנוי יכולנו להנחית אש לגגות ולרחובות מרוחקים. היה לי רגם יוצא מן הכלל.

"האם לקחת אתך את המרגמה בתנועה מבצעית מחלקתית?" שאלתי.

"לא, לא יכולתי להעמיס על כיתת-הנשק שתי בזוקות. מרגמה וששה סוגי תחמושת."

"מדוע ששה?"

"פצצות מרגמה: נפיצות, עשן ותאורה; פצצות בזוקה: נ"ט, זרחן ונפיצות."

"מה עשית עם המרגמה?"

"היא נעה עם תובלת-הדרג-הלוחם וזה היה מצוין לשם הת-ארגנות להגנה. אגב, בינתיים הוסיפו מקלע לכיתת-הנשק וכך נוצר פתרון מצוין לבעית "הרתק". אינני צריך לשבור כיתת רובאים שניה. לרוב מבסס אני את "הרתק" על שני מקלעים של כיתה אחת ועוד מקלע של כיתת-הנשק. הדבר מקצר מאוד את נוהל הקרב המחלקתי בהיתקלות."

מפקד הפלוגה, שניצב בצד והאזין, תרם גם הוא את חלקו לשיחה:

"יש עוד יתרון לביטול המרגמה הקלה. המחלקה הפכה כולה להיות דרג מסתער. בעבר היו הרגמים בלתי מתאימים להס-תערות והיה צורך לנצלם, למקמם ולרכזם בהתקפה פלוגתית. היום הבזוקאי נע ומסתער ואין בעיות. הוא נע באגף, כורע ברך ויורה."

*

סיימתי את הביקור וחזרתי נרגש למלון. אודה, חידוש יש כאן המחייב מחשבה ובדיקה. דבר אחד הוברר לי בוודאות: הפי-כת הבזוקה לנשק מחלקתי היחידי בצבא כדאילה הפכה את כולם לאוהדי הבזוקה. היא פיתחה אצלם נטיה להעדיף את הבזוקה ודבר זה, בשדה-הקרב הצפוי הוא בעל חשיבות עצומה.

(המשך מעמ' 25)

כוחות האו"ם בהתנגדות ונפתחה עליהם אש בשעת התפרסותם לעבר נקודות-מפתח או שעה ששמרו על מתקנים בעיר."

והנה כל אותה שריפה גורמת-קרוב (ומבלי-משים נזכר הנך בשריפות אחרות...) — לא היתה ולא נבראה באיתו יום. וצביון הדברים, במציאות ובאמת הידועה למוסדות או"ם, שונה היה מן הקצה אל הקצה.

פרשיה נעלמה ומופלאה זו הוסתרה עד כה בקשר-השתקה רשמי וכללי של נציגי או"ם השונים — כנראה מתוך אירצון לחשוף את האמת, הן על הקף יזמתם ה"מקומית"-המאור-שרת של כוחות האו"ם והתערבותם בעניינים המקומיים והפנימיים בקונגו — והן על צדדים מסוימים בנוהגו של המזכיר-הכללי המנוה. והנה בא אותו אירי המוס-ראש, קינור איר-בראיאן, שלא היה מוכן להיות שער-לעזאזל

בפרשה זו — ופרסם לראשונה את סיפורו-הוא על המאורעות, כשהוא נעזר במסמכים המאשרים ומקיימים את גרסתו.

ובצד המסמכים — פורס אובראיאן (המשמש עתה, כנראה, אחד מיועציו של הנשיא נקרומה בגאנה) בגילוי-לב את יריעת יחסם האמתי, הרחוק מאוד מ"נייטרלי", של לפ-חות חלק מנציגי-או"ם האזרחיים והצבאיים (ביחוד אנשי הודו, יוגוסלביה, תוניסיה — וכנראה אירלנד) אל המצבים בקונגו, ותכ-נונים מרחיקי-לכת שתכנונם; ושופך "אש וגפרית", אם גם בלשון דיפלומטית-אדיבה, על צביעות הטענות הרשמיות כלפי-חוץ.

השתלשלות-אירועים זו אינה, לבטח, אלא מקרה אחד מנירבים בסבך הקשיים והנפתר-לים בו נתקלים נציגי האו"ם באזורי מריבה, כשהם נדרשים לשמש משקיפים, מתוכים ושופי-טים. בטיפולם בפרשות אלו אין הם יכולים

להעזר בספרי-תקנות כתובים ולהשען על הוראות מנוסחות וברורות מן הדרג המדיני שלהם (אשר יש ואינו קיים למעשה — או שאינו רוצה לסכן עצמו בהנחיה מפורשת-מדי). או אז, בלית ברירה, באים בהכרח לידי ביטוי גם האינטרסים והגישות הסוביקטיביות של הפרטים השונים מהם מורכב גוף זה של צבא האו"ם, משקיפיו ונציגיו.

*

בידוע הוא — ומבשרנו חיזונו, אף בזמן האחרון — כי מוסדות ונושאי-משרה בין-לאומיים נכבדים מאוד נוה להם לעתים להשתק דברים, אפילו כשראום במו-עיני-הם. ברם, ידיעה מפורשת (ולא רק רמז או השערה) על נוהג ליצור מעשים-שלא-היו, לביסוס עמדתם ולהצדקת מעשיהם — דבר זה עודנו בגדר חידוש מאלף בשביל ציבורנו, ומן הראוי להכירו.

מה בצבאות?

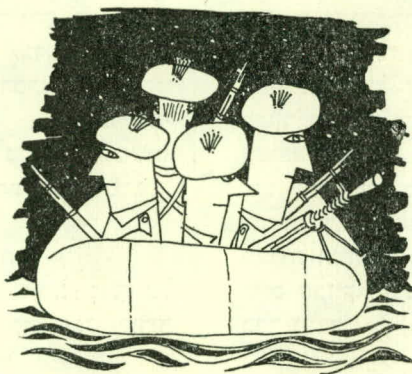

הצבא הסובייטי ארגן ביד רחבה ובאווירה פטריוטית לזהות את ציון 150 השנה למען רכת בורודינו נגד ה"צבא הגדול" של נפוליון במלחמת 1812. הוקמה מחדש הדיאורמה הגדולה (שנפגעה בפלישה הגרמנית) המתארת את המערכה; הוכנו סרטי קולנוע פטריוטיים (בין השאר — על פעולות הפרטיזנים); הוקמו מוזיאונים מקומיים לאורך קרונסיגתו של צבא צרפת. העתונות הצבאית הצרפתית מציינת את הרוח השוביניסטית שבמאמרים ובספרים הרבים שפורסמו, שאין בהם אף ציון הערכה כלשהו ל"צבא הגדול" — זה אשר מציבה לו מתנוססת מאז 1912 בשדה בורודינו; והם משויים איריה זו למעמד שב"1912, כש משלחת צבא צרפת, ושני גנרלים בראשה, השתתפה בחגיגות המאה.

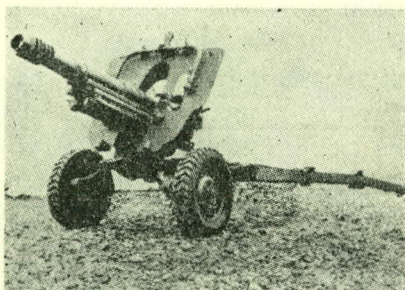

כוח האדם של צבא ארה"ב בנוי "ענפים", "ענפים" — וכל "ענף" מהווה את דרך שירותו המקצועית החילית של איש הצבא הנמנה עליו. בימים אלה נודע, זו הפעם הראשונה מאז 1950, על הקמת "ענף" חדש — העשרים במספר: הוא ענף המודיעין והבטחון. הענף החדש, שימנה כ-5000 קצינים, יהיה השביעי בגודלו בצבא; ונקל להבין מה רבים תפקידיו — וחשיבותו — של המודיעין (וה"בטחון") בימינו. אכן, ה"ענף" מקיף 18 מקצועות התמחות: ממפקד היחידות המודיעין — וגמור בנספח צבאי ובקצין חוקר שביי.

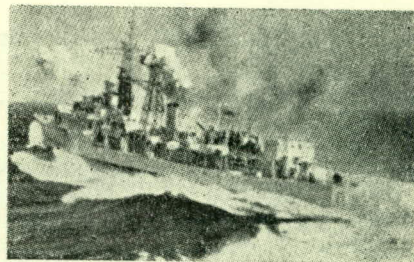
לפני שבועות מספר תקפה פלגת רגלים ברפסודות גומי — שעלתה לחוף במחשכי לילה, משייטת שולות מוקשים בריטיות — את עיירת החוף זוארה שבחופו המדברי של היס-התיכון, כמאה ק"מ מערבית לטריפולי שבלוב. "שאקלטון" (מטוסימי בריטי) גדול, שטס אותה שעה סמוך למקום, סיפק את

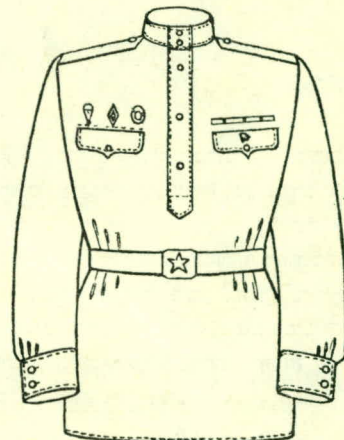
ה"סואת-הקול" לטרטור סירות-המנוע של שר לות-המוקשים; סירות אלו — הן שגררו את הרפסודות, אשר נשאו עליהן קרוב לפלוגה מתוך גדוד ה"סקוטים המלכותיים". פלוגת המפקדה של הגדוד שימשה כ"אויב", כשהיא מהופרת היטב ומוקפת שלוש הגורות-התיל נפרדות. תפקיד הפושטים היה: להשימד מרכז בקרת טילים מונחים שבסמוך לזוארה — ולשחרר סוכן מקומי, שנשבה בידי האויב. את ה"נצחון" השיגו תוך 45 דקות.

צבא אוסטריה מצטרף עתה אף הוא אל התנוזה מארטילריה נוסח מלחה"ע השניה אל כלים-ארטילריים האופייניים יותר לרמת הטכניקה הצבאית של שנות החמישים (או הששים). הוחל בו בהחלפת התותח-הוביצר הבריטי בן 25 הליטראות בשני כלים, במקביל: בהרביצר בן 105 מ"מ מתוצרת ארה"ב — ובהרביצר-מעטס בן 105 מ"מ מדגם איטלקי (אשר הונהג, כידוע, אף בצבא הבריטי עצמו).

מלחמה נגד צוללות במימי מזרח ומרכז של היס-התיכון — אינה בגדר חידוש לצי הבריטי. אך מאז מלחה"ע השניה חלה התקדמות עצומה הן ביכולת הצוללות והן באמצעים נגדן. ויש צורך לבדוק מחדש את דרכי-הפעולה בכל אחד מן האזורים הגיאו-גרפיים החיוניים. הקיץ שוב עסקו, איפוא, ספינות בריטיות (שייטת-המשחתות ה-7) ב"תרגילי ציד-צוללות באזורי-הים שמצפון לחרפה הארוך של לוב — המשתרע, כידוע, ממצרים ועד תוניס והצופה פני כרתים במזרחו (שם מתהווה מעין "מיצרי-יחס") בין הקי רינאיקה לכרתים ולדרום-יזון) ופני סיציליה, ושני מיצריה, במערבו. בתצלום חוצה המשחתת "Broadsword" מחדש, במהירות-שיא, את האזור בו נתגלתה צוללת "אויב" והופצה בה "פצצות-עומק".

תביעה הושמעה לאחרונה ע"י סגן ראש המינהל הפוליטי של הצבא הסובייטי: על כל חייל לזכות, בשנתיים של שירותו, לפחות ב-3-4 סמלים, מתוך הסדרה הלא-קטנה של סמלי-כוש-רידע אשר רשאים לענוד על חולצתם אותם החיילים והמש"קים שהוכיחו את יכולתם במהלך-האימון ובבחנים מיוחדים. והרשימה לא רק ארוכה, אלא אף מגוונת: אות-הקלע, בעל אימון-קומנדו, קשר-מוסמך — ועוד, ועוד.

אחים מילצ'ין בע"מ

תל-אביב, רחוב מרכז מסחרי 51, טל. 82728
רחובות, רח' הרצל 160, — טל. 951501

נציגי: תעשיות חימיות ממלכתיות בע"מ,
לזבלים וחימיקלים לחקלאות

לבידי ישראל

בע"מ

רח' יהודה הלוי 71, ת"א-יפו
טלפון: 62100

ארגון בתי המרגוע במשקי העובדים

רח' אלנבי 100, ת"א-יפו
טלפון: 66479

סוכנות לביטוח כללי

בע"מ

רח' לילינבלום 41
ת"א-יפו
טל. 66169, 66561

בנק זרובל

אגודה שיתופית מרכזית בע"מ
שד' רוטשילד 44, ת"א, טל. 67808
רח' הרצל 14, ת"א, טל. 57221

סניף הצפון: רח' אבן גבירון 143
ת"א-יפו, טל. 43411

הסנה

חברת הביטוח הגדולה בארץ

המשיד הראשי: רח' מונטיפיורי 27
תל-אביב-יפו,
טלפון: 64451, 64431

גליקמן ל. בע"מ חמרי בנין

דרך יפו 37, ת"א-יפו, טל. 59155

מחסן: רח' הנגב 13, ת"א-יפו
טל. 31346

דנוברג ישראל חברת מצות „אביב" בע"מ

ביח"ר, פרדס כץ, טל. 71451

לעומדים על
משמר הבטחון
ברכה
לבטחון בדרכים

האגף להסברה
ויחסי-ציבור

"דן"

בדר דוגרי ושות' בע"מ

נתניה

המשרדים:

רח' שמואל הנציב 5

טלפון: 3487

תנובה

תנובה משווקת למעלה מ-73 אחוז מכל
תוצרת המשק החקלאי העברי המעורב

המשרד הראשי

תנובה, מרכז שיתופי לשיווק תוצרת חקלאית בישראל
בע"מ, בית "תנובה", רח' יהודה הלוי, ת. ד. 265,

טלפון: 57151

הנסיעה מדן ועד אילת
עם

שמני סיכה הטובים ביותר

סאן אויל

ארה"ב

מפיץ: מינרול בע"מ,

תל-אביב, רח' המסגר 14-12

סוכנים: בני משה קרסו בע"מ,

תל-אביב, טלפון 5-33241

מגם

מפעלי גומי מאוחדים בע"מ

מיסודם של:

"אבטיט" בע"מ, כפר סבא

"גומבלי" בע"מ, נהריה

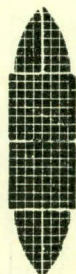
כפר סבא, ת. ד. 75

המשרד: ת"א, רח' השרון 8, טל. 31586

פריסוכר בע"מ

ייצור סוכר, כהל
ומיצים מרוכזים

גבעתיים, ת. ד. 75, טל. 71268

פרימן בע"מ

עולה על
כל השמורים

שוה במחיר
לאחרים

שמורים
מיצים
ריבות

רמת-גן, ת. ד. 60, טל. 72191

עומד להופיע בהוצאת „מערכות“

ספרו רב העלילות של פייר קלוסטרמן — טייס-הקרב הצרפתי שלזכותו 420 גיחות מבצעיות — הגו תעודה טפוסית על המציאות כמות שהיתה במלחמת העולם השנייה. לא מקסם שוא, לא התרברבות, לא חיפוי על שגיאות, אף לא הגזמת העובדות הקודרות של הלוחמה האווירית, כפי שהן מוכרות לכל הטייסים המבצעיים.

(מתוך הקדמתו של מרשל האויר המלכותי, סר ג'והן סלסור, למהדורה האנגלית).

בין דפי עלילותיו של פייר קלוסטרמן תקרא על סריקות ולווי מפציצים מעל אירופה הכבושה, ניתוץ אחרי ה-1-V, סיוע אוירי לנחיתה בנורמנדיה ועוד.

„לחמנו“

מפעל שיתופי לאפיה בע"מ

רח' תובל, ת"א-יפו

טל. 31697

ספן בע"מ

ייצור לוחות בידוד וציפוי

רח' אלנבי 115, ת"א, ● טל. 76825

בית חרושת, צמח, טל. 57033

„הארגז“ בע"מ

תל-אביב. ת. ד. 106

תעשיות מתכת ועץ

המשרד הראשי, מחלקת דרכב ומוצרי מתכת

רח' גבורי ישראל 94, טלפון 32251.

אוטובוסים לשרות התחבורה הצבורית, אוטו בוסים מיוחדים לתיירים, תאי נהג, מכונות משא וכלי רכב שונים.

מכשירים לגז בשול, תנורים, כיריים ומיכלים (צילינדרים) לגז, נפט נוזלי, מיכלים לדלק (ג'ריקנים), חלונות מתכת וכו'.

המחלקה לייצור רהיטי מתכת

רח' החרש 4 (ע"י גשר ראש פנה), טל' 32231. רהיטים מפלדה ומאלומיניום למשרדים, בתי חולים, ארכיונים וכו'; ציוד מיוחד לחנויות שרות עצמי.

הרשת עץ

צריפין ליד רמלה — טל' 961289, 961280. תיבות מיוחדות מסוג „ברוס“, ארגזי אריזה לפירות וירקות, נגרות בנין ורהיטי עץ. שותף ל„אמקור“ בע"מ, מוצרי קרור ומוזג אויר.

פלמחים מכורה סוכריד

מפעלים לכריית זיפזיף וקורקר

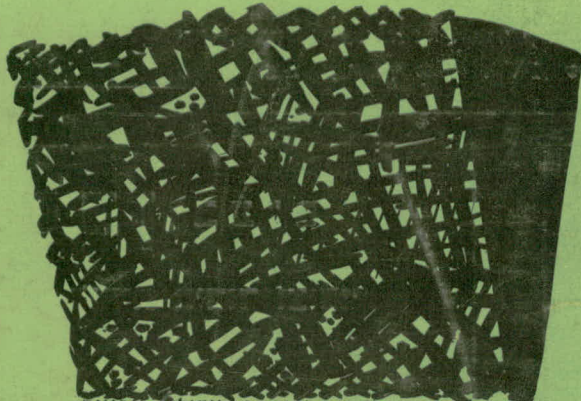
תל-אביב, רח' אלנבי 85

טל. 66077, ת. ד. 2521

נעמן בע"מ

מפעלי חרושת ללבני חמר

חיפה, רח' הנמל 61, טל. 2880/7220, ת.ד. 1423

הספר מספר את פרשת יצירתה, גידולה, ארגונה ופעולותיה של אחת מן השלושת הנכבדות בכוחות המזוינים של הישוב העברי אשר יצא מדיה ימית והיא שירת צה"ל. צבאי לוחם רבים ונחמי מלחמת הקוממיות, ובשורותיה טבלו את טבילת-האש הראשונה שלהם מרבית אנשי צמרתו של צה"ל עד היום הזה. בימים עברו לא ניתן היה לגלות ברבים אלא טפח ממעשיה ולכסות טפחיים. כל מי שמבקש לעמוד על מערכות התקומה, ועל מקורותיו של צה"ל, יצטרך לפנות לספר זה כאל ספר הפלמ"ח וספרי החטיבות במלחמת הקוממיות של מדינת ישראל

לאש ולמגו

תולדות הנוטרות העברית

ערך: גרשון ריבלין, סא"ל

דואר דשמי

צבא הגנה לישראל
הוצאת «מערכות»

